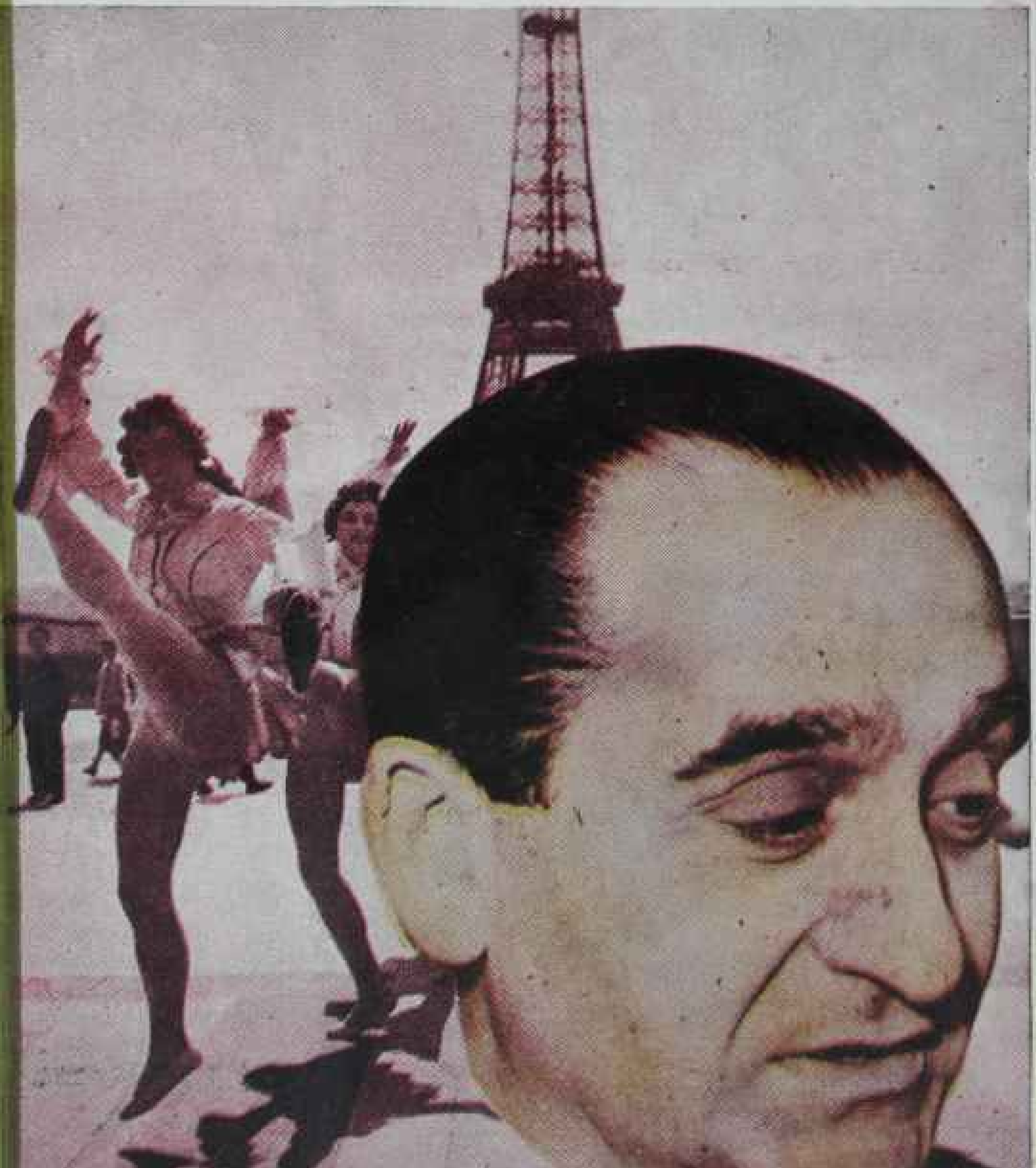
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Konya Sk. Bursa Han No. 28 Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

Bu nüshaya yazı yazanlar:

Metin TOKER — Orhan Remzi YÜREGİR — İsmail TÜRK — Perihan PARLA — Refika ESMER — Seyfi Kurtbek — Dr. ESAD EĞİLMEZ — Hasan Refik ERTUĞ — Cüneyt ARCAYÜREK — Türkan BAYDAR — Tevfik ÜNSÎ — Cevdet KARATAŞ — Selman DARKAT — Nejat AKKAN

Karikatür

TURHAN

Ressam:

İzzet ÇETİN — *AYHAN*

Fotoğraf:

Naci YILDIRIM

Klişe :

Kemal ONGAN

Abone Şartları

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha): 24 lira

Dizildiği ve basıldığı yer

Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

Mendes • France

Fransayı kurtarabilecek mi?

Dış Politika

Kıbrıs hakkında korkunç sükût

İnsanın bir gün, Türkiyenin Dışişleri Vekili Prof. Fuad Köprülüye gideceği ve:

"— Affedersiniz beyefendi, diyeceği geliyor, affedersiniz beyefendi... Hiç mi gazete okumuyorsunuz, hiç mi radyo dinlemiyorsunuz, dünyadan ve memleketten hiç mi haber almıyorsunuz? Bir Kıbrıs meselesinin mevcudiyetinden, bunun hariçte ne kadar gürültü, dahilde, bizim vicdanlarımızda ne kadar üzüntü yarattığından malûmattar değil misiniz? Ne olur, ağzınızı açın da bir kelime, bir tek kelime söyleyiniz. Bu mesele karşısında bizim fikrimiz, vaziyetimiz nedir? Bizim bir fikrimiz, bir vaziyetimiz var mı?"

Hayır! Ne bir ses, ne bir nefes... Hükümet olarak, hiç olmazsa umum! efkâr kargısında böyle bir şeyi sanki ne duyduk, ne işittik...

***

Başvekil Muavini Fatin Rüştü Zorlu, bundan bir müddet evvel, Başvekâletteki odasında Yunanlıların Kıbrıs meselesi mevzuunda diplomatik teşebbüslere geçeceklerinden bahsedildiğinde:

"— Yok canım, zannetmiyorum. Hem şimdi bu isi karıştırmıyalım" dedi.

Bu, Prof. Fuad Köprülünün de tâ 1951'de Birleşmiş Milletler Pariste toplandığı ve bir Yunan delegesi meseleyi komisyonlarda ortaya attığı zamandan heri bu bahiste kendisine sorulan suallere verdiği cevabın eşiydi:

"— Şimdi bu işi karıştırmıyalım.."

Hükümet erkânının bunu söylerken bir bildiği olmasın, bu imkânsızdır. Yunan veya İngiliz devlet adamlariyle yapılan müzakerelerde Kıbrıs meselesinin bahis mevzuu edildiği ve meselenin bizim arzumuz hilâfına halledilmeyeceğine dair teminat alındığı da hakikattir.

Yunan devlet adamları, kendilerine serzenişte bulunulduğunda daima:

"—Umumî efkâr..." demişlerdir.

Hattâ, daha da ileri gitmişler, Kıbrıs meselesinin Yunanistan için dış değil, iç mesele olduğunu, hükümetlerin dahildeki vaziyetlerini kuvvetlendirmek maksadiyle bu cereyana karşı gelmediklerini ileri sürmüşlerdi. Unuttukları — ve bazan Türk mubatanlarının da unuttuğu —, Türkiyede de bir umumi efkârın mevcut bulunduğu hususu olmuştur. Yunan hükümeti umumî efkârın zoru ile bu şekilde hareket ettiğini açıkça bildirirken, bizim hükümetimiz, bizim umumi efkârımızı kaale almak zahmetini ihtiyar etmemiştir.

Bunun muhtelif sebepleri vardır. Türkiye, Yunanistanla olan dostluğuna çok ehemmiyet vermektedir ve bu dost

İki Hareket

Metin TOKER

Dünyanın pek çok. memleketinde iktidara yakın çevreler, iktidarda bulunan kimselerin ahbapları, dostları, akrabaları hattâ dalkavuk ve şaklabanları kendilerini, adına "nüfuz ticareti" denilen bir ticarete kaptırmaktan alamazlar. Eğer insan oğlu zayıfsa, yeryüzünün her tarafında zayıftır.

Ama bir demokraside iktidarı en ziyade şiddetle yıpratan zaafın da bu olduğu uzun senelerden beri, uzun tecrübelerden sonra aynı derecede umumi şekilde anlaşılmıştır. "Nüfuz ticareti" nin aleniyete dökülmesi, memleketin hemen her sahasına şamil bir hal alması daima "'iktidarların sonu" na bir arefe teşkil etmiştir.

Florya arsaları meselesi halledilmiş bulunuyor. Florya arsaları meselesi "nüfuz ticareti" nin tek örneği değildi, olsa olsa en son ve en gürültülü örneğiydi. Hâdise malûmdur:

Nüfuz sahibi bir takım zevat aralarında toplanmışlar, yapı kooperatifi kurmuşlar, belediyeyi şehrin en mutena yerindeki bir araziyi kenciflerine en ucuz fiyatla satmaya razı etmişler. Muamele kanunî çerceve içinde yapılmış, fakat bu sırada basın hâdiseye muttali olarak işi umumî efkâra aksettirmiş. Yolsuzluk iddiaları ortaya atılmış, müfettişler işe el koymuşlar. Ancak her şey böyle bir ihtimal düşünülerek hazırlandığı ve kara kaplı kitaba uydurulduğu için, kanunlara dayanılarak da haksızlık yapmak kabil olduğundan ihtimal ki tahkikat tesirli bir netice vermeyecekti.

Zaten "nüfuz ticareti" nin panzehiri müfettişler veya kanun değildir. Nüfuz tacirleri, belki en acemileri hariç, kar unsuz bir harekette bulunmazlar. Onların marifetleri kendilerini üstelik kanunlarla muhafaza ettirmenin yolunu bulmalarıdır.

Bu ticarete karşı bir tek panzehir verdir: İktidardakilerin göstereceği kuvvetli reaksiyon. Bu reaksiyon gösterilmediği takdirde dedikodular, her türlü dedikodunun üstünde kalması gereken kimselerin isimlerini de içine alarak büyür, büyür, büyür ve en sonda bizzat o iktidarın başını yer. Florya arsaları meselesi, belki iktidarın başını yemek değil ama, dedikodunun üstünde kalması gereken kimselerin isimlerini de içine alarak büyümek, büyümek, büyümek istidadım gösteriyordu.

Başvekil Adnan Menderes bahis mevzuu arsaların belediyeye iadesini emretti,

***

Eğer siyasî partiler ihtirasların kaynaştığı yerse birtakım partilerde bir takım kimselerin iktidara en kestirme — en menfi de olsa — yoldan gelmek istemelerini hayretle karşılamamak gerekir.

Halbuki demokrasilerde bu hedefe gitmek için bir takım muayyen vasıtalar kullanılır. Seçim, bunların en mühimi ve temelidir; Meclis içi faaliyet bunlardan bir başkasıdır. İktidarı Meclis dışında çalışarak, seçimlere girmeden ele geçirmeye bakmak ihtilâl partilerinin metodları arasındadır. Seçimlere girmeyen ve Meclisteki temsilcilerini geri çeken bir parti ne yapabilir? Ancak memlekette nifak tohumları eker, milleti kıyama teşvik eder, meşruiyetten ayrılır.

XI. Kurultay göstermiştir ki Cumhuriyet Halk Partisinin içinde böyle bir temayül mevcuttur. Temayülü doğuran sebepler üzerinde durmak beyhudedir; bunlar, karşılıklı iddialar halinde ortaya atılmıştır, münakaşaları yapılmaktadır. Mühim olan, eğer Halk Partisinin Genel Başkanı şahsiyetini ortaya koyarak bu cereyana karşı açıkça cephe almasaydı partiyi anarşist parti haline sokacak böyle bir kararın kurultaydan çıkacağı idi. Hattâ Parti Meclisi bile, kendini şimdi o hareketle frenlenmiş hissetmektedir.

İsmet İnönü:

— Eğer, dedi. Genel Başkanınızın fikirlerine kıymet veriyorsanız, eğer Genel Başkanınızı muhafaza etmek istiyorsanız beyle bir karar almayınız.

Bu, cüretkâr bir çıkıştı. Kabaran ihtiraslar, Genel başkanın şahsiyetini bile yıkıp geçebilirdi. O zaman İsmet İnönü için Partinin liderliğini bırakmaktan başka çare kalmayacaktı.

Sed, mukavemet etti.

Şimdi, başlarımızı çevirip te 2 Mayıs 1954'den bu yana baktığımız zaman rejim meselelerinde memleketin iki partisinin liderinin bundan başka takdir edilecek bir hareketini, ne kadar arasak göremiyoruz Buna mukabil hisleriyle hareket ettikleri ve rejim buhranına sebep oldukları pek çok hâdise vardır. Eğer İsmet İnönü Reisicumhur seçiminde reyini kullansaydı ve kendisine ne kadar zor gelirse gelsin seçim denilen mücadelenin sonunda kazanan rakibini,

luğu politikasının temel taşlarından biri yapmıştır. Kıbrıs meselesi gibi akıl ve mantıktan ziyade hisler üzeri. ne bina edilen hâdiselerde umumî efkârın çatışması ancak işbirliğine zarar verecek, dünyanın bu karışık bölgesinde tecavüze karşı kurulan cepneyi sarsacaktır. Onun için susmak, hiç bir harekette bulunmamak!

Halbuki hakikat şudur ki biz Kıbrısı kaybetmek ve Yunanlılar Yeşil adayı kazanmak üzeredirler. Ekim ayında mesele Birleşmiş Milletlere aksettirilecektir ve oradan bir karar alınmasına çalışılacaktır. Yunanlılar şimdiden kararın lehlerinde olması için hareket ve teşebbüse geçmişler, dünyanın her tarafında çok kesif bir propaganda kampanyasına girişmişlerdir.

O kadar ki, şu haberi lütfen okuyunuz — siz de beraber Bay Fuad Köprülü— :

Atina, 2 (TÜRKTEL) — Yunanistanı ziyaret etmekte olan Habeşistan İmparatoru Haile Selâsiye şerefine burada tertip edilmiş olan resmi kabulde, Yunan Belediye Meclisi azasından bir grup, Kıbrıs meselesi için, İmparatora da başvurmuşlardır. Kabul resminde İmparatorun yanına giden bu belediye meclisi azaları, Habeşistan İmparatorundan, Birleşmiş Milletler, deki Habeşistan delegesine Kibrisin Yunanistana ilhakı hususundaki Yunan tezini desteklemesini emretmesini rica etmişlerdir. Diğer taraftan 22 Ağustosta büyük bir miting tertip edilmistir.

Yunanlılar ne yapıyor?

Bizim öğrendiğimize göre hariçteki bütün Yunan diplomatlarına da bulundukları yerler hükümetlerine telkin yapılması, Kıbrıs meselesinin izahı ve Birleşmiş Milletlerde destek temini hususunda kati emirler gitmiştir. Yunan kilisesi davada, hükümetin başlıca yardımcısıdır.

Kıbrısta da vaziyet karışmış, Adanın başsavcısı gazetelere bazı yasaklar koymuştur. Bundan böyle Adanın şuraya veya buraya ilhakını isteyen yazılar İngiliz, Yunan ve Türk gazetelerinden nakledilemeyeceği gibi ayrıca bu mevzuda neşriyat da yapılamıyaçaktır. Mitingler menedilmiştir.

Buna mukabil Atinada faaliyet son derece hızlandırılmış, mesele bir millî dava olarak ele alınmıştır. Yunan gazeteleri Adanın ilhakı sağlanıncaya kadar bir "Millî Birlik Hükümeti" nin kurulmasını istemişlerdir. Mitingler, toplantılar, gösteriler var kuvvetlerile devam etmektedir. Ada ile sıkı irtibat kurulmuştur, ilhak taraftarları en tesirli şekilde desteklenmektedir.

İnönü • Barutçu
ve yanda kulak misafiri

Bugün Yunanistan, . bizim Hatay meselesi sırasında yaptıklarımızı ay. nen yapmaktadır ve neticenin de aynı şekilde tecellisi pek kuvvetle muhtemeldir.

Ya biz?

Zira biz ne yapıyoruz? Hiç! Ne el altından, ne el üstünden hiç bir hareket yok. Gazetelerimiz feryat etmeseler, gençlerimiz miting yapmasalar umumî efkârın galeyanı bile tezahür edemeyecektir. Fakat hükümet bu galeyana da kulaklarını dikkatle kapamaktadır. Cumhuriyet Halk Partisinin pasif dış politikasından daima şikâyet etmiş olan Demokrat Parti iktidarının bu mevzuda gösterdiği çekingenlik, uyuşukluk hiç bir surette izah edilemeyecek ve af olunmayacak kadar büyüktür, vahimdir.

Eğer hemen harekete geçmezsek, meselede sesimizi duyurmazsak adeta kara sularımızda bulunan koca ada, üzerindeki Türklerle beraber Yunanistanın malı olacaktır.

Kimbilir belki de Adanın talihsizligi rahmetli Sedat Simavî'nin davayı o derece kuvvetle benimsemesi ve Hariciye Vekili Fuad Köprülünün karşısına o kadar sert şekilde dikilip kendisini vazifeye davet etmesidir. Fuad Köprülü bunu unutmamış olmalı.

Demokrat Partiye gelince, korkulur ki Köprülü ile Kıbrıs arasında yapmaya mecbur kalacağı bir tercihte Kıbrısı feda etsin.

Ama Kıbrıs kaybolursa bu, önümüzdeki seçimlerde muhalefetin en kuvvetli silâhı olacak, efkârı umumiyenin bu kadar hassasiyet gösterdiği meselede hükümetin hareketsizliği affedilmiyecektir.

O zamanı Demokrat Parti için tercih Köprülü ile iktidar arasında olaçaktır.

Türkiye, hükümetinden, bu meselede derhal cephe almasını bekliyor ve istiyor. Umumî efkâra şöyle bir kulak vermek bunu görüp, anlamaya yeter.

her yerde âdet olduğu gibi gidip samimiyetle tebrik etseydi; Adnan Menderes bir hükümet reisinin "şu partiyi tanımıyoruz "dememesi gerektiğini, bir partinin temsilcileri kendisiyle görüşmek istediği zaman onlara kapıyı işaret etmenin doğru olmadığını hatırlasaydı; biri ve öteki Florya arsaları ve Kurultay meselelerinde göstermeye muktedir olduklarını ispat ettikleri olgunluğu gösterebilselerdi bugün biz, milletçe da. ha rahat olurduk.

Bizim demokrasimiz ki halen partiler değil liderler demokrasisidir ve partilerarası münasebetler kanunî çerçeveler değil şahsî hisler içinde cereyan etmektedir. Adnan Menderes ve İsmet İnönü bazan pek yakınlarından da gelen ve çoğu küçük menfaate dayanan menfi tesirlerden kendilerini kurtarıp hüzün veren duruma bir son aramak mecburiyetindedirler.

Bunun bir zemini olmalıdır ve o zemin mutlaka bulunmalıdır

C.H.P.

Kurultaydan sonra

Deleğe başım esefle salladı:

"— Tamam, dedi, şimdi, tıpkı Mısır gibi bizim de bir General Nagibimiz, bir de Albay Abdül Nasr'ımız var. İcra kuvveti ikincinin elinde, ama halkın tuttuğu, halkın arkasından gittiği birincisi. Nasıl Nasr, Nagibi bayrak gibi kullanarak onun manevî kudretini kendi maddî nüfuzuna ekliyorsa,

Kasım Gülek de İnönünün gölgesinde işleri bildiği gibi çekip çevirecektir."

Hâdise Ankara istasyonunda cereyan ediyordu. Cumhuriyet Halk Partisinin XI. Kurultayı çalışmalarını tamamlamış, Genel Başkanı, Genel Sekreteri, Parti Meclisi azalarını seçmiş, hattâ Parti Meclisi, İnönünün riyasetinde toplanarak Merkez İdare Kurulunu teşkil etmiş, 28 Ağustosa kadar da bir sevi tatile bile girmiştir.

Delege trenine bindi, İstanbula "serin rüzgârlara bağrını açmağa" gitti. Bu sırada Kasım Gülek "teşkilâtla temas etmek üzere" sıcak cenup vilâyellerinde yapacağı bir seyahatin hazırlıklariyle meşguldü.

Bu iki hareket tarzı Kurultay neticelerinin niçin böyle tecelli ettiğini en iyi şekilde gösteriyordu.

<u>*Kasım Gülek kendini müdafaa ediyor*</u>

Kasım Gülek, İnönünün yanına çıktığı zaman elinde 'Halkçı" gazetesini tutuyordu. Mülakatı kendisi talep etmişti; görüşme uzun sürdü.

Gazetede "Nihad Erim" imzasiyle Genel Sekreterin şahsı aleyhinde bir yazı çıkmıştı. Şemseddin Günaltay kabinesinin Başvekil muavini "iktidardaki iktidarı" ndan devrildikten sonra 'Muhalefetteki iktidan"ndan da yuvarlanmış ve "Muhalefette muhalif" rolünü benimsemişti. Elinde bir gaze te vardı — rakipleri bundan mahrumdular —, İngilterede bir Bevan'ın mevcudiyetinden haberdardı, üstelik gazetesinin sürümü için bu daha uygun bir yoldu, nihayet yapacağı mücadele gene masa başı mücadelesi olaçaktı, bedenen yorulmayacaktı.

Kasım Güleğin İnönüye götürdüğü gazetede, Nihad Erim, şimdiye kadar Genel İdare Kurulunda üye olduğu icin sustuğunu, fakat bundan sonra istiklâlini ele alacağını, parti içi meselelerde fikir ve tenkidlerini açıkça yazacağını. Genel Sekreter ve Merkez İdare heyetile mücadele edeceğini bildiriyordu. Hattâ Kasım Güleğe bir de ders veriyor, yeni devrede "teşkilâtla temas edecek, bedenen olduğu kadar merkezde oturup biraz fikren çalışacağı" ümid ve temennisinde bulunuyordu.

Kasım Gülek:

"Bu, dedi, ancak iktidarın işine yarayacak, partimizi zayıflatacaktır. Biz, her şeyden evvel ve bütün tazyiklere rağmen ayakta kalmak, ayakta kalmağa devam etmek mecburiyetindeyiz. İç ihtilâfların dışarıya vurulması bizi sarsacaktır. Parti içinde mücadele olmaz değil, olur! Fakat kongrelerdeki seçimlere kadar... Bir kere seçimler tamamlandı mı, iş başına gelemeyenler iş başına gelmiş olanları var güçleriyle desteklemek, onlara yardıma kesilmek, dâvayı beraber yürütmek mecburiyetindedirler. Çelme takmak particiliğe sığmaz.

Sizden, bu kampanyaya bir son verilmesinin teminini rica ederim."

Daha sonra Kasım Gülek, Bahçelievlerdeki evinin tavanlara kadar kitap dolu kütüphane — çalışma odası — oturma odası — yemek odasında misafirine bulgur plavı ikram ederken:

"— Bu gibi kampanyalar, diyordu, aleyhlerinde açılan kimselerden ziyade o kampanyaları açanlara zarar verir. Herkes o yazıların hangi maksatla yazıldığını müdriktir. Efkârı umumiye hükmünü vermekte gecikmeyecektir. Açılan mücadele fikir veya icraat mücadelesi değildir. Zira Genel Sekreter, Merkez İdare Heyeti ve Parti Meclisi henüz icraata vakit bulamamış ki tenkidlere bu yüzden hedef olsunlar. Beklemek, sabretmek, görmek lâzımdır..."

Sonra ilâve ediyordu:

"— Siyasî partiler, azaları arasında bir tesanüt isterler. Bu tesanüdü şahsî sebeplerle beyanlara karşı Partinin mesul organları sıfatiyle zecrî tedbirler almaktan çekinmeyeceğiz."

Şahıs mücadelesi sahnenin önünü kapladığı için Kurultaydan çıkan Cumhuriyet Halk Partisinin bundan böyle nasıl bir hareket tarzı tutacağı hususunu Genel Sekreterden sormak kimsenin hatırına gelmemişti. Kasım Gülek dedi ki:

"— Karşımızda, muhalefete aman vermeyen bir iktidar var. Kaybettiğimiz iki seçimden sonra da ayakta kalmağa muvaffak olduk. Buna devam etmek ilk gayemizdir. Teşkilâtımız, her türlü tazyiğe rağmen dimdik ayak tadır. Şimdi ona kadar inmek, köy köy, bucak bucak dolaşmak, halkın arasına karışmak, mücadelemizi orada yapmak azmindeyiz. Sadece ben değil, yardımcılarım, Parti Meclisi ve Merkez İdare Kurulu azaları, mebuslarımız diyar diyar dolaşacaklar, var olduğumuzu millete duyuracaklardır. Mecliste tesirli bir muhalefet yapmamızın pek mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Buna imkân verilmiyor. Elimizde radyo da yok. Bu bakımdan, bizzat giderek davalarımızı anlatacağız.

Genel Başkanımız da, icap ettiği zaman dolaşacaktır. Fakat o bizim, tâbir caizse, bayrağımız ve ağır topumuzdur. Onu, tesirinin en fazla olacağı yerlerde kullanacağız.

Ne içerden, ne dışardan, hiç bir şey bizi yıldıramıyacaklardır. Kanunların müsaadesi dahilinde muhalefet vazifemizi böyle bir anlayışla yapacağız."

Haftanın ortasında, çarşamba gecesi de Genel Sekreter Kurultaydan evvel yaptığı gibi gazetecileri, bu sefer Partinin gelecek Kurultaya kadar mukadderatını eline alan organları azalariyle bir yemek sofrasının etrafında buluşturdu ve bu, — belki başvekilinkine nazire — bir nevi basın toplantısı oldu.

<u>Karşı taraf</u>

Bu sırada İsmet İnönü, Nihad Erimle görüşüyordu. Davet Genel Başkan tarafından yapılmıştı; o mülakat da uzun sürdü.

Kasım Güleğin kanaatince parti icinde belirecek hizipçiliği önlemek, muhtelif uzuvlar arasında tesanüdü sağlamak Genel Başkanın vazifesiydi. Fakat Genel Başkanın, Genel Sekreterlik makamında Kasım Gülekten başkasına görmekten memnuniyet duyacağı da pek az kimsenin meçhulüydü. Buna rağmen İsmet İnönü, Kurultayda, şahsiyetini an mühim gördüğü meselede ortaya koymuş, seçimlere girmemek ve Meclisten çekilmek kararı "Genel Başkam muhafaza" kaygısiyle önlenebilmişti. Fakat Islahat Komisyonunun projesini müdafaa bahsinde İsmet İnönü müdahale etmemiş-

Kurultayda seçim mücadelesi
Bu netice için miydi?

Necati İlter
Ya.ya.ya ... Şa.şa... D.P. çok yaşa!

ti. Sadece Kasım Göleğin muarızları, kulisteki mücadelelerinde Genel Başkanın isminden faydalanmışlar, onun Kasım Gülekle çalışmak istemediğini yazmışlar, fikir ve kanaat ihtilâfından bahsetmişler, ikisinin arasının bozuk olduğundan dem vurmuşlar, hattâ elden ele Genel Sekreteri Genel Başkana arkası dönük pozda gösteren bir de fotoğraf dolaştırmışlardı.

Son dakikada Ferid Melen'in namzetliği konduğunda, bunu bizzat İnönünün istediğini söylemişler ve şöyle bir propaganda yapmışlardı:

"— Eğer Kasım Gülek rakipsiz olarak Genel Sekreterliğe gelirse, İnönü'ye bile kafa tutar. Onun için, biraz burnunu kırmalıyız."

Buna mukabil Kasım Gülek, Kurultayın hele seçim günü İsmet İnönünün dizinin dibinden ayrılmamış, yandaki sıraya bile oturmayı tehlikeli sayarak iki sıra arasına iskemle koydurtmuş, Genel Başkanın elini öpmüş, beraber görünmüş, beraber resim çektirmiştir.

Hakikat şudur ki Kasım Güleğin muarızlarının Kurultayda Kasım Güleğe karşı çıkaracak İnönunün isminden başka bir şeyleri yoktu.

Daha sonra, seçimler olup bittiğinde, ne o taraftan, ne bu taraftan bir delege bize:

"— biraz, kaplumbağa ile tavşanın hikâyesidir, dedi. Halk Partisindeki tavşanlar iki Kurultay arasındaki devrede keyif çatıp mışıl mışıl uyurken, saat 10 da kalkıp 11 de traş olurken bir kaplumbağa gayet metodlu şekilde, gece gündüz, cuma pazar demeden teşkilâtla temas ediyor, dertlerle meşgul oluyor, rey topluyor.

Sonra Kurultayda tavşanlar, can havliyle fırlamalarına rağmen yarışı kaybedince şaşırıp kalıyorlar."

Kurultay neticelerini beğenmeyen, hele Parti Meclisine, hattâ Merkez İdare Kuruluna girenlerin, bu suretle tarihî Cumhuriyet Halk Partisinin en yüksek ve en selâhiyetli uzuvlarında yer alanların, onu temsil etmek mevkiinde bulunanların aşikâr kifayetsizliği karşısında esef duyan partili, tarafsız pek çok kimse La Fontaine'in bu hikâyesinden kendilerine faydalı dersler çıkarabilirler.

Kifayetsiz şahsiyetler

Zira Kasım Gülek "ne yapalım, Kurultay iradesi" diye müdafaa etse de, Parti Meclisine, hele oradan Merkez İdare Kuruluna seçilenler hiç kimseyi tatmin etmemiştir. Bu kimselerin, Kasım Güleğin muarızları iyi mücadele edemedikleri için rey toplayabildikleri de bellidir İnönunün bir başka vesileyle dediği gibi "Meydandan kaçanı pehlivanın güreşi kazandığı görülmüş şey değildir."

Nitakim ilk darbede meydandan kaçan "Islahat projesi taraftarları", İnönü de kendilerini açıkça desteklememek taktik hatasını gösterince koca parti bugünkü aciz ellere ve acıklı hale düşüvermiştir.

Bundan böyle C H P . yi İnönü ve Kasım Gülekle beraber kim sevk ve idare edecektir?

Meselâ Necati İlter.

Necati İlter? Bu, eski Ankara, eski Sivas valisidir. Albaydı. 1950 seçiminde Demokrat Parti iş başına gelince, onu tuttu, ordudan aldı, başkente vali yaptı. Necati İlter — bugünkü C.H.P. Merkez İdare Kurulu âzası — o zamanlar Demokrat Partinin icraatına hayrandı. Altında arabası vardı, konakta oturuyordu, Ankara gibi bir şehrin idaresi ellerine tevdi edilmişti. Demokrat Parti erkânı, yani hükümetin ileri gelenleri kendisine karşı pek mültefitti. Hayat pek tatlı akıp gidiyordu.

Fakat bir de icraat lâzımdı. Necati İlter kendisinden iş beklenildiği için o mevkie getirilmişti. İş yapamayınca, niçin duracaktı? Buna rağmen Demokrat İktidar onu Sivas gibi büyük ve güzel vilâyetlerimizden birine tayin etyi. Fakat Necati İlter, bu hareketi asla affetmedi.

Sivasa gitti, orada hükümeti temsil etti, fakat içten içe muhalifti. Halk Partisiyle temasa gelmişti. Bir yandan fiilen Demokrat Partiyi temsil ederken, diğer taraftan da seçimlerde kazanacağını zannettiği Halk Partisiyle anlaşmıştı. Tam 1954 seçimlerinin arefesinde valilikten gürültüyle istifa etti, 12 ye 5 kala Cumhuriyet Halk Partisine girdi, 24 saat evvel temsil ettiği hükümetin 24 saat sonra en koyu muhalifi olarak seçim kampanyasına başladı.

Köylüler bile, o beğenilmeyen köylüler bile, onun hükümet icraatını tenkid eden sözlerini dinlerken dayanamayıp:

"— Bey! Bey! dediler. Daha dün, hükümet sen değil miydin?"

Buna rağmen kampanya devam etti ve Cumhuriyet Halk Partisi, kendini şanslı gördüğü Sivasta seçimleri Necati İlterle beraber kaybetti.

Şimdi bu zat, C. H. P. nin İnönü ve ve Kasım Gülekten sonra 3 numaralı temsilcileri, arasındadır, Merkez İdare Heyeti âzasındandır, muhalefeti iktidara karşı o sevk ve idare edecektir.

İktidarı beğenmeyenler, onun arkasından gideceklerdir!

Başka?

Meselâ Osman Sabri Adal.

1950 ile 1954 arasında onu da İzmirde vali olarak görüyoruz. İsmet İnönü seyahattedir, nutuklar söylüyor. Vasiyet hayli gergindir — nitekim Balıkesir hâdisesi cereyan edecektir —; İzmirde de konuşuyor. Akşam ziyafet vardır, Osman Sabri Adal da davetlidir.

Fakat nutuk üzerine, gürültülü bir şekilde yemeğe gitmeyeceğini ilân ediyor ve muhalefet liderinin sözlerini alenen takbih ediyor.

İyi mi?

Bu kadar değil.

Günler geçiyor, Osman Sabri Adal valilikten istifa ediyor. Tarih, 1954 seçimlerinin arefesidir. Yani, gene 12 ye 5 var. Cumhuriyet Halk Partisine giriyor ve bir açıklama yapıyor. Diyor ki:

"Gerçi ben o zaman Halk Partisinin yemeğine gitmemiş, İnönunün nutkunu da takbih etmiştim. Ama, ne yapayım, mecburdum. Ankaradan böyle harekat için emir almıştım. Hiç

Ankaraya karşı gelinebilir miydi?"

Peki o zamanı istifa etmek de mi hatırına gelmemiş? Osman Sabri Adal işin bu tarafını hiç karıştırmıyor.

Kimbilir belki de o hâdiseli geceyi ve hâdiseli gece Zafer gazetesinin yazı işleri müdürüne söylediği sözleri düşünüyor.

İşte, 3 numaralı C. H. P. inerden biri daha!

Parti Meclisi azalarının listesine bir göz atınız. Kurultay yetkisiyle çalışacak bu heyetin azaları arasında kaşlarınız çatılmadan, kafanız iki yana sallanmadan, yahut kahkaha atmadan telâffuz edemeyeceğiniz bir sürü isim bulacaksınız.

Kimler var, kimler!

Nizameddin Nazife kadar...

Liste ilân edilince başta Falih Rıfkı Atay, Cumhuriyet Halk Partisinin hakikî temsilcileri feryadı basıyor ve bu şerefli zevatın, şerefleriyle beraber Partinin başından çekilmesini istiyorlar.

Fakat getirmek kolay, göndermek tordur.

Parti içi ihtilâf, başka istidatlar göstermekte gecikmiyor.

Çekilecekler var mı?

Bir çözülme olabilir mi? Bunu tayin için vakit henüz pek erkendir. Cemal Reşid Eyüboğlu ve Zihni Betilin — Zihni Betil Genel Sekreter yardımcısıydı ve Genel Sekreterin belli başlı muarızlarındandı! — istifa ettikleri haberi ne teyid, ne tekzip olunmuştur. Meselâ 27864 numaraya telefon edilip te Zihni Betil beyin ne vakit döneceği — kendisi Ankarada değildir — sorulduğunda küçük bir kız sesi :

"— Ben hiç bir şey bilmiyorum efendim, ben hiç bir şey bilmiyorum" diye cevap vermektedir.

Halk Partisinin içinde münevverlerin ve tarafsızların isim olarak tuttukları Faik Ahmed Barutçu ise İstanbul, da, Dragos tepede serinlemek ve dinlenmekle meşguldür.

Fakat işin en garip tarafı İsmet İnönüye bağlı kimselerin, Kurultay neticesi başında İsmet İnönünün bulunduğu organlara muarız olmalarıdır. İsmet İnönü de hakiki taraftarlarının karşı cephesinde kalmıştır. O ne yapacak, bir hal çaresi bulabilecek midir?

Her halde bekleyen görecektir ve biraz beklemek icap etmektedir.

Bu sırada Halkçı gazetesi Halk Partililere o zamana kadar Gandhi'nin pilitikasını tavsiye ediyordu. Bilindiği üzere Gandhi'nin politikası "Pasif Mukavemet" dir.

Halbuki aynı gazete aynı sütununda tam bir gün evvel iktidarla muhalefet arasında işbirliği istemişti.

İşbirliği mi, pasif mukavemet mi? İşin içinden çıkacak varsa lütfen Ankarada Mithatpaşa caddesindeki C.H. P. Genel Merkezine müracaat etsin.

Osman Sabri Adal
Valilik günlerinden hâtıralar

Hükümet

Adnan Menderes
Bugün hava nasıl?

Başvekil konuştu

Yeşilköyde Çınar otelinin denize bakan salonunda Başvekil, bazı Vekiller ve gazeteciler toplandıklarında ne görüşüleceği, basının en ziyade ney le alâkadar olacağı pek bilinmiyordu.

Bu, Başvekilin mutad basın toplantılarından biriydi ve organizatörü Vatan gazetesinin Başmuharriri Ahmed Emin Yalman'dı.

Toplantıda kimler vardı?

Suâl o kadar mühim değildir. Asıl kimler yoktu?

Falih Rıfkı Atay yoktu — bir zamanlar Başvekil yanına alıp Muammer Karacaya gittiği için dedikodu ol. muştu —, Hakkı Tarık Us yoktu, Asım Us yoktu... ve en tuhafı Ali Naci Karacan yoktu. Davet mi edilmemişti, yoksa davete mi icabet etmemişti? Herhalde şimdilik bir "gözden düşme" nin bahis mevzuu olmadığı muhalekaktı.

Evvelâ yemek yendi — yemek uzun sürdü, 15,30 da ancak kahveler tamamlandı —, onu takiben basın konferansı resmen açıldı. Resmen açıldı, zira yemek esnasında da- bir hayli konuşulmuştu, fakat bunların "hukukî" kıymeti yoktu.

Başvekilin bundan evvelki basın toplantısı seçimlerden hemen evvel yapılmıştı ve o tarihten bu yana pek çok hadise gelip geçmişti. Hele son günlerde Cumhuriyet Halk partisinin de Kurultayı olup bitmiş ve bu mevzuda. iktidar, ne düşündüğü hususunda, Mümtaz Faik Fenik'in "Zafer" deki başmakaleleri hariç hiç bir açıklamada bulunmamıştı. Bir de Başvekil

Kurultay delegelerinden kendisine ha. karet ettiği bildirilen bir terzi aleyhinde dava açılmasına rıza göstermişti.

Fakat gazeteciler "saf politika" üzerinde pek az durdular ve asıl görüşmeler iktisadî, malt mevzularda oldu. Yalnız ilk sual memurlar hakkında son çıkarılan kanuna aitti. Toplantı neşeli bir hava içinde cereyan ettiğinden Başvekil gene öyle bir tavırla :

"— Bırakalım, dedi, bu suale Fuad Köprülü cevap versin..."

Bilindiği gibi Fuad Köprülü profesördür — ama hukuk değil, edebiyat tarihi -. F. Köprülü vekildir, ama Adliye değil. Hariciye.. Buna rağmen Ad nan Menderes, memurlara ait kanun mevzuunda onun izahat vermesini uygun görmüştü.

Konuştu.

Söylediği şu oldu:

Bize atfedilen zihniyet, bizde yoktur. Yalandır, iftiradır.

Daha sonra gazetecilerin bilhassa üzerinde durdukları iktisadi ve mali meselelere geçildi. İktisat ve Ticaret V. Sıtkı Yırcalı, İşletmeler Vekili — eski İktisad ve Ticaret Vekili — Prof. Fethi Çelikbaş uzun uzun izahat verdiler, bunlara Başvekil de iltihak etti, başmuharrirlerin tatmin olunmalarına çalışıldı. Bu izahatı da bir cümle ile hülâsa etmek istersek şöyle diyebiliriz:

Sıkıntı vardır, fakat bu kalkınan, gelişen bir memleketin sıkıntısıdır, İstihlâk arttığı içindir ki istihsal kâfi gelmemekte, ithalât ihracatın üstüne çıkmaktadır.

İktisad ve İşletmeler Vekiller? fırsatçılara karşı alınan tedbirleri anlattılar.

Bu arada meselâ Karahisar sodasımu, artık köylü de su değil soda içtiği için mi ortadan kalktığını; Hacı Bekir şerbetlerinin günün birinde 10 kuruştan 15 kurusa yükselmesinin buğdaya verilen primle alâkası olup olmadığını izah ettiler mi, etmediler mi? O husus maalesef ögrenilememiştir.

Başmuharrirlerin bu izahattan ne netice çıkardıklarını anlamak için baş makalelere intizar etmek gerekmektedir.

Liderler arasında tartışma

Fakat lâf Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayına ve partilerarası münasebetlere gelmeden edemezdi. O mevzuda Başvekil konuştu ve ağır konuştu. Ancak, bir kapıyı araladı. Küçük bir ihtimal olmakla berber aralıktan münasebetlere ışık dökülmesi tamamiyle imkânsız değildir:

Bu aralık kapısı şudur:

Biz memlekette siyasî sulh kurulsun, partiler arasında medenî bir münesebe tarzı baslasın diye gayret ve fedakârlığı esirqemedlk Halk Partisinin onuncu kurultayının arefesinde siyasî hava biraz düzelince ne kadar sevindim Çanakkalede söylediğim nutukta millî tesanüd havasını kuvvetlendirmek için en dostça ve kardeşçe sözler sarf ettim. Kongrede İnönü itidal ifade eder bir açılış nutku söyleyince tebrik telgrafı çektim. Bütün yaptıklarım kongrede en küçük bir akis bulmadı. Tersine olarak "zaaf gösteriyorlar, tepelerine binelim, kendilerini yıkalım" düşünceleriyle bir kin ve nifak cereyanı aldı yürüdü Bîr elin şakırtısı çıkmaz. Bunun için iki el lâzımdır. Biz daha ne yapabilirdik? Öyle insanlar ki iktidar kendilerine teslim edilmedikçe başka hiçbir şeye, memnun olmalarına imkân yoktur. Ortada bir siyasî boğazlaşma aramanın arazı göze çarpıyor Zaten son seçim mücadelesini bir ölüm dirim kavgası haline koymuşlardır

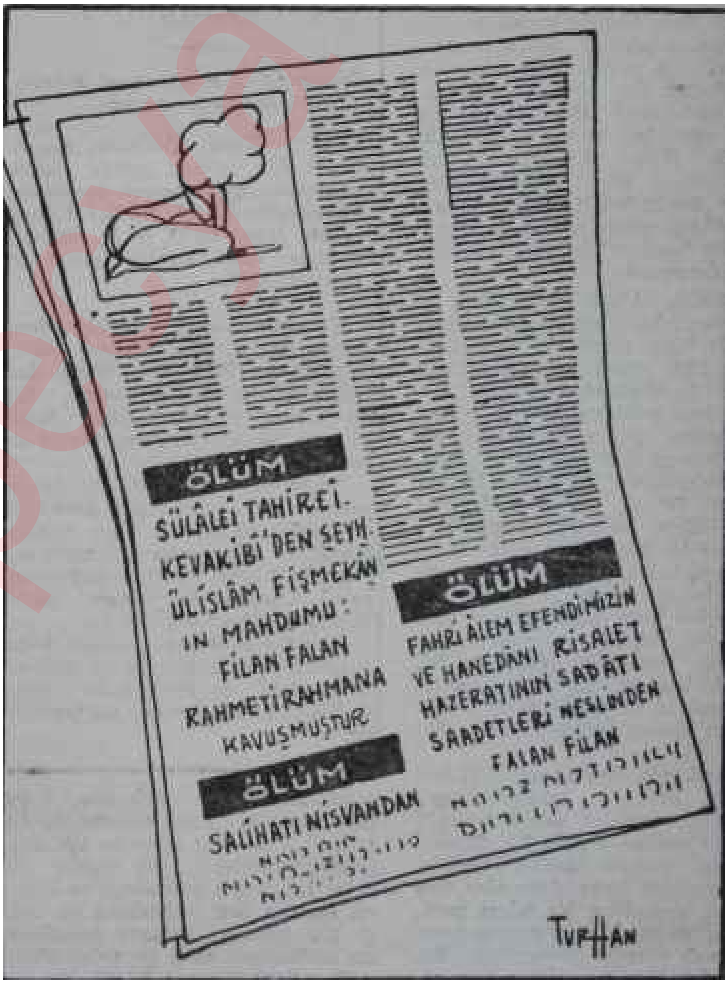
Her tuttuğumuz isi baltalamak ve memleketin yüksek menfaatlerini ayoklar altına alma yolunda bir faaliyetin murakabe ile hiçbir alçkası yoktur Parti münasebetleri düzelirse en büyük sevinci duyacak benim. Gaziantepte söylediğim bir nutukta da iyi yola gidilmesini teşvik edecek sözler söyledim. Bu nutkum da zaafın bir alâmeti diye gösterildi. Mahalle çocukları gibi darılmak, barışmakla vakit kaybedecek değiliz Muhalefet partisi iseler kanun dairesinde vazifelerini yaparlar. İtimada lâyık bir hâle gel. diklerini fiilleriyle ispat ederler.

İzan sahipleri için bu sözlerde bir hakikat payının bulunduğunu inkâr kabil değildir.

Konuşmanın, kendisini alâkalandıran kısmına İsmet İnönü cevap verdi. Hem de alışılmamış bir süratle...

Başvekil gene 1946 seçimlerinden bahsetmiş, aralarında İsmet İnönünün de bulunduğu 150 kişilik bir C.H.P. li mebus grupunun mebus dahi seçilmeden Meclise katıldığını söylemişti. İnönü hemen ertesi gün bu sözlerin hiç bir kukuki mesnede dayanmadığını ve "kudret ve mesuliyet sahiplerinin herhangi bir vatandaş hakkında kanuni kıymeti olmayan isnat yapmaktan ihtiraz etmek mecburiyetinde" bulunduklarını bildirdi.

Bir tartışma açılmıştı. Bakalım, devam edecek mi?

ÖLÜ DİL

D. P.

İhraç etmeyenleri ihraç

Selim Erengil, kendisine, Demokrat Parti Genel idare Kurulunun emrile partiden ihraç olunduğu haberi verildiği zaman şöyle bir yutkundu. Gerçi hâdiselerin böyle bir seyir takip etmesinin muhtemel bulunduğunu bilmiyor değildi, kuvvetli kimselere "kafa tutmuş" tu ve gelecek darbenin de kuvvetli olacağından emindi ama, bu kadarını kestirememişti. Onun da güvendikler vardı, o da kendi güvendiklerini kudretli zannediyordu! İşte, Partinin İstanbul Vilâyet Haysiyet Divanı Reisi ve Şehir Meclisi âzası olduğu halde ihraç edilivermişti.

Demokrat Parti İstanbul Vilâyet Haysiyet Divanı üç azadan müteşekkildi: Reis Selim Erengil, Avukat Fehamet Gökel — D. P. lider ve kurucularının İstanbula gidiş ve İstanbuldan dönüşlerine ait resimlerde sık sık görülen uzun boylu, hâlâ cazip hanım — ve Şehir Meclisi azalarından Sabri Taşkın...

Genel İdare Kurulu evvelâ bu Divana işten el çektirdi. Sonra, temizliğe başladı. İlk partide ihraç edilenler, Selim Erengil ile birlikte daimi encümeni azalarından Hayri Doğdu ve Çatalca eski idare kurulu azaları Ahmed Efe, Niyazi Karaduman, Ali Taşkın, Maruf Bilgin, Hüseyin Coşkun'dur. Bunlardan Hayri Doğdu, tam ihraç edildiği sırada mebusluk ve vekillik için "kariyer" ini yaptığı kanaatined bulunuyordu.

Neşredilen tebliğde bildirildiğine göre partiden çıkarılanların suçları "parti içinde hizip yaratmak, parti tesanüdünü ihlâl etmek ve parti tüzüğüne aykırı hareketlerde bulunmak" tır. Kendilerinin partiden ihracına Merkez Haysiyet Divanı karar vermiştir ve bu Divanın reisi pek maruf Celâl Fuad Türkgeldidir. Bu suretle Merkez Haysiyet Divanı, İstanbul Haysiyet Divanı Reisini partiden kovmuştur.

Mesele bir kaç kişinin partide» ihraç edilmesinden çok daha mühimdir ve İstanbulda Demokrat Parti içinde devam eden hizip mücadelesinde yeni bir safhadır. İsimleri yukarıda yazılı kimselerin hepsi Dr. Mükerrem Sarolun aleyhtarları olarak bilinmektedir. Demek ki Dr. Sarol, parti içinde yeni bir kuvvet gösterisi daha yapmıştır.

İşten el çektirilen İstanbul Vilâyet Haysiyet Divanının kabahati parti tüzüğüne şu veya bu şekilde muhalif hareket etmekten ziyade Dr. Sarolun arzularına muhalif hareket etmektir. Divan, partiden ihraç olunsunlar diye huzuruna sevkedilen bir takım partilileri, verilen direktiflere rağmen beraat ettirmek cüretini göstermiştir. Bunun üzerine hem o partililer, hem onlan ihraç etmeyenler ihraç olunmuşlardır. Bunlardan Hayri Doğdu Dr. Mükerrem Sarolun vekil olmasını şiddetle tenkid edenlerden biridir. Hayri Doğdu'nun kendisini o makama daha lâyık bulduğu da bilinmektedir. Bu zat kömür taciridir.

Partiden ihraç muamelesinin burada bitmeyeceği ve yeni gelişmeler göstereceği anlaşılmaktadır. Devlet Vekilinin sahip bulunduğu Türk Sesi gazetesini dikkatle tetkik edenler, yazılar arasında "Parti tesanüdünü bazanlar" a ne ağır tehditler savrulduğunu göreceklerdir. En mühim hizipler İstanbulda bulunduğu ve bunların başında bazı mebusların yer aldığı göz önünde tutulursa temizlemenin ehemmiyeti daha iyi anlaşılabilir.

Demokrat Partinin Büyük Kongresinin yaklaştığı şu günlerde Partinin Genel İdare Kuruluna girmek isteyen zevat arasındaki mücadelenin de hızlanacağı aşikârdır. Ancak Parti elinde iktidarı tuttuğundan çatlakların kendilerini daha gürültüsüz şekilde belli edecekleri muhakkaktır.

Ancak bu muameleler sırasında kimin kime ve niçin feda edildiği hususunun da dikkatle incelenmesi fayda dan hâli değildir.

Son haber

C.H.P. de birlik gösterisi

Mutad olmayan haberleri bir parti gazetesinde gördünüz mü, mutlaka o hadisede hususî mâna arayınız. Hadise, o haber yayınlansın diye yapılmıştır.

Halkçı gazetesi, 5 Ağustos perşembe tarihli nüshasında, birinci sayfada şu havadisi neşrediyordu:

Kasım
Güleğin
Yemeği

Toplantıda C H. P. Genel Başkanı İnönü'de bulundu

C. H. P. Genel Sekreteri Kasım Gülek dün akşam evinde basın mensuplarına bir yemek vermiştir. Bu yemekte C. H. P. Genel Başkanı İnönü ile C. H. P. Meclisi Merkez İdare Kurulu üyeleri de bulunmuşlardır.

Yemekte sadece Merkez İdare Kurulu üyeleri değil taranmış partililer, Kemali Beyazıd'lar, Cahid Zamangil'ler de hazır bulunmuş, fakat "birlik gösterisi" Nihat Erim ve onun bir kaç taraftarını içine alamamıştır.

Bu suretle Kasım Gülde basın mensuplarına göstermek istemiştir ki kendisi ve Merkez idare kurulu İnönünün müzaheretine sahiptirler. Fakat İnönünün yemekte görünmeyi kabul etmesinin bu mânaya gelip gelmeyeceği belli değildir.

Zira Genel Başkan bayram dolayısiyle İstanbula gidecek ve muhtemelen orada da Falih Rıfkı Atay ve Nihad Erimle beraber görünecektir.

Millî Müdafaa

İstiklâl Marşı meselesi

Millî Müdafaa Vekâleti Temsil Bürosundan bir mektup aldık. Bu büro, resmî dairelerin içinde en iyi ve en faydalı şekilde çalışanların hemen başında gelir. Buna rağmen, İstiklâl Marşı mevzuunda verdikleri izahatın bizi tatmin etmediğini, bilâkis daha ziyade hayrete düşürdüğünü söylemek zorundayız.

Mektup şudur:

31 Temmuz 1954 tarih ve 12 sayılı mecmuanızın dokuzuncu sahifesinde (Değiştirilen İstiklâl Marsı) başlığı ah tında çıkan yazı mecmuanıza yanlış şekilde aksettirilmiş olduğundan tavzihe lüzum görülmüştür.

İstiklâl Marşı ne değiştirilmiş, ne de bandoların merasimlerde değişen tempo ile çalmasına dair her hangi bir emir verilmiştir. Ancak temposunun hızlandırılması suretiyle İstiklâl Marsimizin daha canlı bir hale getirilmesi düşüncesiyle bazı tecrübeler yapılmış ve bu tecrübeler sonunda alınan netice. Millî Müdafaa Vekaleti kanaliyle Başvekâlete teklifen arzedilmiştir

Tavzihini rica ederim.

M. M. V.
Temsil Bürosu Bşk.
Kur. Bn.
Bahri Yazır

İstiklâl Marşı üzerinde tecrübeler yapmak herkesin! hakkıdır. Marşın temposunu canlı veya cansız bulmak da öyle.. Bu bakımdan Genel Kurmay Başkanının bu neviden tecrübelere girişmesine, hattâ tecrübeler için askerî bandolar kullanmasına asla itirazımız yoktur.

Fakat İstiklâl Marşı tecrübesi için seçilecek yer Bakanlıklar, seçilecek saat cumartesi günü saat 13 değildir. Umumî yerlerde İstiklâl Marşı teçrübesi yapılmaz. Genel Kurmay Başkanı pekâlâ bilir ki itfaiye kumandanı itfaiye bandosuna, polis müdürü polis bandosuna İstiklâl Marşı tecrübesi yaptırmaya kalkışırsa ve bu tecrübeler resmî bir daireye bayrak çekme merasiminde cereyan ederse tam bir keşmekeş olur.

Tecrübe yapmak' için dağ, bayır, kır yok değildir. Orada tempo denemesi yapılsın, Başvekâlet teklife müsbet cevap verir ve Baranselin temposunu beğenirse marş o zaman Bakanlıklarda çalınsın.

Ama lütfen, daha evvel değil!

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Ortadoğu

Selâh!

Bir zincir dünyayı çeviriyor. Elle tutulan değil, ama görmesini bilen gözler için gözle görülen bir zincir. Bu, batı camiasının kendi savunmasını ve tecavüzlere karşı korunmasını temin için meydana getirdiği ve bir halkası Amerika, bir başka halkası Norveç, ö. teki halkası Türkiye, bir diğeri Pakistan, öteki Japonya olan zincirdir.

Zincirde boşluklar vardı ve bunlardan biri dünyanın "tansiyonu en yüksek" bölgesindeydi. Orta Doğudaydı. Şimdi, oraya da bir halka ilâvesi yolunda, senelerden beri ilk müsbet adım atılmış bulunuyor. Mısır, Batı camiasına dahil olmayı kabul etmiş, yahut kabul etmenin kaçınılmaz bir zaruret olduğunu anlamıştır. İngiltere ile arasında olan Süveyş ihtilâfının hallini. Amerikan yardımı vaadi ve teklifi takip etmiştir.

Zincirde başka bir boşluk daha bulunuyordu ve o da Orta Doğuda idi: İran. Petrol memleketi, petrol ihtilâfı yüzünden senelerdir türlü sıkıntı, dert, perişanlık içindeydi. Bir insan, inat yüzünden parasını nasıl bankada bloke tuttuğu zaman geçmişini dahi teminde sıkıntı çekerse, aynı şekilde Iran da, hemen tek serveti olan petrollerinin "bloke" kalması yüzünden memurlarının maaşım dahi Ödeyemeyecek hale düşmüştü. Toprağın altı işlenmedikçe, toprağın üstündekilere, bırakınız refahı bir yana, rahat bile yoktu. Orada da bir anlaşmaya varılmış bulunuyor. Petrol konsorsiyumu İran pet rolleri hakkında Tahran hükümetiyle mutabakata varmıştır. Bunu da Amerikan yardımının takip edeceğinden hiç kimsenin şüphesi olmasın.

Bu balamdan, şu geçen bir hafta sulh ve sükûnet yolunda hayırlı bir hafta olmuştur.

İşte, hikâyesi:

Süveyş üzerinde Mısır bayrağı

O gün Kahirede bir bayram havası esiyordu. Nasıl haber almışlardı, hattâ nasıl tafsilâtı öğrenmişlerdi, bilinmez. Ancak temmuz sonunda, halk, entarileri içinde dahi bir yandan terlerken diğer taraftan da birbirine soruyordu:

— İngilizler gidiyorlarmış, doğru mu?

Sonra, aynı mevzuda bir rivayet "gayet emin" teminatıyla ağızdan ağıza dolaşıyordu. Gece Başvekâlet binasında İngilizlerin Süveyşi terketmeyi kabul ettiklerini bildiren anlaşma Mısır namına Başvekil — Albay mı, yarbay mı, bu mesele bir türlü halledilmiş değildir; hele bizim radyomuz için... — "Bikbaşi" Gamal Abdül Nasr, Haşmetli İngiltere Kraliçesi Elizabeth

Kahirede merasim
Kim yaşasın?

namına da Harbiye Vekili Anthony Head tarafından imzalanmıştı. 1942 senesinde ise Haşmetli İngiltere Kralının bir başka temsilcisi tanklarla Abidin sarayını sarıyor ve Haşmetli ve göbekli - Mısır Kralı Faruk'a İngilterenin arzu ettiği Başvekil Nahas Paşayı zorla kabul ettiriyordu. 1942'den bu yana, Nil üzerindeki köprülerin altından pek çok su akıp gitmişti.

Başvekil Abdül Nasr ağzında ne kadar diş varsa hepsini meydana koyar şekilde gülüyor ve fotoğrafçılara poz veriyordu. Head'e gelince o solgun ve sakindi. Fakat Başvekâlet binasından çıkıp ta siyahlı sarılı Rolls-Royce'una binerken kapının önünde toplanan kalabalığa pek de sevimli sayılmıyacak bir göz attığı dikkat nazarlardan kaçmadı. O Başvekâleti terkederken, İngiliz askerleri de Süveyşi terke hazırlanıyorlardı.

Daha sonra, kalabalık, Başvekâletten içeri girdi ve hazır bulunan ihtilal konseyi azalarını hararetle tebrik etti. Başta, bizzat Abdül Nasr vardı. Yanında Milli İstikamet Vekili Salem, Dahiliye Vekili Zakaria Mohiddin, Sosyal İşler Vekili Kamaleddin Huseyn duruyordu. Gelenler bazan Avrupai tebrikte bulunuyor, bazan da sarılıp liderlerin elini öpüyordu, İhtimal ki bunların bir kısmı, ihtilalin yıldönümü dolayısiyle yapılan merasimde Nagip görününce Nasr'ı avazı çıktığı kadar yuhalayanlar arasındaydı.

O gün Nagip görünmedi. Sahnede bulunan, sadece Nasr'dı; alkışlar ve zafer çelenkleri ona gidiyordu. O da hayatından son derece memnundu. Nitekim Fransada çıkan Le Monde gazetesinin hususî surette Kahireye gönderdiği genç, esmer, annesi tarafından şarklı muhabiri Edouard Sablier'ye:

— Bu dakikayı, tam on iki senedir bekliyordum, dedi. On iki sene evvel, Abidin sarayı İngiliz tankları tarafından sarılırken vazifeten oradaydım ve bu tankları, içindekilerle beraber bir gün memleketimden kapı dışarı edeceğime dair kendi kendime and içmiştim. İşte, o mutlu gün gelip çattı.

Bu; aslında 72 seneden beri süren bir işgalin sonuydu. 1882 senesinde İngilizler, karışıklık çıktığı bahanesile İskenderiyeyi işgal etmişlerdi.

<u>Çekilme nasıl olacak?</u>

Anlaşmada İngiltereyle Mısırın, Birleşmiş Milletler andlaşması dahilinde, aralarında daha sıka ve daha sağlam bir münasebet tesisi için Süveyş ihtilâfım hallettikleri kaydediliyordu. Anlaşmanın hükmü . yedi seneydi. Fakat müddetin hitamından 12 ay evvel taraflar, yenilenmesi hususunda iki taraflı görüşmeler yapacaklardı. Kanaldaki üssün faal halde kalması bahsinde iki taraf da mutabıktı. Dördüncü maddede ise şöyle deniliyordu:

Yabancı bir devlet tarafından Mu sıra. Arap Birliğine dahil memleketlere veya Türkiyeye silâhlı bir tecavüz vaki olduğu takdirde Mısır, üssü Büyük Britanyanın emrine verecektir. Bunu yaparken de üssün kullanılır halde olmasına itina edecektir. Ayrıca, üsten istifade için kullanılması elzem Mısır limanlarından da İngiltere lüzumlu istifadeyi sağlayabilecektir. Harp tehlikesi vukuunda taraflar kendi aralarında istişare edecekler ve alınması gerekli tedbirleri görüşeceklerdir.

İngiltere üssü terkederken, istediği malzemeyi alıp götürmek hakkına sahip olacaktı. İngiliz askerleri de andlaşmanın imzalanmasını takip eden yirmi ayın sonunda Mısır toprakların, dan tamamiyle çekilmiş bulunacaklar. dı. Kanaldan geçişe ait 1888 andlaşması meriyette kalacak, diğer küçük meseleler ilerde "dostane hava" içinde halledilecekti.

Bu anlaşma Kahirede sevinç ile kutlanırken, Kanal bölgesinde aylardan beri bir düşmanlık havası içinde vatanlarından uzak yaşayan Tommy'ler de bayram yapıyorlardı. Nihayet bu sıcak, rutubetli iklimi terkedecekler, tel örgüler içinde yaşamaktan kurtulacaklar, dost yüzler görmek imkânım bulacaklar ve hepsinden mühimi aksam oldu mu sırtlarına bir kurşun ve-

ya bir bıçak yemek endişesinden halâs olacaklardı. Kanal bölgesinde 84 bin kişiydiler. Üçte ikisi, stratejik bir ihtiyat teşkil etmek üzere İngiltereye gönderilecek, geri kalanı Malta ve Kıbrıs üslerinin emrine verilecekti, İngiltere, Malta veya Kıbrıs... Neresi olursa olsun, Süveyşten iyiydi,

İşte, İngiliz askerlerinin bayram yapmalarındaki sebep buydu.

Memnun olmayanlar

Fakat hâdiseden biç de memnun olmayanlar yok değildi. Sebepleri muhtelifti ama, esasta birleşiyorlardı. Bunlardan biri Muhafazakâr mebuslar. dan kırk kişilik bir guruptu. Öteki İsraildi. Sonuncusu da Tass ajansıydı.

Kırk muhafazakâr mebus memnun değildi, zira İngiltere Süveyşi kaybetmekle imparatorluğunun elinde tuttuğu son kilit noktasını da terkediyor ve bunun ruhuna bir fatiha okunmasını resmen kabul ediyordu. Halbuki bun. dan bir kaç sene evvel işçi hükümetler evvelâ Hindistana istiklal verirken, müteakiben Abadanı bırakırken Mu. hafazakârlar, başlarında Churchill bu politikayı şiddetle tenkid ediyor ve kendilerini iktidara getiren seçimlerde Attlee'ye hücum için bu silâhı kulanıyorlardı. Şimdi ise, kendi aralarından birinin, Anthony Head'in imzasiyle yeni bir mağlûbiyeti resmen kabul ediyorlar ve Arapların zoruna boyun eğiyorlardı. Bunun "İngiliz şerefi" ile uygun bir tarafı yoktu. 40 mebus, Avam Kamarasında Churchill'in aleyhinde rey vereceklerdi.

Onlar aleyhte rey vereceklerdi ama, Kamarada muhalefeti temsil eden işçilerin bu gidişe bir itirazları yoktu. Kabineyi müşkül mevkide bırakmak pahasına da olsa kanaatlerinin ve siyasetlerinin aleyhinde rey kullanmaları bahis mevzuu olmadığından bir itimat meselesini ortaya atmayacaklardı. Küçük politika, İngiliz adalarında revaçta değildi. O, Kıta üzerinde moda olmalı.

İsrail ise başka sebeplerden endişe içindeydi. Süveyş ihtilâfı Mısırı ve dolayısiyle Arap âlemini batı camiasından uzak tutuyor, istikrar âmili olarak İsraili görüyorlardı. Bundan başka Araplar, öteki işlerle uğraşmaktan pek İsraillilerle uğraşmaya da vakit bulamıyorlardı. Üstelik batılılar onlara para, silâh yardımı da yapmıyorlar ve İsrail tecavüz karşısında kendisini müdafaa edecek kadar kuvvetli kalıyordu.

Şimdi ne olacaktı?

Tel-Aviv'de hüküm süren korkunun kaynağı buydu. İngilizler Süveyşi terkederlerken üssün İsraile karşı muhtemel bir tecavüzde kullanılmayacağı , hususunda hiç bir garanti istemedikleri gibi, Mısırlıların İsraile giden gemilere kullandıkları blokusu kaldırmaları şartını da ileri sürmemişlerdi. Halbuki Güvenlik Konseyi bu blokusu mubah görmemiştir.

Fakat asıl endişe, Amerikanını Mısıra silâh yardımı yapacağını bildiren haberler üzerine çıktı. Ya bu silâhlar bir gün İsraile tevcih edilirse?

Bunun üzerine Tel'Aviv'den hariçteki temsilcilere şifreli telgraflar gitti. Bu telgraflarda evvelâ Mısıra gönderilecek silâhların mümkün nisbetinde geciktirilmesi isteniliyor, Süveyşten bunların geçirilmesinin İngilterece yasak edilmesi talep ediliyor ve bir garantinin verilmesi lüzumlu gösteriliyordu. İsrail, Arap tehlikesine karşı batının garantisine muhtaçtı.

İsrailin sesi duyuldu. Batılılar da İsrailin zarar görmesini ve kendisini,

Anthony Head
Yüzü pek solgundu

bir zamanlar yaptığı gibi Sovyet Rusyanın kucağına atmasını istemiyorlardı. Londra hükümeti Paris ve Vaşington hükümetlerine müracaat ederek Orta Doğuda sulhun ve istikrarın temini için 1950'de yaptıkları müşterek deklârasyonun tekrarını istedi. Deklârasyona göre batılı üç devlet, bir tehlikenin hissedilmesi veya sezilmesi halinde derhal önleyici tedbirler alacaklardı.

Mamafih bu, İsrailde memnunsuzluğu tamamiyle bertaraf edemedi.

Tass ajansına gelince, Mısırla İngilterenin bir anlaşmaya varmaları üzerine ateş püskürdü. Bu, Orta Doğuda Amerikanın emperyalist politikasının yeni bir tezahürüydü ve New Yorklu kapitalistler Mısır liderlerini satın almışlardı! Anlaşmanın hakikî muharriri, Amerikanın Kahiredeki Bü yük Elçisi Mr. Jefferson Caffery idi. İşleri, el altından — hattâ üstünden — idare etmiş, zemini hazırlamıştı. İhtilâfın hallinin akabinde Amerikanını Mısıra yardım vaadinde bulunması ve Abdül Nasr'ın bunu kabulü hep "Amerikan emparyalizmi" nin yeni delilleriydi.

Oysa ki anlaşmazlığın kalkmasiyle Orta Doğuda barış cephesi kuvvet kazanıyor ve işte Rusya asıl buna tahammül edemiyordu.

Amerikan yardımı

İngiltereyle Mısır arasındaki andlaşmanın parafe edilmesinin hemen akabinde, gayrı resmî surette de olsa Amerikan mahfilleri Mısıra iktisadî ve askerî bir yardımın hazırlıklarının yapılmakta olduğunu bildirmişlerdir. Hattâ bu hususta Mısırın Millî İstikamet Vekili Salem'e de bir sual sorulmuş ve Mısırlı Vekil şu cevabı vermiştir:

— Emniyetimize halel vermemekşartiyle, Amerikan yardımını memnuniyetle kabul ederiz.

Amerika da, sadece "emniyete halel vermeme" bahsi üzerinde degil "emniyete halel veriyor görünmemek" için de son derece dikkatli davranmaktadır. Bu yüzden, yardım mevzuunda yapılacak görüşmelerde Mısırın Orta Şarkta kurulacak bir müdafaa teşkilâtına mutlaka girmesi şartı, hiç olmazsa resmen koşulmayacak, fakat hiç şüphesiz bu yardımını arttırılması ve kâfi bir hadde çıkarılması için bunun lüzumu Mısırlı delegelere ihsas edilecektir.

Zira bilindiği gibi Amerikan yardımlarına, ait tahsisleri yapan, Kongredır ve Kongre batı camiasına dahil olduklarından süpbe edilen memleketlere yardım bahsinde hayli titizdir Nitekim. Pikastana yardım yapılabilmesi için Türkiye . Pakistan Paktının Karaside imzalanmasına intizar olunmuştur.

Ümid edilen neticeler

Batının Mısırla münasebetlerinde bir yumuşama olduğu aşikârdır Simdi her şey, millî gayelerini tahakkuk ettirmiş bulunan Mısırlı liderlerin gösterecekleri basirete ve anlayışa bağlıdır. Her halde Batı, bütün bu anlaşmazlıkların halli için elinden geleni yapmış, bilhassa Amerika her türlü müzahereti göstermiştir.

Amerikan yardımı hususunda acılacak görüşmelerin iki tarafı birbirine daha ziyade yaklaştırması tabiidir. Hayırlı netice, Orta şarktaki halka yerine konduğu zaman alınmış olacaktır.

Yeniden fışkıracak petrol

Musaddık, iktidara geldiği kadar gürültülü bir şekilde iktidardan düştükten sonra zannedilmişti ki onun yerini alan General Zahidi'nin ilk işi petrol meselesini bir karara bağlamak olacaktır. Biraz zaman geçince, dış politika icmalleri yanıldıklarını anladılar. Zahidi o belâlı meseleye el atmaktan çekiniyordu.

Bunun sebepleri muhtelifti. Gerçi Şahın, daha işin başından itibaren İngilizlerle anlaşmazlığın had safyaha getirilmesinin ve Iranın, hakiki serveti olan petrolünden mahrum bırakılmasının aleyhinde olduğu ve daha fazla itidal gösterilmesini istediği biliniyordu. Ancak Zahidi'nin hattı hareketinde, kendisinden evvel Başvekillik yapmış bir başka generalin, Razmaranın acıklı akıbetini unutmadığı aşikârdı. Razmara, camide, bir tedhişçi tarafından petrolleri batılılara satıyor diye öldürülmüştü. Bundan sonra ise Muşaddık vaziyetini kuvvetlendirmek için Avrupalılar aleyhinde milli bir husumet yaratmış ve petrol meselesi her türlü iktisadi ölçüden çıkıp tamamiyle hissi bir iş haline gelmişti. Zahidi, cereyana karşı gitmemek akıllılığım gösterdi ve bekledi. Şimdi, muradına ermişe benziyor. Zira petrollerin işleturnesi bahsinde nihayet bir mutabakata varılmıştır.

İrandaki müzakerelerde de Amerikalıların birinci derecede bir rol oynadıkları hiç kimsenin meçhulü değildir. Hattâ bu rolden İngilizlerin her zaman memnun olmadıkları da bilinmektedir. Amerikalı muhtelif şahsiyatler Irana ziyaret etmişler, ileri gelenlerle görüşmüşler, tarafları tatmin edecek bir hal çaresi aramışlardır.

Bunlardan en son teşebbüs muvaffak olmuştur.

Müzakereler Tahranda cereyan etmiştir, İranlılar, "İngiliz" kelimesine karşı bile aşırı hassasiyet gösterdiklerinden ortaya "Beynelmilel Konsorsiyum" tâbiri atılmış, görüşmeler onunla yapılmıştır. Halbuki konsorsiyumun belli başlı taraflarından biri İngilizlerdir.

Görüşmeler, işin başından itibaren dostane bir anlayış havası içinde yapılmış, İranlıların senelerden beri ilk defa olarak hakikaten anlaşmak niyetiyle masa başına oturmuş oldukları görülmüştür. Hakikaten İran misli görülmemiş güçlükler içinde bunalıyordu ve yapacak başka şeyi kalmamıştı. Petroller daha bir müddet işlemediği takdirde bu güçlüklerin daha da artacağı biliniyordu. Ayrıca Ruslar da boş durmuyorlar ve halk arasında, sefaletin yardımıyle propaganda yapmağa var kuvvetleriyle devam ediyorlardı.

Varılan anlaşmanın esası nedir?

Petrolleri, beynemilel konsorsiyom işletecektir. Bunu, İranın Maliye Vekili açıkça beyan etmiştir. Bu konsorsiyomun merkezi Londrada bulunacaktır. Fakat, Tahranda bir de Milli İran Petrol Şirketi olacak ve bu iki şirket, bir "işletme ve tasfiye şirketi" meydana getirecekti. Onun merkezi olarak da Amsterdam seçilmiştir. İşte, zahiren, petrolleri işletecek budur. Fa. kat hakikatte sermaye, teknik imkânlar ve teknisyenler daha ziyade Konsorsiyoma bağlı kalacaktır. Bundan başka, petrolü işletmek demek sadece çıkarıp, tasfiye etmek demek değildir. Bunu dağıtmak, nakletmek lâzımdır. Bu iş için ise Anglo . İranian şirketinin alâkalı bulunduğu şirketlerin tankerleri kullanılacaktır. Tankerler, muhtemelen İngiliz bayrağı taşıyacaklar ve böylece İngiliz bayrağı çıktığı Abadana yeniden ve sulh yoluyla girecektir.

Bu anlaşmadan sonra Irana da Amerikanın yardım elinin uzanması pek kuvvetle muhtemeldir. Zaten Amerikalılar bunu İranlılara daha evvel de teklif etmişlerdir.Gerçi İranlılar, kalkınma plânı olarak, kendi karakterlerine has mübalâğalı plânlar yapmışlar ve bunlara gerek Amerikama, gerekse Amerikan sermayesiyle kurulmuş bankaların mali desteğini istemişlerdir ama, teklif her seferinde plânlara bir göz atanlar tarafından derhal reddedilmiştir. Şimdi komşularımızın daha makul projelerle muzakerelere girişecekleri beklenmektedir.

Fakat asıl gelişme, siyasi ve askeri sahada olacaktır. İranın batı camiasına dahil olması için mâniler bu suretle ortadan kalkmış bulunuyor. Türkiye ile Pakistan arasındaki bu memleketin de büyük savunma zincirindeki yerini alması şayanı temennidir, Türk - Pakistan paktı İranın iştirakiyle daha elle tutulur hale gelecek ve bugünkü plâtonik şeklinden kurtulacaktır.

Sonra sayanı dikkattir ki İngilizlerle Mısırlılar arasında varılan anlaşmada Irana bir tecavüz ihtimali derpiş edilmemiştir. Halbuki ilk anlaşmazlık İngilterenin bu ihtimalin tahakkukunda da Süveyşe dönmek istemesinden ileri geliyordu. Şimdi sadece Türkiye zikredilmiş, fakat İran bir tarafa bırakılmıştır. Bunun, Iranın güvenliğinin batılılar için mühim olmadığı mânasına gelmediği muhakkaktır. Amerikalılar orası için başka ihtimal düşünüyor demektir. Bu da olsa olsa İran başka bir. savunma camiasının içine dahil etmektir.

Görülüyor ki Ruslar Uzak Doğuda muvaffakiyetler kazanırken, Amerika Orta Doğuda hayırlı işler başarmakta ve hürriyet hesabına zaferler kaydetmektedir.

Abadan tasfiyehanesinin lâboratuvarı

Kala kala tek adam

Kuzey Afrika

İstiklâlin eşiğinde

Pierre Voizard Parise döndüğü zaman o kadar parlak bir şekilde karşılanmadı. M. Pierre Voizard, Fransanın Tunustaki Genel Valisidir.

Bir kaç gün sonra Paris radyosu Fransız hükümetinin bir resmi tebliğina okudu. Bunda M. Voizard'ın başka bir vazifeye çağırıldığı bildiriliyordu. Bu sırada sadece Tunusta değil, Fasta da çarpışmalar devam ediyordu. Cenevre konferansı bitmiş ve Fransa Hindiçinide bir takım fedakârlıklar mukabilinde ateş kesilmesini temin etmişti. Kuzey Afrikalı milliyetçiler, tedhiş hareketlerine devam ederlerse

Paris hükümetinin kendi memleketlerinden de çekilmeyi kabul edeceğini ümit ve temenni ediyorlardı.

Fransanın dinamik Başvekili M. Mendes Frence iktidarı alırken Parlâmentoya karşı bir taahhüde girişmiş, muayyen bir tarihe kadar Hindicinide, ateş kesilmesini temin edemediği takdirde istifasını vereceğini bildirmişti. Fakat okuduğu itimad isteme beyan namesinde, bundan başka iki hususta daha, vakit tayin etmeksizin, taâhhüdde bulunuyordu:

1 — Fransanın ekonomik kalkınmasını sağlamak,

2 — Şimalî Afrika işlerini halletmek.

Bunların ikisi de Fransa için hayati ehemmiyeti haizdi

M. Mendes . France'ın Kuzey Afrika meseleleri hakkında ne düşündüğü meçhul değildi. Başvekil olmadan pek kısa bir müddet evvel "Revue Politique et Parlemenıtaire" adlı mecmuaya fikirlerini açıkça yazmakta hiç bir mahzur görmemiştir. — Mecmua, Haziran 1954 tarihini taşımaktadır —.

M. Mendes - France o makalesinde, Kuzey Afrikada sadece polis tedbirleriyle durmanın imkânsız olduğunu yazmış ve memleket sâkinlerinin, rıza göstermeyecekleri bir rejimin ne yapılsa devam edemiyeceği hakikatini ortaya koymuştu. Tedhiş hareketlerini elbette ki mubah görmüyordu; fakat bunlara polis zoruyla değil, asil sebeplerini bertaraf suretiyle son verilmesini daha akıllıca bir hareket tarzı bulu. yordu. Evet, diyordu; oraya yerleşmiş, emek ve para sarfetmiş Fransızların hakkını çiğnetmek, hepsinin kapı dışarı edilmesini kabul etmek doğru değildir. Ama bunun için. yerli halkı süngü altında bulundurmak, bir huzursuzluk yuvasını beslemek de aynı derecede hatalıdır. Bunun sonu, bir çıkmazdan başka şey değildir. Cesur tedbirleri almanın zamanı gelmiştir. Üstelik hakikî milliyetçiler de Fransa ile Kuzey Afrika arasındaki bağların bir anda kesilip atılmasını istememektedir, bunun kendilerine zarar vereceğini anlamaktadırlar. Yapılacak şimdiye kadar kuru vaadden ibaret kalan istiklâl verme teşebbüslerini fiil haline çıkarmak, iyi niyeti hareketlerle izhar etmek, milliyetçileri âsi damgasiyle damgalamamaktır.

M. Mendes . France'ın iktidarı ele aldıktan sonra, bu fikirlerini tahakkuk yoluna girdiği görülüyor. Sevilmeyen, tutulmayan genel valinin değiştirilmesinin bir başlangıç olduğundan Fransada hiç kimsenin şüphesi yoktur. Hareketler devam edecek ve Tunus İle Fasta statüko gayet esaslı değişikliklere maruz kalacaktır. Fransanın oralarda da ikinci bir Hindicini belâsı açmamaya dikkat ettiği görülüyor. Bu bakımdan; kısa bir müddet içinde iki taraflı müzakerelere girişilmesî Paris hükümetinin oralardaki iktisadî menfaatini barış yoluyla kurtarmaya çalışması ve nihayet bu iki memleketin hakikaten istiklâllerine kavuşturulması çok kuvvetle muhtemeldir.

Hindicini işinde olduğu gibi Kuzey Afrika meselelerinde de Başvekile karşı çıkacak kimselerin yekûnu hayli kabarıktır. Ancak M. Mendes - France Cenevrede elde ettiği muvaffakiyetin verdiği prestij ile son derece kuvvetli vaziyettedir. Bu kuvveti elinden kaçırmadan bahsettiği reformları yaparsa, Fransaya yeni bir hizmette bulunmuş olacaktır.

***

M. Mendes - France'ın kalkıp Tunusa gitmesi, gene de hakikî bir sürpriz oldu. Seyahatten hemen hiç kimsenin haberi yoktu. Başvekil yanma sadece Tunus ve Fas İşleri Vekili M. Christian Fouchet "ile Mareşal Alphonse Juin'i almış, Tunusa gelip Tunus beyiyle görüşmüş, ona Fransız hükümetinin bazı kararlarını anlatmış, akşam da geldiği kadar sessiz Parise dönmüştü.

Bir gece evvel kabine hususî bir toplantısında bu meseleleri görüşmüş ve bazı prensip kararlarına varmıştı. Hem Fransızların oralardaki menfaatini korumak; hem de Tunus ile Fasa, iç işlerinde tam bir istiklâl tanımak, sultan değiştirmek, başvekili kabule zorlamak gibi hareketlere son vermekti.

Koca popovıç

Üçlerin Yugoslavı

Kapaktaki Adam

Mendes - France

Kabinesini kurduktan sonra Milli Meclisin büyük oturumunda güven oyu almak için yaptığı konuşmayı Başvekil Mendes - France şöyle bitirmişti: "... Je fais la paix..". Meclis bunun üzerine ona 419 reyle itimadım bildirdi. Dikkate şayandır ki böyle bir çoğunlukla itimat reyini vaktiyle Ciemenceau yine ayni mecliste "Je fais la guerre.." diye haykırdığı zaman almıştı. Mendes . France'ıh her şeyden önce üç fazileti vardır: Karakterinin sağlamlığı, şahsî cesareti ve işinin erbabı olması. Bir zamanlar Fransanın en genç avukatı, en genç mebusu, en genç belediye reisi (kendisi 1934 yılında Normandia'nın Louvier şehrinde belediye reisliği yapmıştı) ve nihayet üçüncü cumhuriyetin en genç nazırı, bilhassa mâlî ve iktisadî sahada büyük bir değer olduğunu ispat etmiştir. Haddizatında bir liberal olan Mendes . France malî doktrinlerde daha ziyade Caillaux ve Poincare'ye yaklaşır. Onun politik hayatı, Leon Blum'un halk cephesi hükümetinde gümrük komisyonu reisi olarak başlar. Kendisi o zamanlar 29 yaşındaydi. O zamandan beri Mendes France, Fransa adına bir çok milletlerarası malî ve iktisadî konferanslara iştirak etmiş ve harpten sonra toplanan yine milletlerarası para fonu kongrelerinde sözünü daima dinleten bir şahsiyet olmuştur.

Mendes .France'ın şahsî cesareti de meşhurdur. İkinci dünya harbi sırasında Hür Fransızlar tarafında sa vaş pilotluğu yapmıştır. Onun silâh arkadaşı olan ve sonraları yazmış olduğu romanlariyle tanınan hava binbaşısı Romain Gary, Mendes France'ın cesaretinden daima sitayişle bahseder. General de Gauîle 1943 yılında Mendes - France'ı Ceza yire çağırmış ve kendisine orada siyasî komiserlik' vazifesini vermiştir. Mendes . France bu işi de muvaffakiyetle başarmıştır. Kurtuluş tan sonra.. Parise dönen Mendes - France, artık sivil idarenin teessünü arzu ettiği için De Gaulle'e karşı muhalif kalmış ve bilhassa eflisayonun önüne geçmek için büyük bir faaliyet göstermiş ve bu hususta malî bir plân hazırlamıştır. Komünistler bu plâna karşı cephe almışlar, keza de Gaulle taraftarlan da plânın, yürütülmem esi için ellerinden geleni yapmışlardır. De Gaul'e çekildikten sonra Mendes . France "Üç partili" rejimde yani "Cumhuriyetçi, Sosyalist ve Komünist koalisyon hükümetinde" İktisat Nazın olarak vazife, almış ve para değerinin sabit bırakılması hususunda büyük bir enerji göstermiştir.

Gerçi bu parlâmento için tam bir sürpriz oldu. Fakat Mendes . France'in, gerekli karar)arı alırken Meclisi her şeyden haberdar edeceği haber verilmektedir.

Balkanlar

Yerine konan halka

Türkiye Hariciye Vekili Prof. Fuad Köprülü, refakatinde mutad zevat — Bayan Köprülü v.s. — bulunduğu halde temmuzun son gecesi Ankara-

Prof. Fuad Köprülü
Nihayet harice çıktı

dan yola çıkarken haklı bir zevk duyuyordu. Bunun iki sebebi vardı. Ev. velâ, Fuad Köprülü uzun zamandan beri Ok defa olarak fiilen Hariciye Vekilliği vazifesini ifa edecekti, ikincisi, Türkiye - Yunanistan ve Yugoslavya arasında Bled'de imzalanacak ittifak ile barış zincirinin Balkanlardaki halkası da yerine konulacaktı, Görüşmeler halen devam etmektedir.

Mühim olan görüşmeler değildir, zira yapılacak olan daha ziyade, bir imza formalitesinden ibarettir; işler, mütehassıslar arasında çoktan pişirilmiş ve hazır vaziyete getirilmiştir. Hattâ bu hazırlığın, bir ara, dedikodulara bile yol açtığı hatırlardadır. Hakikat şudur ki NATO'ya dahil bulunan Türkiye, herhangi bir olup - bittiden evvel Atlantik camiasına dahil memleketlerin mutabakatını istihsal etmek istemiştir. Şimdi, Yunan Hariciye Vekilinin yaptığı bir açıklamadan anlıyoruz ki bu mutabakat alınmıştır. Başvekil muavini Fatin Rüştü Zorlu Parise gitmiş ve haleni NATO nezdindeki mümessilimiz sıfatını muhafaza ettiğinden o sıfatla Konsey çalışmalarına iştirak etmiş, müttefiklerimize Balkan ittifakının hakikî mahiyetini anlatmış, bilhassa İtalya ve İskandinav memleketlerinden gelen itirazların yersizliğini ortaya kovmuştur. Bu izahlardan sonra NATO camiasının, topyekûn, Balkan ittifakını tasvip ettiği anlaşılmıştır. Bled'deki merasimin geciktirilmesi, işte bu yüzden olmuştur.

Üc devlet, aralarındaki andlaşma ile bir tecavüze uğradıkları takdirde kendilerini müştereken müdafaava karar vermiş oluyorlar. Eğer afakî konusmak bir tarafa bırakılacak olursa, hakikî durum şudur: Rusya veya onun peyklerinden biri, durup dururken, Türkiyeye veya Yunanistana veya Yugoslavyaya tecavüz ederse, tecavüze maruz kalmayan diğer iki taraf tecavüzü kendilerine de vâki addedecekler ve müştereken harekete geçeceklerdir. Yani Sovyetler Balkanlarda bir tecavüz hareketine girişirlerse üç memleketten birden mukabele göreceklerini şimdiden bilmektedirler ve böyle bir harekete girişebilmek için bunu göze almaları şarttır. .

Balkan İttifakından maksat bir harp vukuunda şu memleketin veya bu memleketin harbe girmesini teminden ziyade muhtemel mütecavize neyle karşılaşacağını evvelden haber vermek ve onu tehlikeli oyunlara girişmekten alakoymaktır. Bu bakımdan ittifak dünyada barışı korumak yolunda atılmış çok mühim bir adımdır.

Portekiz

Tehir edilen defile

Ajanslar bir havadis, verdi: Portekiz hükümeti Atlantikte seyreden Türk Tarsus gemisine bir telsiz göndererek gemide seyahat edeni Olgunlaşma Enstitüsü mensuplarının Lizbonda yapmak istedikleri defileden vazgeçmelerini rica etmiştir. Telsizde ilâve olunduğuna, göre buna sebep Hindistanda cereyan eden hâdiselerdir.

Hindistanda cereyan eden hâdiseler ve Portekiz! Bu, ilk bakışta garip görünebilir fakat Portekizin kendi arazisinden 23 defa daha geniş bir imparatorluğa sahip olduğu ve harp sonrasının "müstemleke dertleri"nden şimdiye kadar masun kalmış bulunduğu hatırlanırsa meselenin mahiyeti daha kolaylıkla anlaşılabilir.

Hindistan 1947 senesinde, ikiye bölünmek suretiyle istiklâline sahip olmuştu. Fakatı sahillerinde hâlâ "Kontuar" adı verilen müstemlekeler vardı ve bunlarla Fransızlarla Portekizlilere aitti. Fransız toprakları daha sonra, evvelâ plebisitler, müteakiben karşılıklı anlaşmalarla kısmen tasfiye olunmuştur. Fransızlar sadece Pondişeri üzerinde ısrar etmişler, öteki müstem-

Stefanopudos
Üçlerin Yunanlısı

lekelerini asıl sahiplerine devretmek hususunda pek fazla itiraz etmemişlerdir

Fakat küçük Portekiz daha inatçı davranmış, topraklarım bir türlü vermek istememişti. Portekizliler buraları çok zaman evvel almışlar ve "me-

deniyet, bereket, hıristiyanlık" getirmişlerdi. Lizbondaki devlet adamları, devrin değişmiş olduğunu bir türlü anlayamıyorlardı.

Beklenen ihtilâl, gelip çatmıştır ve Hindistan ile Portakizin arası iyice açılmıştır. Hindlilerin ilk hedefi Goadır. Bunu, hiç şüphesiz Damao takip edecektir.

Hindlilerin takip ettikleri yol basittir: Müstemlekede yaşıyan Hindlileri silâhlandırmak ve müstemlekecilere karşı ayaklandırmak! Bu yapıldığı içindir ki Lizbon ile Yeni Delhi arasında bir soğuk harp başlamış ve bu Portekizde çok ciddî telâkki edilmiştir. Zira aslına bakarsanız Goa hâdiseleri — ayaklanmalar — ve onu takip eden politik münakaşalar — diplomatların vazifelerine son vermek; onları hudut harici etmek — küçük Portekizin büyük imparatorluğu için de ölüm çanlarının çalmaya başlamasının delilleridir.

İşte Tarsus kızlarının Lizbonda güzel modellerini gösterememeleri bu yüzdendir

İngiltere

Churcbill muamması

Avam Kamarasında işçi Partisi mebuslarından Yarbay Mercus Lipton kürsüye geldiğinde mebuslar gülümsemeye başladılar. Yarbay Lipton, Başvekil Churchill ile olan muhavereleri dolayısiyle bütün İngilterede şöhret kazanmıştır. Kendisi Başvekilin başlıca muarızlarından biridir ve ihtiyar kurdun hükümetin başından çekilmesini canı gönülden arzulamaktadır.

Bu sefer sorduğu sual şuydu:

— Başvekil, yaz tatilinden sonra Kamarada sözlü soruları haftanın hangi günlerinde cevaplandıracaktır?

Sualden maksat aşikârdı. Yarbay Lipton öğrenmek istiyordu: Churchill yaz tatili devresinden sonra da Başvekil olarak kalacak mıydı, yoksa yerini başka birine mi devredecekti? Bu maksadı, Churchill de tabiî anladı ve yan şaka, yarı ciddi, gülümseyerek:

— Benim için, dedi, en uygun günler salı ve perşembe günleridir. Mamafih, cuma hariç, başka günler de olabilir.

Bu suretle o da demek istiyordu ki, çekilmeye niyetim yok..

Aldığı cevap Yarbay Lipton'u pek tatmin etmişe benzemiyordu Yeniden söz aldığında şöyle bir mütalea sarfetti:

— Sizin müstakbel hareketlerinizle hepimiz son derece alâkadarız da...

Avam Kamarasının koridorlarında ise Başvekilin yakında çekileceğinden bahsediliyordu.

Buna rağmen bütün İngiltere Sir Winston'un hükümetin başından çekilip kendisini resme vereceği zamanı biraz merak ve biraz da tehalükle beklemektedir.

Dünyanın Bahsettiği Adam

Dr. Konrad Adenauer

1 numaralı Alman

Henüz 1951 yılında, son seçimlerdeki büyük zaferini kazanmadan önce Batı Almanyada yapılar bir anket neticesinde, Dr, Konrad Adenauer "Yaşıyan büyük şahsiyetlerin en dikkate sayan olanı" vasfını kazanmıştı. Alman hükümet reisinin popularitesi o zaman danberi her gün biraz daha arttı. Bununla beraber — kısmen dış memleketlerde olduğu gibi — Adenauer'in bu şahsî muvaffakiyetini "bir şeflik kultus'u" olarak vasıflandırmak da doğru değildir.

Zira Federal Almanyanın Başvekili ne bir halk kahramanı ve. ne de kitleleri peşinden sürükleyen büyük bir hatiptir. Sosyal Demokrat mebuslardan birisi bir defasında "bu ihtiyarın ancak üçyüz kelimelik bir hazinesi var. Fakat buna rağmen daima doğru istikameti gösteriyor" demişti. Kaldı ki Dr. Adenauer kalabalık arasına da girmekten çekinir. Ama bütün bunlara rağmen bugün Batı Almanyada en çok sevilen devlet adamıdır. Sir Winston Churchill bundan bir müddet önce, Bismarck'dan sonra gelen eh kıymetli devlet adamı olarak tavsif etmişti. Bu yetmiş sekiz yaşındaki insanın fizivonomisi bir kızıl derili kabile reisinin veyahut da bir Cinli Manderinin yüzünü andırır. Çehresinin bu şekli 1918 yılında geçirmiş olduğu ağır bir otomobil kazasında çene ve burun kemiklerinin kırılmasından meydana gelmiştir. Bu kazadan sonra doktorlar onun artık bütün hayatı boyunca sakat kalacağını sövlemişlerdi. Fakat bu gün Dr. Adenauer'in sıhhati pek yerindedir ve seksen yasına yaklaştığı halde artmış yaşında imiş gibi görünür. Bütün hayatı boyunca askerlik yapmadığı halde, iri vücudu ve sert yürüyüşü ile bir askeri andırır. Daima güzel ve temiz giyindiğinden dolayı dış görünümünde derhal etrafına bir hürmet telkin eder. Keza konuşurken de muhatabının tesiri altında olacaktır. Parlamentoda ve milletlerarası konferanslarda tezini daima sade ve vazıh olarak ortay akoyar Sansasyonel haberler asinde koşan gaeteciler bu iri yarı, gösterişli devlet adamının konuşmalarında şaşaalı cümlelerin, süslü kelimelerin bulunmamasını hayretle karşılarlar. Dr. Adenauer tipik bir "şelf made man"dir. Fakir bir Prusyalı aileden geldiği için kendi kendisini yetiştirmek zorunda kalmış, fevkalâde çalışkanlığı sayesinde dört senelik hukuk tahsilini üç senede tamamlamıştır. 1906 yılında Kolonya şehrinin vali muavinliğine seçilen Adenauer 1917 de ayni şehrin valisi olmuş, Hitler rejimine kadar bu makamda kalarak Kolonya şehrini idare etmiştir. 1945 de tekrar Kolonya'nın başına geçtiği zaman İngiliz işgal makamları onu "enerji ve insiyatifinin kifayetsizliğinden" dolayı bu vazifeden uzaklaştırmışlardır. Eğer İngilizler o zaman Dr. Adenauer'i bu vazifeden azletmemiş olsalardı, ihtimal bu değerli devlet adamı Hıristiyan Demokrat Partisini kurmayacak, keza yeni anayasayı hazırlıyan parlamento grupunun reisliğine gelmeyecek ve nihayet Batı Almanya Başvekâlet makamına da çıkamayacaktı. Dr. Adenauer bir defasında "ihtiyaçların saiki ile politikacı oldum" demişti ki, bu sözü pek doğrudur. Onun politik hayatı daima dürüst ve temiz geçmiştir, şimdi de Federal Almanyanın Başvekili olarak Avrupa politikasında en mühim mevkii almış bulunmaktadır. Beş sene önce Başvekilliği devrinin ilk günlerinde kendisine tezyif makamında "ihtiyar tilki" ismini veren düşmanları dahi şimdi ona yalnız "ihtiyar" demektedirler. Dış memleketlerde ise Dr. Adenauer, Federal Almanyanın ve bütün Avrupanın şerefli bir "Grand old Man" i olarak tesmiye edilmektedir.

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

Maliye

Paralar Merkez Bankasında toplanırken

Eski iktisatçılar paraya lâyık olduğu değeri vermemişler, daha doğrusu para müessesesini gerektiği gibi anlıyamamışlardı: Onlara göre para, iktisadi olayları bize izah edemezdi; zira kendisi iktisadî hâdiselerin seyrine iştirak eden bir unsur olmaktan ziyade bu hâdiselerin seyrinde kullanılan bir vasıta idi. Onun için, onlara göre, şayet hâdiselerin derin tahliline girişmek icap ederse paraya değil paradan başka unsurlara dikkatli bir nazar atfetmek gerekirdi. Halbuki, bugün hiçbir iktisatçının hattâ hiçbir devlet adamının zerre kadar şüphesi yoktur ki para, hâdiselerin tezahürünü gösteren bir örtü, yanan ateşin dumanı değil bundan da fazla olarak iktisadî hayatın bir mekanizması, iktisadi hayatın tamamını kucaklıyan esaslı bir unsur. dur. Şayet bu unsur olmıyacak olursa kansız vücut ne hale gelirse, iktisadî hayat da o hale gelir, yani kurur. Bu bakımdan paranın sıhhatini kaybetmesi, fonksiyonlarının tamamını ifa edememesi ile vücudumüzdeki kanın deveranını tamamlıyamaması arasında hiçbir fark yoktur Biri bünyeyi iskelet haline getirir, diğeri iktisadî hayatı çeşitli halsizliklere sürükler.

Türkiye iktisaden geri kalmış bir memleket olduğu için kalkınma hamlesine girişir, yani çeşitli istihsal faktörlerini müsmir hale getirirken para mekanizmasıyla da oynadı. İktisadi hayat dış yardımlar, iç finansman, Merkez Bankasının emisyon miktarının arttırılması, bunun tabiî bir neticesi olarak kredi hacminin genişletilmesi. ucuz para siyaseti, 32 senedenberi sulh devresinde yasamadan dolayı memleketimizdeki faal nüfusun, nüfus piramidinin faal kısmını teşkil etmesi ve ilâh... sebeplerden dolayı kamcıladı kamçılandıkca şahlandı Eger devlet bu arada müdahaleci bir politika takip etmemiş olsaydı kabaran istihsal haçmi bolluk yaratacak, bunun tabiî neticesi de ucuzluk olacak, bidavette yukarda saydıgımız ceşitli sebeplerden ötürü tereffü kaydetmekte olan fiyatlar eski hallerine avdet edecek, hic olmazsa oldukları yerde kalacaktı , Fakat takip edilen politika öyle olmadı. Millî Gelirimizin yüzde altmışını teşkil eden bir sektör gelir vergisinden muaf tutuldu, mahsulleri dünya rayicinin üstünde satın alndı, satışlar serbest dövizle yapıldığı vakit dünya fiyatları seviyesinde oldu müşteri bulunamadığı vakit takasa gidildi, takas pahalılık getirdi, ihracı yapan müessesenin zararları para piyasasından yapılan ikrazlarla karşılandı bu da fiyatların gemi azıya almasına sebep oldu.

Merkez Bankasında kambiyo
Müşterisiz gişe

Artık görüyoruz ki — herhalde piyasadan bazı emtiaların çekilmesiyle olacak — hükümet hastalığı teşhis etmeğe muvaffak olmuştur. Şimdiye kadar zaten bu teşhiste ittifak edilememiş olduğu içindir ki hâdiselerin kendilerini zorla kabul ettirmelerine kadar beklendi. Hastalık tesbit edildikten sonra hastayı devaya götüren yollar çabuk bulunur. Çünkü reçeteye yazılacak ilâçlar müsbet ilim kitaplarının hepsinde aynıdır.

Enflâsyonun mevcudiyeti iktidar tarafından teyid edilince, tahditli ithalât rejiminde ticaret bilançomuzun açığını önliyecek tedbirlere başvuruldu. İhracatımız kadar ithalât yapmamız hususunda bir karara varıldı. Çıkarılan kararnameyle tüccara kendi takati nisbetinde ithalâtta bulunabileceği bildirildi Bankalar ithalât için tavassut ettikleri firmaların ithalât tutarının tamamım tahsisin çıktığı andan itibaren transfer yapılıncaya kadar Merkez Bankasına ödemekle mükellef tutuldu. Teminat akçeleri yüzde dörtten yüzde ona çıkarıldı. Bundan böyle yurd dışı seyahat yapacakların dışarda ne şekilde ve kimlerin yanında kalacaklarına dair sıkı kontrol tedbirleri alındı. Devlet namına yabancı memleketlere iş takip etmek için gideceklerin hanımlarıyla birlikte tenezzüh yap malarına mâni olundu. Elhasıl dışarıya para akıtan çeşitli devlet devair ve müesseseleriyle, hususî teşebbüs erbabinin muslukları sıkıca kontrol edildi. Bunların neticesinde de Merkez Bankasında para toplanmağa başladı.

Şimdi bu paraların Merkez Bankasında toplandığını görünce kendi kendimize soruyoruz: Ateş gibi bir türlü çeşitli ellerde muhafaza edilememiş ve günde birkaç el değiştirmeğe alışmış olan çapkınlar acaba uslu bir çocuk itaati ile ne kadar müddet Merkez Bankasının kasalarında kalabilecektir?

Sualimize cevap ararken, başka bir endişe zihnimize takılıyor; Tedavülden binbir meşakkatle çekebildiği parayı, iktidar tekrar tedavüle arzetmesin! Bu endişenin tesellisi bir atalar sözündedir:

"Tecrübe edilmişi bir daha tecrübe etmek hatadır."

Malûm olduğu üzere rahmetli Saraçoğlu varlık vergisi tahsilatını tekrar piyasaya arzettiği vakit husule gelmiş olan yeni durum eskisinden de beter olmuştu.

Akıl için yol müşterek olduğuna göre inşaallah evvelki tecrübeden gereken ders alınmıştır.

Çalışma

Açlık orucu bozdurur

Türkiye ikinci cihan harbi esnasında harbin dışında kalabildi, fakat harbin ağır yükünü olanca sikle tiyle hissetti. Zaman oldu harbin mütecaviz kuvvetleri etrafını bir çember gibi sardı, zaman oldu harp içinde takip ettigi dış politikadan dolayı hergün resmi büyükelçileriyle birer teşekkür mektubu gönderen memleketler güzel yurdumuzdan parçalar istemeğe başladılar. 1939 — 1945 seneleri arasında devro

devre bütçelerimizin bazan yarısından azını, bazan yarısından fazlasını teşkil eden milli savunma masrafları ister istemez o devrin iktidarını enflâsyon yoluyla finansmana müracaat ettirdi. Yeni iktidar da harbin sonunda kuruluş hamleleri yapan, çeşitli yaralarını artında taşıyan memleketlerin girişmiş oldukları kalkınma hareketinden örnek alarak kalkınma hızımıza sürat verdi. Ta Kanunî Sultan Süleyman zamanındanberi memleketin hakiki efendisi olduğu söylenen köylüye lâyık olduğu yer verildi. Kredi hacmi arttırıldı. Dört sene müddetle iyi giden hava şartları, iktisadî hayatımızın yüksek konjonktür devresinde olması, toprak mahsullerine tesbit edilen himayeli barem, istihsal kapasitemizi arttırdı. 1850 senesinde 1,5 milyar civarında olan bütçemiz 1954 te 2,5 milyara yaklaştı. Fakat cemiyette sabit ve dar gelirli denen bir sınıf enflâsyon yoluyla finansmandan fazlasıyla müteessir olmağa başladı. Çünkü onların aylık veya günlük gelirleri fiyat hareketlerine uygun olarak inkişaf etmedi. Fiyatlar asansörle yükselmekte devam ederken merdiven basamaklarında memur veya ücret maaşlarını yükseltmekte geç kalındı. Halbuki hususi ekonomi sahasında çalışan ve sayısı yüzbinlere varan işçilerin hayat standardında bir düzeltme yapılmadı.

İşçi vatandaşlarımız teslim etmek lâzımdır ki çok temiz, çok itaatkâr vatan evlâtlarıdır. Onlarda dışardan gelen kızıl mikroplarla beslenme diye bir şey yoktur. Sadece ortada tesbit edilmesi lâzım gelen bir durum vardır ki o da hususi ekonomi içinde çalışan işçi vatandaşlarımızın geçim durumlarının çok düşük olduğudur. Paranın satınalma gücünün düşmesi kendilerini fazlasıyla müteessir etmektedir. Kemerler senelerdenberi hep yarın için sıkılmış, fakat o yarın bugünden daha fazla ağır geçim şeraiti ile gelmiştir. Onun için geçenlerde İzmir'de işlerini çok az ücret aldıkları için kısa bir müddet terkeden işçilere kötü bir nazarla bakmamalıdır. Onların fevkalâde güç bayat şartları içinde kanaatimizce yapılacak iki şey vardır. Bunlann ikisi de devlete aittir. Bunlardan birincisi paranın, satınalma gücünü uzunca denecek bir zaman için muhafaza etmesidir. İkincisi ise bilhassa sosyal politik bakımından çok ehemmiyetlidir. Bugünkü statüleri çerçevesinde iş alanlar işverenlere nazaran haklarının korunması bakımından eşit kuvvette değildirler. Bunları işverenler karşısında muvazeneli bir statüye kavuşturmak gene devletin vazifesidir. Bu muvazeneli kuvvet ise grev hakkıdır. Nedense hükümetler muhalefette iken insan haklarının tümünü kucaklıyan çeşitli ferdî hürriyetlerin müdafii oldukları halde, iktidara geldikleri vakit parti programlarında yer almış olan hakları dahi tanımakta çok hasis davranmaktadırlar.

Memleketimiz kalkınma hamleleri içindedir. Bu hamlelerin tabiî bir neticesi olarak cemiyette bazı sınıflar teşekkül etmektedir. İşçi sınıfı teşekkül eden sınıflardan biridir. Unutmıyalım, sınıf fikri demokrasiye mugayir değil, demokrasiye uygun bir fikirdir. Demokrasilerde ferdler haklar bakımından eşittirler, demokrasilerde ferdler devletin teminatı bakımından eşittirler, demokrasilerde partiler sınıflara istinad eder. Onun için 800 kadar işçinin geçenlerde giriştikleri teşebbüs kendi haklarını koruma babında sosyal politika zaviyesinden incelenince başarılı bir netice doğurmuştur. Zira meseleyi mahallinde tetkik eden Çalışma Bakanlığı müfettişleri teftişleri sonunda işçilerimize hak vermişler ve ücretlerinin ayarlanmasını temin et-

Hayreddin Erkmen
Çocuksuz işçi babası

mişlerdir. Bu hareket ve işçilerin kongrelerinde yaptıkları talepler bize gösteriyor ki sosyal politika sahasında alınacak hayli ehemmiyetli kararlar, yapılacak hayli önemli işler vardır. Çalışma Bakanlığının meselenin mahiyetini müdrik olduğunu biliyoruz. Her hususta olduğu gibi sosyal politika sahasında da atalarımız güzel söylemişlerdir: "Açlık orucu bozdurur,"

İşte İzmir'de işçiler buna anlatmak istemişlerdir. Bu harekette başka bir mâna aramak, olsa olsa emek israfı olur.

Hele başka mânalar aramak, tedbir almaya mâni olursa, hâdisenin esası halledilemezse bu daha da büyük bir hata olur.

Dış piyasa

Doğu ile ticaret

Ticari münasebetlerin kazanç esasına istinat etmeleri, milletlerarası münasebetlerin de karşılıklı menfaate dayanınca daha sağlam ve güvenilir bir mahiyet taşıması zaman zaman iktisadi vaya ticarî münasebetleri siyasî münasebetlere takaddüm ettirmektedir. Bugünkü veçhesiyle dünya demirperde gerisi ve hür âlem olmak üzere ikiye ayrıldığı halde batılı diplomatlar fırsat buldukça bir arada toplanıp Sovyet Rusya ile ticarî münasebetlerini gözden geçirmekte ve bunun hacmini genişletmek imkânlarını ara. maktadırlar. Eğer bu vadideki çalışmalarında muvaffak olurlarsa iki blokun ekonomileri daha ziyade birbirine bağlı olacak ve iki blok arasındaki siyasî münasebetler ekonomik zaruretlerden ötürü düzelecek, elhasıl dış politika ekonomi ve ticaret politikasının arkasından gelecektir.

Geçenlerde doğu - batı ticareti adı altında yazmış olduğumuz bir yazıda Vaşington görüşmelerinin pek müsmir netice vermediğini bildirmiştik. Vaşington görüşmeleri hakkında İngiltere Dış Ticaret Dairesi Başkanı Peter Thorneycroft Avam Kamarasına aydınlatıcı izahatta bulunmuş ve İngiliz - Amerikan stratejik maddeleri kontrol programının daha küçük bîr liste haline getirileceğini, fakat buna mukabil kontrolün arttırılacağını söylemiş ve yeni programın Vaşington görüşmeleri esnasında Amerikan Dış Muamelât Dairesi Başkam Harold E. Stassen'la birlikte hazırlandığını sözlerine ilâve etmiştir. İşte bu esaslar dahilinde inkişaf edecek olan doğu - batı ticaretinin "Rusyanın tecavüz kudretini arttır. mamasına dikkat edilecek, fakat stratejik maddeler dışında olan emtia mübadelesinin arttırılmasına çalışılacaktır."

Vaşington görüşmeleri sadece Doğu Avrupa komünist memleketleriyle ticareti geliştirmek için yapılmıştır. İki hükümet bundan sonra Japonya ve Komünist Çinle ticareti arttırmak için de görüş teatilerinde bulunacaklardır.

Doğu Batı ticareti iki zaruretin neticesidir. Bunlardan birincisi milletlerarası işbölümü, ikincisi mukayeseli fiyatların batılılara arzettiği avantajdır. Zira Sovyet Rusyada biricik müteşebbis, devlet olduğu için ekonomik faaliyetler gayrı iktisadî de olsa uzun müddet devlet tarafından devam ettirilebilmektedir. Yalnız batılıların girişecekleri yeni faaliyetlerde anlıyamadığımız nokta mübadelenin hacmini genişletirken stratejik maddeler üzerinde yapılacak kontrolün eskiye nazaran daha sıkı tutulmasıdır. Sıkı kontrol, neticesi ortaya çıkacak yolsuzluklar, diplomatik münasebetlerdeki mevsimlik gerginlikler acaba aksi bir tesir meydana getirmiyecek midir?

Herhalde bu sualin cevabı Rusların hareketlerinde samimiyet bulunup bu* banmamasına göre değişecektir. Mamafih Ruslar, Berlin konferansından beri yatıştırma politikası takip ettiklerine göre şayet durumlarında bir değişiklik husule gelmezse Doğu - Batı ticaretinin istikbalde inkişaflar kaydedeceğine hükmolunabilir.

Komünist Çin bir Batı Almanya ticaret heyetini davet etti

erhalde son ayların gerek politika gerek iş mahfillerinde en çok konuşmalara mevzu teşkil eden memleketi, komünist Çindir. Asyanın doğusunda 450 milyon nüfusa ve sekiz müyon kilometre kare ülkeye sahip bir memleket, daha doğrusu Rusyanın peyki değil. Üstelik Cenevre konferanslarının oldukça müsmir bir neticeye bağlanmasında rolü olan bir memleket. Şimdiki halde Birleşmiş milletler teşkilâtına üye değil.

İşte bu diyar bugün Batılılarla münasebetlerini arttırmak arzusundadır. Komünist Çin batılı devletler arasında daha ziyade Almanyayı tercih etmektedir. Çünkü tarihi boyunca diğer batılı devletler tarafından istismar edildiği halde Almanya tarafından pek az o da geçen asrın sonlarına doğru istismar edilmiştir. Almanya'nın şimdi Uzak - Doğu'da emperyalist emelleri yoktur ve bu durum ona büyük avantajlar sağlamaktadır. İşte bu avantajlı durum Komünist Çin ithalât ve Ihracat Kurumu Başkan Muavini Shih Chihang tarafından bir Alman ticaret heyetinin Pekin'e davet edilmesini inraç etmiştir. Alman iş adamları bu daveti memnuniyetle karşılamışlardır.

Komünist Çinle Ticaret hacminde Batı Almanya geçen sene İngiltereyi geçmiştir. Lâkin bu seneki ihracat geçen seneye nazaran üçte bir azalma göstermektedir, zira Amerika demir ve çelikten gayrı bazı emtialara ambargo koymuştur.

Kore harbine Komünist Çinin müdahalesi, Hindicini harbini el altından körüklemesi milletlerarası münasebetlerde Çinin mütecaviz olarak tanınmasına yol açtı. Amerika Birleşik Devletleri Korede Birleşmiş Milletler ideali için çarpışırken harp endüstrisinde kullanılan bir takım maddelerin Komünist Çine ihracına müsaade edemezdi. Zaten hürriyet aşkına gerçekten inanmış milletlerin bu nevi münasebetlere girişmemesi ğerekirdi. Şimdi Koreden sonra Hindicin ide de mutareke imzalanmıştır. Mütareke harbin sonu değildir ama, cephelerde faaliyette bulunan silâhların susması demektir. Her harp mütareke kanalıyla sona erer. Onun için önümüzdeki aylarda veya yıllarda komünist Çinin milletlerarası camiada alacağı yer veya oynıyacağı rol diğer milletlerden ziyade kendinin — rejim değişliklerine rağmen — hür âlemle bir arada yaşıyabileceğini isbat etmesine bağlıdır. Şayet Çin bunu yapabilirse bundan sonra Birleşmiş Milletler Teşkilâtına bile kabul olunur.

Amerika Birleşik Devletlerinde gelir artıyor

ütün faaliyetlerimiz, çalışmalarımız, didinmelerimiz şahsî gelirlerimizle kendimize daha iyi bir dünya hazırlamak, bize bizden daha evvelkiler tarafından devrolunmuş olan imkânlarımızı bizden sonrakilere daha iyi devredebilmek içindir. Çalışmalarımızın semeresini iktisadî hayatta gelirlerimiz teşkil eder. Hepimizin şahsî gelirimiz de millî geliri meydana getirir. Gelir bu haliyle akan bir suya benzer, bir cemiyette yapılacak tasar* ruflar, istikbale ait tahminler, çeşitli projeler hep bir şeye bağlıdır, gelir! Gelir dediğimiz şey ise muayyen zaman fasılalariyle elimize geçen kıymetlerin nakdî ifadesidir. İşte. bu nakdî ifadeyi gösteren rakamlar Amerika Birleşik Devletlerinde gün geçtikçe büyümektedir. Filhakika Amerikalıların şahsî gelirleri senelik nisbet üzerinden mayıs ayı zarfında 285 200 000 000 dolardır. Bu rakam nisan ayına nazaran 800 000 000 milyon dolarlık bir artış göstermektedir.

Amerika Birleşik Devletleri tarihinde ilk defa olarak yeni bir dünya görüşünün, komünist âleme karşı hür âlemin liderliğini yapmaktadır. Maalesef altı sene müddetle devam etmiş olan tarihin eşini kaydetmediği korkunç harp insanlığın her yönden bağrına derin yaralar açmıştır. Bugün 2 200 000 000 milyonluk dünya nüfusunun 800 000 000 u zulüm ve ıstırap dağıtmak için, kendi düzenlerini zorla hür milletlere kabul ettirmek için di. dinmektedir. Yegâne arzuları A. B. D. ekonomisini bir buhranın kaplamasıdır. Fakat yukardaki rakam dahi göstermektedir ki ekonomi, damarı gittikçe kabaran bir akar su gibidir. Dibini eşeledikçe zaaf değil, kuvvet unsurları bulursunuz.

İşte bu unsurlardır ki Amerika Birleşik Devletlerini bir dünya kudreti yapmaktadır.

Petrole ait haberler

Petrolden 2600 den fazla tâli maddeler elde edilir.

Bir barel (159 litre) ham petrolden:

Vasat bir otomobili 400 km. mesafeye götürebilecek kadar benzin,

6 otomobilin karterini doldurabilecek kadar madenî yağ,

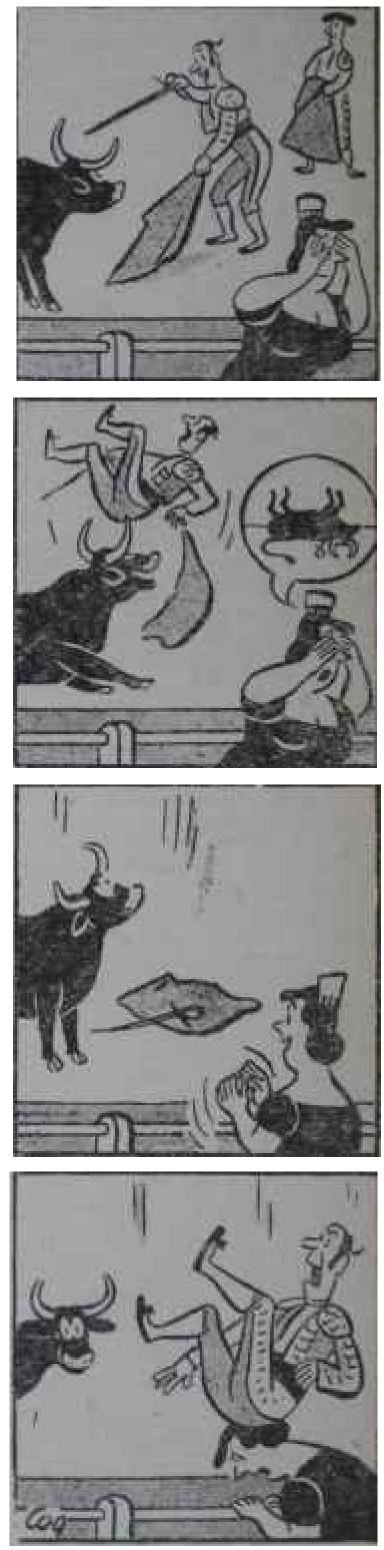
Vasat bir evi iki gün ısıtabilecek kadar mazot,

Aynı evin 25 günlük elektrik sarfiyatını karşılıyabilecek kuvvei muharrike,

Ziraî bir traktörü 75 dakika çalıştırabilecek gaz yağı,

15 litre asfalt ve muhtelif tâli maddeler elde edilir.

Gamsız Teyzenin Maceraları

Moda

Marilyn Monroe

Düz göğüse elbet itiraz eder

Dior'un yeni marifeti

Meşhur moda kralı Christian Dior'u kim tanımaz? Jacques Fath kadar yakışıklı ve kibar düşkünü olmayan Dior'un, Fath'dan bir başka ayrılığı da sadeliğe meraklı olmayıp daima orijinal şeyler bulup çıkarmasıdır. Meselâ bundan bir kaç sene evvel etek eri yerden 15 santime kadar uzatan Dior modası, bacakları biraz çarpık olan hanımlarımızın işine çok uygun gelmişti. Daha sonra mantolardaki çok büyük yakalar da Christian Dior'un bir başka buluşudur. Fakat geçen sene etekleri yerden 45 santim yukarı çıkardığı zaman Dior'a karşı, moda düşkünü pek çok hanım, hele bizim hanımlar, boykot ilân ettiler. Öyle ya, modaya uymamak olmaz, fakat çarpık, tombul veya sıska bacakların görünmesi hiç olmaz. Bundan dolayı Christian Dior'un o moda hamlesi hiç tutmadı. Bir çok moda desinatörü de etekleri kısaltmamakta ısrar edince Dior bu meselede mağlûp oldu ve etekleri bir parça aşağı indirdi.

Fakat başta da söylediğimiz gibi moda kralı orijinal şeylere bayılıyor ve daima bugün moda olan elbiseleri ortadan kaldırarak yepyeni bir elbise modeli koymak istiyor. Bu sebeple Dior bu sene de göğüsleri dümdüz gösterecek elbise modelleri çizmeye başladı. Bu gibi elbiseler içinde kadınların göğüsleri hiç yokmuş gibi görünmektedir. Yeni moda belki Amerikan kadınlarını memnun edecektir diye düşünüldü. Fakat Christian Dior'un bu fikrine ilk isyan bayrağını açan sarışın yıldız Marilyn oldu. Sarışın yıldız vücudunun oğlan çocuk vücuduna benzemediğini söylüyor ve bu şekilde bir elbise giymeyi katiyetle reddediyor.

İşte, Hollywood artistlerinin moda karşısındaki aksülâmelleri:

Marilyn Monroe:

"Vücudum, bir oğlan çocuğunun vücuduna benzememektedir Ne yapalım öyle yaratılmışız. Ne olursa olsun, oğlan gibi giyinemem."

Tarry Moore:

"Ben böyle aptalca işin içinde yokum. Dümdüz kadınlar, erkeklerden silik tepki görürler. Düz göğüs, kadına yaraşan bir şey değildir.!"

Ethel Merman:

Yetişkin Eğitimi ve Kadınlarımız

Perihan PARLA

Milli varlığımızın veçhesini değiştireceğine kani bulunduğumuz hayatî dâvalarımızdan biri de memlekette "Yetişkin Eğitimi" fikrinin doğuşu idi. Ötedenberi tahakkuku özlenen ve şiddetle ihtiyaç hissedilen bu hayırlı konunun ehemmiyetle ele alındığını müjdeleyen satırlar yüreklerimize ferahlık vermektedir.

Her vatandaşın, bağlı bulunduğu milletin medenî âlemdeki mevkiini yükseltecek unsurların tekemmülünü candan arzuladığına şüphe yoktur. Bu bakımdan fert ve cemiyet olarak nüvenin feyizlenmesine elbirliği, kafa birliği ve kalem birliği ile yardımda büyük faydalar ummaktayız.

Bu yazımızla şahsan yetişkin eşitimi konusunun çok mühim saydığımız bir bölümüne temas etmek istiyoruz: Ferdin iyi veya kötü terbiye edilişinde, muhitine faydalı veya zararlı bir vatandaş olarak yetiştirilmesinde, bütün hayatına müessir olabilecek ilk intihaların, ilk ihsasların uyanışında annelerin mühim rolünü küçümsemeye imkân yoktur.

Pek iyi bilindiği gibi bir erkeğin okuması, iyi yetişmesi topluma bir insan kazandırır, fakat bir kadının esaslı bir öğretim ve eğitime tâbi tutulusu cemiyete birkaç insan kazandırabilir.

Denilebilir ki her çocuğun istikbali aşağı yukarı ilk yaşlarda taayyün eder. Zamanın, bilginin, tecrübelerin kazandıracağı (müktesebat) ne kadar müsbet, ne derece çeşitlî olursa olsun, ilk terbiyenin, ilk gördüğünün ve ilk itiyatların şahsiyet üzerinde bırakacağı izlerin mânası daima ehemmiyetini muhafaza edecek kadar derindir: Muhitimiz bu tesirlerin kolay kolay silinemiyeceğini her zaman ispata yarayabilen sayısız misallerle doludur.

Realite bu iken, cahil zümrenin nisbetini azaltmaya, bu güne kadar muhtelif sebeplerle okumak fırsatını elde edememiş olanları hususî programlarla yetiştirmeye çalışmak, zamanla bütün annelerin kültür seviyesini - yükseltmek gayelerimizin başında gelmelidir.

Memleketin nüfusuna, bilhassa kadın vatandaş sayısına göre pek te memnunluk verici bir sayıda olmasa da bu güne kadar yapılmış olan tecrübeler göstermiştir ki, Türk kadını her türlü imkânlardan hakkiyle faydalanmasını bilmiştir. Şimdiye kadar bu maksatla açılan gezici köy kursları, okuma odaları, akşam sanat okulları ilh cidden verimli olmuştur.

Kadınlığımızın biran evvel kalkınması uğrunda maddî, manevi kaynaklarımızı harekele geçirmeyi prensip edinen bir anlayışın iyi niyet ve azimle elele verdikten sonra bütün zorluklan kısa zamanda ortadan kaldırabileceğine inanıyoruz.

Her kadın için lüzumlu addettiğimiz çocuk bakimi, ev ekonomisi, sağlık öğütleri, teoriden kaçan ve günlük hayata elverişli pratik bilgileri bir araya toplayan cazip programların tatbik edileceği kültür merkezleri açmak mümkün değil midir?.. Her şehir, kasaba ve köyde kurulması hiç te hayal olmayan eğitim ve öğretim ocaklarının kısa zamanda sağlayacağı faydalan düşünmek insana şimdiden bahtiyarlık vermektedir.

İlgili vekâletlerin işbirliği ile hazırlanacak resimli broşürlerin parasız dağıtımı, radyo vasıtasiyle yapılacak devamlı neşriyat, basının bu faaliyeti sistemli olarak desteklemesi, rasyonel bir nizam içinde umumi kalkınmayı temin edecek merkezlerin hizmete açılmasını uzak günlere bırakmamalıyız.

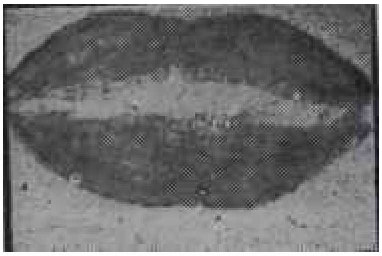
Muvaffak olmuş garp örneklerinden faydalanılarak, Türk zekâsı, Türk kabiliyeti karşısında en karışık düğümlerin bile çözüleceğine imanımız yardır. Yeter ki kurulacak çarkın temeli sağlam olsun. Öylesine sağlam olsun ki şahsî mütalâalar, siyasi cereyanlardan daima masun kalabilsin.

"Oğlan çocukluğa hevesim yok."

Peggy Garner:

"Gülünç, akıllarına geleni yapıyorlar. Günün birinde elimizden oy hakkımızı da almaya kalkışacaklar, Kadınlar, düz göğüse yanaşmaz."

Bir çok moda mütehassıslarının fikrine göre göğüssüz elbiseler zaten yeni bir şey değildir.. 1925 senesinde bu gibi elbiseler annelerimiz tarafından giyilmiş ve pek az rağbet görmüştü. Şimdi de bir çok moda mütehassısı, sutyen fabrikatörü ve tabii bir çok erkek — hele bu yaz günlerinde — bu fikre tamamen muarız bulunmaktadır. Christian Dior'un yeni fikrini Amerikada bile böyle karşılanmasından sonra ekserisi büyük göğüslü olan Türk hanımlarının yeni Dior modasına uymayacakları aşikârdır. Belki cok zayıf ve göğüssüz kimseler can havlile bu yeni elbiselere sarılacaklar ve kendilerinin modaya uymak için göğüssüz gibi durduklarını ileri süreceklerdir. Fakat bu elbiselerin bizde de rağbet görmeyeceği muhakkaktır—R.E

Marilyn'in dudağı
Erkeklerin rüyası

Portre

Milyoner fakat bedbaht

Para, dünyada her şey demek değildir. Nitekim dünyanın en zengin kadını, bütün servetine rağmen asla mesut olamamıştır.

Geçen aylarda, bir haber gazete sütunlarında büyük başlıklarla ilân ediliyordu. Dünyanın en zengin kadını Barbara Hutton ile sosyetenin tanınmış donjuanlarından Porfirio Rubirosa gürültülü bir şekilde evlenmişlerdi. Bu gürültüyü çıkaran, sarısın dilber Zsa-Zsa Gabor'du. Hem sevgilisini kay beden, hem de bir güzel dayak yiyen Zsa.Zsa, haklı olarak gürültüyü koparmıştı. Barbara beşinci, Rubirosa da dördüncü izdivaçlarını yapıyorlardı. Ancak evlilikleri tam 73 gün sürdü. Palm Beach'de devam eden balayının 73 ncü günü Rubirosa, karısının eşyalarım alıp kaçtığını gördü. Bu gidiş dedikoduları tazeledi ve yeni gürültülere sebep oldu. Bütün dünya işini gücünü bırakmış, bu çiftin neden böyle âni bir şekilde ayrıldığını merak ediyordu.

Kocasının görüşüne göre Barbaranın hasta olmadığı muhakkaktı, fakat enerjik sayılmayacağı ve yaşamayı kâfi derecede sevmeyen bir insan olduğu da o derece muhakkaktı. Bütün gününü evinde geçirmek isteyen Barbara ile, gezmeyi herşeyden fazla seven ve bilhassa gece kulüplerine bayılan Rubirosa, ilk günlerden itibaren zıt karakterlerde olduklarım ve evlenmekle muazzam bir hata işlemiş bulunduklarını anlamışlardı. 45 yaşındaki Rubirosanin bu itiyatlarından vazgeçmesine imkân yoktu. Belki karısı hakikaten hasta olsa onu boşamazdı. Fakat, sağlam bir insanın bütün gün miskinler gibi evde bağlanması onun gibi enerjik ve hareketli bir insanı çileden çıkarmıştı.

Barbara'nın bütün ömrü bu şekilde geçmişti. Bundan evvelki dört izdivacı da iyi neticelenmemişti. İlk kocası Prens Mdivani meteliksiz bir beyaz Rustu. İkinci kocası, tanınmış sinema artisti ve sosyete kadınlarının "yakışıklı, olgun adam" diye tavsif ettikleri Gary Grant'tı. Gary de Barbara ile uyuşamadı. Hassas bir kadın olan Barbara kocasının, rol icabı da olsa başka kadınlara sarılıp onları öpmesine dayanamıyordu. Birbirlerine âşık olarak evlenmelerine rağmen izdivaçları kısa sürdü ve boşandılar.

Üçüncü koca, Prens Troubetkof idi. Bu da çok genç ve yakışıklı, fakat meteliksiz bir adamdı. Evliliklerinin ilk günlerinden itibaren prensin Barbara ile parası için evlendiği dedikoduları aldı yürüdü. Prens, at yarışı meraklısı idi. Hipodromlarda sarfettiği paralar on binlerle ölçülebiliyordu. Bir kaç zaman sonra, işin içine bir başka kadın da karışınca Barbaranın tahammülü kalmadı ve mesele tabii neticesine vardi; ayrıldılar.

Dördüncü koca da bir asilzade idi. Bu izdivaç meydana koydu ki Barbaranın en büyük merakı asalet unvanıdır. İki prens ve bir kont ile evlenmesi bunu açıkça gösteriyordu. Bu evlilik de kısa sürdü ve Barbara dördüncü defa dul kaldı. Bunu, oldukça uzun bir dulluk devri takip etti. Nihayet bir kaç ay evvel son hâdise meydana çıktı.

Rubirosa'nan sosyetedeki süksesini ispat için evvelce Flor Trujillo, Danielle Darieux, Doris Duke ile evlenmesi gösterilebilir. Bu da, Barbaranın şöhrete düşkün oluşuna yeni bir misal sayılabilir.

Ayrıldıkları zaman Rubirosa memnun bir şekilde şu beyanatı vermişti:

"— Artık özlediğim hayata başlayacağım. Tekrar Zsa-Zsa ile barışıp buluşmamız tabiidir. Onu özlediğimi inkâr edemem. Çok şükür ki serbestim, hürriyetime sahibim."

Buna mukabil Barbara da şunları söylüyordu:

"_ Görüyorsunuz ki her evlenmem evvelkilerden daha kötü bir şekilde neticeleniyor. Herkes artık beni geçimsiz bir kadın zannediyor. Rusları sevmezdim. İlk defa onlardan biri ile evlendim. Dominikolıları de sevmezdim. Bir Dominikalıya da vardım. Bu sonuncusu hepsinden beter oldu. Biricik oğlum evlendiğim için beni terk etti. Geri dönüp dönmeyeceğini bilmiyorum."

Barbara, Rubirosadan bahisle şöyle deyeni ediyordu:

"_ Beni hiç sevmemişti. Palm'deki balayımızda bütün gününü polo oynamakla geçiriyor, benimle hiç meşgul olmuyordu. Bir buçuk sene evvel onunla tanıştığım zaman olgun ve centilmen bir insan zannetmiştim. Meğer aldanmışım. İnsanlar nasıl da olduklarından başka görünüp herkesi aldatıyorlar, hayrettir.

Son kocamla her şeye rağmen geçinmeğe karar vermiştim.

Hattâ oğlumun ayrılmam için olan ısrarlarına dahi aldırmamam bundan ileri geliyordu. Fakat en mesut olduğumu sandığım bir gün işittiğim bir telefon konuşması sinirlerimi altüst etti. Rubirosanan konuştuğu kadının Zsa.Zsa Gabor olduğunu anladım. Demek artık barışmışlardı. Zsa-Zsa Gabor'un güzel bir kadın olduğu ve erkekler üzerindeki tesirinin büyük bulunduğu herkesçe malûmdur. Bana yapacak bir iş kalmamıştı. Derhal eşyalarımı topladım ve haber vermeye dahi lüzum görmeden otelden ayrıldım. Şimdi bütün gazetecilerden en büyük ricam bana Mme. Rubirosa diye hitap etmemeleridir. Onun ne yapmayı düşündüğünü bilmiyorum. Bildiğim tek şey, bir daha yüzünü görmek istemeyişimdir."

Barbara Hutton
Para saadet getirmez

ASKERLİK SAHASINDA

Denizcilik

Kuvvetlerde nisbetler

1900 tarihlerinde dünyanın en kuvvetli deniz devleti İngiltere idi. O zaman İngilizlerin. 640 harp gemisi vardı ve bunların 74 tanesi büyük harp gemisi, 160 kruvazör idi, Fransa 440 gemi ile ikinci geliyordu. Almanya 260 gemilik bir donanma ile üçüncü Rusya 250 gemi ile dördüncü, Amerika 210 gemi ile beşinci ve Japonya 150 gemi ile altıncı idi.

Birinci dünya harbinde İngiltere gene birinci idi ve 84 büyük harp gemisi. 125 kruvazörü vardı. İkincilik Almanyaya geçmişti. Fransa beşinciliğe düşmüştü. Çünkü Amerika Üçüncü ve Japonya dördüncü geliyorlardı. İtalya altıncı, Avusturya yedinci geliyordu. Rusya ancak sekizinci derecede donanmaya malikti.

İkinci dünya harbi başladığı zaman İngiltere gene en büyük deniz devleti idi. Yalnız gemiler azalmıştı. 580 gemi. (15 büyük harp gemisi, 7 uçak gemisi, 63 kruvazör). Donanmada ikinci Amerika idi (15 büyük harp gemisi, 5 uçak gemisi, 35 kruvazör, 215 destroyer, 87. denizaltı gemisi).

Üçüncü devlet Japonya idi. Diğer devletler, donanma bakımından şu sırayı takip ediyordu: Fransa — İtalya — Almanya — Rusya.

İkinci dünya harbinden sonra devletlerin donanma dereceleri tamamiyle değişti: İngilizler gerek harpteki büyük gemi kayıplarından gerekse harpten sonra bir kısım gemileri çürüğe çıkarmak, ticâret gemisine çevirmek veya Amerikaya geri vermekle ikinci dereceye düştüler Donanmada Amerika birinciliği aldı. Almanya ve Japonya büyük deniz devletleri olarak elimine edilmişlerdi.

Üçüncülük Rusyaya kaldı. Fransa dördüncü ve İtalya besinci oldular.

Haleni Amerika, İngiltere ve Rusya donanmaları bakımından en büyük deniz devletleridir. Bunların donanmaları terkip itibariyle birbirinden farklıdır. Rusya en çok denizaltı filosunun kuvvetlendirilmesine ehemmiyet veriyor. Anglosaksonlar ise, denizaltı gemilerine karşı mücadeleyi ve uçak gemilerini daha mühim sayıyorlar.

Amerika

Harp stokları

Büyük miktarlarda ham madde stoklarına malik olmak modern harp hazırlıklarında başta gelen düşüncelerdendir. Harp sanayii olan memleketlerde, hususiyle stratejik ham maddelerden barış zamanında büyük stoklar yapılmasına çalışılmaktadır. Amerika" da bu maksatla, ikinci dünya harbinden sonra mühim stratejik ham maddelerden stok tesisine başlamıştı. Bu

Çok Tabur - Çok Fabrika

Seyfi KURTBEK

Napolyon zamanında zafer çok taburları olan tarafta idi. Zaferin diğer elemanlarının, hususiyle sevk ve idare üstünlüğü, iyi silâh ve teçhizat, eğitim ve ikmalde üstünlük gibi faktörlerin büyük ve hattâ bazan neticeyi değiştiren tesirlerine rağmen taburların çokluğu, yani sayı üstünlüğü en büyük zafer âmili sayılıyordu. Bugünün nazariyatçıları, ekseriyet itibariyle, zaferin en büyük milli sanayi kudreti olduğunda ittifak ediyorlar. Şüphesiz ki bu gibi hükümler daima izafidirler. Çok taburları olan Rus orduları önce fena halde mağlûp oldular, sonra Alman ordularının her tarafından taşarak Berline kadar gittiler. Rommel "çok taburları" önüne kattı ve (Elalemeyn) e kadar sürdü; ondan sonra da kendisini "cok tabur" lar Tunus tan denize dökülünceye kadar takip etti.

Korede, muzaffer olarak ilerleyen Birleşmiş Milletler ordularının karşısına Cinden o kadar "çok tabur" çıktı ki harbin Birleşmiş - Milletler için tam bir felâket ile neticelenmesine ramak kalmıştı.

Silah ve malzeme üstünlüğü sayı azlığını bir dereceye kadar telâfi eder. Sayı üstünlüğü bir haddi aştıktan sonra silâhlar — ne kadar mükemmel ve cok olursa olsun - sayının ağırlığı altında ezilir.. Sayı ve silâh nisbetinin ne olacağını hiç kim se kesin olarak söyliyemez. Arazi, iklim, teşkilât, moral vesair birçok faktörler bu nisbetleri her haro sahası için değiştirirler Bununla beraber bugünün teorisinde de büyük bir hakikat vardır. Bundan sonra zaferin sanayi kudreti daha yüksek olan tarafta olması şansı daha büyüktür. Fakat bu kudretin daha barış Kemanında harp için iyi organize edilmesi, seferberliğini iyi yatabilmesi ve seferi istihsale başlayabilmesi için gerekli zamanın temin edilmesi ve nihayet bütün bu istihsallerle kâfi sayıda "taburlar" teşkil edilmesi ve bunların da maharetle kullanılması şarttır.

İstikbal harplerinde zaferin birinci âmili sayılan sanayi kudreti nedir?

Modern silâhlı kuvvetlerin silâh ve malzemesi o kadar çeşitlenmiş ve sayısı o kadar artmıştır ki bugün modern silâh ve teçhizatı tamamiyle kendi basına yapabilen ancak iki devlet vardır: Amerika ve Rusya. Diğer hiç bir devlet bu hususta tam manisiyle kendine yeterlice malik değildi. İşte bunun içindir ki Atlantik anlaşmasınla daha çok tekâmül etmesi ve âza milletlerin aralarında daha rasyonel bir iş taksimi yapılması lâzımdır. Her millette her çeşit kuvvet bulunur ve bunlardan bir kısmı "asgari bir bütün" teşkil edemiyecek kadar zayıf olurlarsa sadece kuvvet israf edilmiş olur.

Fakat nazari olarak doğru ve elzem görünen böyle bir bal tarzına, politik, ekonomik ve psikolojik düşüncelerin engel teşkil etmesi pek variddir.

Harp sanayiinin temelini ağır sanayi teşkil eder. Harp silâh ve vasıtalarının en mühim kısmım yapabilecek sanayi, başlıca stratejik ham maddelerin milli ülke içinde veya harp zamanında bile emniyetle ithal edilebilecek bir yerde olmasına muhtaçtır. Rusya ve Amerika en büyük ölçüde, diğer milletler ise kısmen, müstakbel zaferlerin kazanılması için harp geyreterinin büyük kısmını sanayi kudretine vermiş bulunuyorlar. Rusyada Stalinin ölümüne kadar ağır sanayi öncelik hakkına malikti ve işçi yekûnunun yüzde yetmişi (30 milyona kadar) bu sektörde çalışıyordu. Şimdi hafif ve gıda sanayiinin kuvvetlendirilmesine de ehemmiyet veriliyormuş. Fakat bununla ağır sanayiin, harp plânlamaları aleyhine bir duraklama veya azalma göstermesi beklenmemelidir.

Amerika, sanayii daha genişletmek ve kuvvetlendirmek ihtivacında olmamakla beraber "çok fabrika" düsturunun icaplarım yerine getirmeğe çalışmaktan hiç bir zaman ayrılmamıştır. Orada düstur, sanayiin harpte kendine yeterliğini temin etmek şeklinde tezahür eder. Bu maksatla yapılan işler şunlardır: Sanayi seferberliğinin organizasyonu; stratejik ve kritik ham maddelerden stoklar yapılması; sanayiin atom taarruzlarına karşı korunma tedbirleri; sanayi kudretini en müessir ve en verimli hale getirmekte birinci âmil olan araştırma işlerinin gelistirilmes.

Rusyanın da stratejik maddelerden bir kısmı üzerinde eksiği vardır. Bunlardan bir kısmını hükmü altına aldığı memleketlerden mütemadiyen Rusyaya nakletmektedir. Fakat bazı maddeler vardır ki Rusyanın hudutlarından bir iki günlük yürüyüş mesafesinde olmakla beraber ve Rusyanın bütün iştiha ve arzusuna rağmen yabana elinde kalmakta devam ediyor. Bunların başında orta şark petrolleri gelir. "Çok fabrika" düsturu çok tavvare, çok tank ve makine demektir. Bütün bunların başlıca gıdaları ise petrol. den ibarettir. Bu sebepledir ki bu-

Manevralardan başka bir görünüş

Alet çalışır, el övünür

maddelerin başında tayyare imalâtına mahsus alumünyum ve nikel, mermi imalâtı için çinko gelir. Bunlardan başka krom, kurşun, kobalt, kolombit, civa, tantalit de stok ediliyor.

Yeni stok programı 8,8 milyar dolar tutmaktadır.

Harp stokları yapılması memlekette ekonomik faydalar da temin ediyor: Maden kumpanyalarına daha çok iş çıkıyor, hattâ evvelce kapatılmış olan bazı madenlerin da açılması lâzım geliyor. Bu suretle madencilik sahasında iş artışı da temin edilmiş oluyor.

Amerikalıların harp stoklarına ait maddelerden bir kısmı denizaşırı memleketlerden geldiği için şimdiden bu maddelerden büyük miktarda stok yapılmasına karar verilmiştir. Çünkü gelecek bir harpte deniz nakliyatı, geçen harplere nisbetle daha zor şartlar altında yapılacaktır.

Rus denizaltı filoları, ikinci dünya harbindeki Alman denizaltı kuvvetlerinden daha tehlikeli olacaktır; Halen üç yüzden fazla denizaltı gemisine malik olan Ruslar bir harpte Amerikalılar ve müttefiklerinin deniz nakliyatına mâni olmak için bu kuvvetleri kullanacaklardır. Rus denizaltı gemilerinden bir kısmı yüksek süratli ve uzun menzillidir. Fakat deniz nakliyatına karşı tehlike yalnız denizaltı gemilerinden değildir hava taarruzlarına, bilhassa atom ve hidrojen bombalarile ulaştırma tesisleri (limanlar, demiryolları) ve maden İşletmeleri de tahribe uğrayacaktır. Bu sebeplerle harp stoklarının şimdiye kadar görülmemiş miktarda yapılmasına zaruret vardır;

Polonya

Hava kuvvetleri

Polonyada hava kuvvetleri, Rus hava tümenleri ve kolorduları teşkilâtına uygun olarak inkişaf ettirilmektedir. Hava kolorduları tek tip tayyarelerden teşkil edilmiştir. Tümenler üçer alaylı ve alaylar üçer taburludur. Taburlar onar tayyarelidir, alay kumandam onda üç tayyare ve ayrıca dokuz tayyarelik bir de alay ihtiyatı vardır ki alay yekûnu 42 tayyaredir. Tayyare tümeni ihtiyatlarile beraber 126 tayyarelik bir kuvvettir.

Polonya hava kuvvetlerinin tayyare tipleri şunlardır:

Av tayyareleri Mig.15, Mig-19.

Bombardıman tayyareleri Il.28 (iki motorlu jet).

Il-10, Yak 2.S

Tu-3,

Po-2,

Pe-2.

Av teşkilâtı mühim merkezlerde ve Baltık ve garp hududundadır. Polonya hava teşkilâtı, nazari olarak 1200 tayyarelik bir kuvvettir (13 tümen, 39 alay veya 117 tabur). Fakat hakikatte mevcut kuvvet bu rakamlardan çok daha aşağıdadır. Birlikler tam kadrolu değildir. Gerek personel ve pilot gerekse malzeme bakımından henüz kuvvetler tam intişafını bulmamıştır. Çünkü en çok üç senelik bir zamandanberi teşkilâtın kurulmasına çalışılıyor.

Polonya hava kuvvetlerinin bütün mühim kumanda mevkilerinde Ruslar vardır ve bunlar Polonya üniforması giyerler. Teşkilâtın erkânı harbiyesi de Rus personelden kurulmuştur. Polonyalılar tâli vazifelerdedir. Uçucu personel Polonyalıdır.

Polonya tayyare meydanları bakımından zengindir. Almanlar ve Ruslar burada hap zamanında hayli meydanlar yapmışlardı. Harpten sonra da Ruslar bunları çoğalttı ve takviye etti. Polonya hava kuvvetleri malzeme ve silâh bakımından tamamiyle Rusya sanayiine bağlıdır.

Fransa

Hava kuvvetleri bütçesi

Fransız hava kuvvetlerinin 1953 bütçesi 278 milyar franktı, sene içinde bir çok azaltmalar ve blokajlarla bu bütçe. 270 milyarı geçmemiştir. 1953 bütçesi hava kuvvetlerinin arttırılması programında bir duraklama meydana getirmiştir. Artış programı, hava birlikleri için hedef tesbit etmişti; bunlara programda yazılı zamanlarda varmak mümkün olmıyacaktır.

1954 bütçesinde, kuvvet artışı tekrar ele alınmak istenmiştir.

Fransız hava kuvvetlerinde birlik miktarının arttırılmasına mukabil mevcut birliklerin harekât kudret ve kabiliyetlerini arttırmak, yeni üsler yapmak ve meydan tesisleri meydana getirmek hususunda ilerleyiş mümkündür.

Hava kuvvetlerinin personel miktarını arttırmak ise malzeme ve teçhizat aleyhine olmaktadır, 1952 de kuvvetin personel miktarı 117 bin idi. Ertesi yıl bu miktar 123 bine çıktı. Bu miktarın artışı birliklerin harekât kabiliyetini arttırma ve tesisler de gecikmelere sebep oldu.

Fransız taktik hava kuvvetlerinde iki yıl önce dokuz eskadronluk bir artış düşünülmüştü. Bunlar gündüz ve gece av tayyareleriyle kara hedeflerine karşı kullanılacak tayyarelerden ibaretti. Bu programın gerçekleşmesine çalışılmakla diğer mühim sahalar. da gayret azalıyordu: Hava müdafaa topçusu, yurd içi müdafaan, yedeklerin eğitimi hususlarında ilerleyiş zorlaşıyordu. Bu şartlar altında, mevcut bütçe imkânlariyle hava kuvvetlerinin inkişafı programı tam olarak tatbik olunamıyacaktır.

gün dünya politikasının mihverlerinden birisi de petrol kudretinin dağılma şekli üzerinde bulunuyor. Bugünkü inkisam şeklinin Rusya lehine büyük bir değişiklik yapması dünya stratejisinde radikal değişmelere sebep olacak kadar mühimdir.

Görülüyor ki zafer için "çok fabrika" nazariyesi sadece sanayi müesseselerini çoğaltmaktan ibaret değildir. Tabur ile fabrikayı yani silâhlı kuvvetlerin hacmi ile sanayi kudretini ahenkli olarak birleştirmek millî müdafaa politikasının en zor ve mühim meselesidir. Muvazeneli bir politika ne kifayetsiz fabrika kudretine dayanan çok taburlara, ne de asgari hadden aşağı düşmüş ordular için büyük harp sanayime dayanmıyan bir politikadır.

Ne çok tabur, ne çok fabrika; lüzumu kadar tabur, lüzumu kadar fabrika!

TIB SAHASINDA
RAHAT ÖLÜM

Dr. Esad EĞİLMEZ

Ağır hastalarımdan şu sözleri çok duymuşumdur:

"Doktor beni rahat bırak da sükûnet içinde öleyim."

Hastaların yakınları da bazan bu fikirde birleşmektedirler: "Bu hastanın artık doktorluk işi kalmamıştır. Kendisini rahat bir ölüme terk etmek lâzımdır."

Hekim elinde geçen son günlerin azabını Eşref şu mısrasında belirtmektedir:

"Fücceden öldür de Yarab bir tabib öldürmesin."

Bugün hekim ahret gemisinin kaptanı durumundadır. Onun direktifleri olmadan ve ahret gümrüğünün bütün formaliteleri tamamlanmadan karşı sahile geçmenin imkânı yoktur. Bu sahili koruyan ağlar da her gün daha sık dokunmakta ve aşılamaz bir hale getirilmektedir. Yeni deneyler, kan ve idrar muayeneleri, kan almalar, kan vermeler, oksijentedavileri, bel kemiğinden su almalar, enseden su almalar, kemik iliğine, dalağa, karaciğere fonksiyonlar, iğneler, iğneler, iğneler... Bütün bunlardan sonra kalb birkaç gün veya birkaç hafta daha çarpacaktır. Hasta biraz daha ağrı ve ıstırap çekecektir. Hastanın ailesi biraz daha üzülecektir. Hekimlik, hastaları olgun birer meyva gibi iyice sıkmakta, suyunu çıkarmakta, onda istif edilmiş bulunan son damla hayat usaresini akıtıp kullanmadan öbür dünyaya pasaport vermemektedir. Anlaşılıyor ki bu dünyanın dövizi maliyecilerin, öbür dünyanın dövizleri hekimlerin elindedir. Her ikisi de bu hususta aynı şekilde kıskanç davranmaktadırlar.

Hastanın isteğine ve fikrine gelince, buna da kimse aldırmamaktadır. Hasta, bu meşru engizisyon, ahret yolcusunun bütün şikayetlerine rağmen, sürüp gitmektedir. Şüphesiz ben ölümü artık emri vaki haline gelmiş ve pek yaklaşmış olan hastalardan bahsediyorum. Bunlara bütün bu gayretlerden sonra da ancak bir iki saatlik veya bir iki günlük ömür konservesi veya ömür erzatsı temini kabil olmaktadır. İnsanca hekimlik bu mudur? Sönmekte olan bir hayatı son kıvılcımı yanıncaya kadar üflemekte bir fayda var mıdır? O halde hekimle beraber hemşire, hastabakıcı ve bütün bir hastahanenin bir telâşı, bu gayreti neden? Niçin hayatından tamamen ümit kestiğimiz bir hastanın formalite icabı, sorumluluktan, sual, cevaptan kaçtığımız içini ve ölüm hâdisesi kitaba uygun olsun diye bir çok enjeksiyonlar yapıyoruz? Böyle ağır bir hastaya huile camphre veya kafein yapmanın çölde susuz kalmış bir yolcuya bir yudum su ikram etmekten farkı nedir?

Fakat denilecek ki dünyada mucizeler de vardır ve hasta ölmeden bir müddet önce radyodan harika bir ilâcın keşfedildiğini duymamız mümkündür. O halde gücümüz yettiği kadar hayatı uzatmağa çalışmak biz hekimlerin asıl ödevimiz olmalıdır.

Bütün bu lâflar hekimi vicdan istirahati içinde uyutabilmek için uydurulmuş formüllerdir. Hekim, formalite ve deontoloji adına kendini tatmin etmek için bu dramda yalnız kendini rol sahibi sanmaktadır. Hastayı, hastanın ailesini düşünmemektedir. Bunların söylenecek sözleri yok mudur?

Ailenin sesi tamamen his ve şefkatle dolu olduğundan tereddütle karşılanabilir. Son nefesini vermekte olan bir yavrunun baş ucundaki ana ve baba, heyecanlı ve teessürlü olduklarından kötü kararlar veren bir hâkim durumundadırlar. Ya hekimi olmıyacak işlere zorlarlar, yahut da ahret, yolcucunu tamamen terkederler, hiç bir şey yapılmasına müsaade etmezler. Ümitsizlikleri mantıksızlık ve yanlışlık rüzgârları halinde esmektedir. Bir şey yapmak veya hiçbir şey yapmamak için yalvarmaları sabır ve merhametle karşılanacak kadar samimidir.

Eğer hekimin ahret gümrüğünde bagajlarını muayene ettiren kimse uzun bir hastalıktan sonra bu yolculuğa çıkan bir ihtiyarsa o zaman iş değişir. Şüphesiz ailece o da muazzezdir. İnmeli, yatalak, bunak, idrarını tutamıyan bir prostatlı, büyük abdestini kanundaki yapma delikten eden bir kanserli olmasına rağmen, onun da sevildiği muhakkaktır. Bunların bir kısmı aileyi bezdirecek kadar da uzun yaşarlar. Bu bir yaşama değil, sürünmedir. Hasta bir huni durumundadır. Yukardan aldıkları, boşalıp gitmektedir. Artık bunlar için etrafın düşündüğü neden iyi olamadıkları değil, neden ölçmedikleridir. Bir çoklarımız için ve en toleranslı, en inançlı hemşire ve hastabakıcılar için böyle hastaların ölümü, uzun zamandanberi aranan ve beklenen bir mucize, bir kurtuluştur. Nietzsche'nin dediği gibi "Bazıları çok erken, bazıları da çok geç ölürler. Zamanında ölmek lâzımdır."

Tüberküloz menenjitine yakalanmış küçücük hastalarımız bellerinden su almak için çektiğim azabı düşündükçe hâlâ heyecan duyarım. Streptomycin'in keşfi de bu zavallı hastaların uğursuz talihlerini pek fazla değiştirmemiştir. Onları yataklarından kaldırmak, belki de yarın büyük uykuya dönecek olan dalgınlıklarından uyandırmak, adeta şeffaf denecek kadar ince derilerinden korkunç bir iğne ile girerek bel kemiği aralıklarını kollamak ve murdar ilik sıvısını alıp yerine ilâç şırınga etmek bir mesele idi. Her gün bir kaç kere yapılan bu müdahaleler, daha doğrusu tedavi trajedisi bir iki sene sürdükten sonra, bir gün hastanın evine uğradığı zaman siyah bir törenle karşılaşması hekimin mutad şanslarındandı.

Ölenin sesine gelince, bu çok zaman ölü bir sestir, sönüktür, kulaklara pek değmez. Çukura doğru yuvarlanan bir kimse karşısında hekim, son kalb darbelerini kuvvetlendirecek bazı piktirler yapmakla aileye karşı durumunu kurtarmağa bakar. Hastaya sorarsanız, ölüm acısini ve ıstırabı uzatmaktansa bütün engelleri ortadan kaldırarak biran evvel ve serbestçe Allaha kavuşmak kadar hayırlıdır. Aylardanberi iğnelerden canı yanmış ve hekim müdahalelerinden bunalmış olan şu biçare kalb hastası boğulma nöbetleri, su kıntılar, şişlikler, morartılar içinde dünya ile ahreti ayıran demir perdeyi aşmağa savaşırken, son dakikalarını, şırıngalar, kan almalar, vantuzlar, sülükler içinde zehir etmeğe hak kımız var mıdır? Şu zavallı kanserli hastaya bari acıyalım ve bütün formalitelerle kitapların yazdığı beyhude müdahahaleri bir tarafa bırakarak, sadece, mukaddes afyondan kendisini mahrum etmemeğe çalışalım:

Sedarem dolora opium divinum est.

Acıyı dindiren mukaddes afyondur.

BASINDAN AKİSLER

Yazın sıcak günleri her tarafı yakıp kavururken Pariste soğuk haya hüküm sürmektedir. Birkaç gün önce Paris Meteoroloji Müdürlüğü Temmuz ayında havanın vasatı 20 dereceye düştüğünü ve güneşin son on beş gün zarfında sadece 126 saat göründüğünü bildirmiştir (Le Figaro).

***

Manşı geçmek üzere her memleketten İngiltereye gelen 18 yüzücü arasında Tet Barnie isminde 57 yaşında bir büyük baba da bulunmaktadır.

Yüzücüler Fransa, Danimarka, Portekiz, İtalya, Yunanistan, Arjantin, Meksika, Amerika, Malta, Lübnan, Suriye ve Mısır'dan gelmişlerdir.

Yüzücüler arasında Manşı birkaç defa geçmiş Samraçket, Kenneth Wray üç kere Fransa'dan İngiltereye geçmeye muvaffak olmuş Jason Zinganos ve 1951 de Manşı 12 saat 12 dakikada geçmeye muvaffak olan Merih Hamit bulunmaktadır. Kadınlar arasında da 1951 senesinde Manşı germe müsabakasına iştirak eden vüzücülerden Bronda Fisher, Manşı 2 kere geçen Jenny Karmersgard ve Janny Jâmes'in bulunması bu seneki musabakaların çekişmeli geçeceğini göstermektedir (Daily Telegraph).

Bundan yirmi sene evvel doğan Kanadalı beşizlerin o zaman dünyayı heyecana verdiklerini kim hatırlamaz? Bir müddet sesleri, sedaları çıkmayan bu beş kardeşten biri olan Marie Dionne mahcup, zayıf nahif bir kızcağızdır. Marie bundan dokuz ay evvel sıhhatinin bozuk olmasından dolayı kendisini hayatla mücadele edemiyecek kadar çelimsiz görerek Montreal'deki bir manastıra gitti ve vücudunu Allaha vakfetmeğe karar verdi. Manastır hayatının bütün zorluğu ve yoruculuğuna rağmen bas rahibe ve arkadaşları küçük kızın dinine ve isine çok sadik olduğunda hemfikirdiler. Fakat Marie'nin bütün hüsnü niyetine rağmen bu kayatın onu yıprattığını gören baş rahibe ve arkadaşları aralarında istişare ederek dokuz ay süren bir ayrılıktan sonra onun tekrar evine dönmesine karar verdiler Fakat bu sırada beşizlerden Emilie Dionne da Montreal sokaklarında dolaşmaktaydı. Zira başka bir manastırda fen bilgisi tahsil eden Emilie Dionne kardeşini bulmak üzere geldiği bu şehirde yolunu şaşırmış, otobüs biletini de kaybetmişti. Nihayet iki rahibe kardeş polisin yardımı ile kilisede buluştular ve başlarından geçenleri birbirlerine anlattılar.

Benizlerin en naziği ve en çelimsizi olan Marie'nin doğduğu zaman yaşayıp yasamıyacağından şüphe edilmişti. Bunu bir çok hastalıklar takip etti. Manastırda diğer hemşireler gibi sadece bir masa, iki sandalye ve bir yataktan ibaret eşyayı ihtiva eden odasında huzur içinde yaşayan Marie doğduğu zaman hükümet bir çok hayır cemiyetleri tarafından kendisine ve kardeşlerine yapılan bir milyon dolarlık teberrudan şahsına düşen 200 000 dolardan vaz geçtiğini bildirmiş, fakat hükümet bunu kabul etmemişti.

En yaşlı ve en genç dantelciler
Nesiller arasında köprü kurmuşlar

Marie'nin paraya ve pula ihtiyacı yoktu. Kendisini Allaha ve imanına verdiğine memnundu. Lâkin sıhhati onu burada da rahat bırakmadı. Çocukluğundan beri esasen sakat olan bacağının tekrar kırlmasiyle her şey alt üst oldu. Bacağı iyileşinceye kadar has taneye gitmeyip manastırda tedavi olmayı tercih eden Marie, bu sefer sinirlerinin bozulması üzerine bir ay müddetle eve dönmeğe mecbur oldu. Temmuzun yirminci günü Dionne'ların ey bir bayram havası yaşadı. Beşizlerin babası Mr. Oliver Dionne:

— İki kızımın birden eve dönmesi benim için bayram oldu. Marie ne istediğini bilen bir kızdır. Onun için karar onundur. Fakat yaz sonunda bizi bırakıp gitmezse, şüphesiz ki daha memnun olacağım, diyordu. Mr. Dionne diğer kızının imtihanlarda yorulduğu için sadece bir ay müddetle manastıra girmiş olduğunu beyan etmiştir.

Marie Dionne kendisi ile konuşanlara:

— Ailemi çok özledim, sıhhatim de bozulmuştu Benim için yanılacak tek şey eve dönmekti. Ben de öyle yaptım. Fakat henüz rahibelik payesine ulaşamadım, bunun için yaz sonunda tekrar manastıra dönüp dönmemek hususunda bir karar veremedim, demiştir.

Baş rahibe ise:

— Marie'nin gayret ve temiz kalpligini gördükten sonra, ondan ayrılmak bize çok güç geldi. Fakat şurası muhakkak ki bu genç kız rahibelik için çok zayıf ve hassastı. Son söz olarak Marie'nin ayrılmasiyle manastırımızın çok müşfik ve mükemmel bir elemanını kaybetmiş olduğunu söyliyebilirim, demiştir. (New - York Times)

***

Fransanın şimalinde, Bailleul'de "Fransa Flaman komitesi'' nin kuruluşunun yüzüncü yıldönümü münasebetiyle bir dantel haftası yapılmış ve açılan sergilerde dünyanın paha biçilmez dantelleri teşhir olunmuştur.

Haftayı tertipleyenler pazar günü Fransanın en genç ve en yaşlı dantel işleyenini de halkın önüne çıkarmışlardır. Bunlardan Mme Oçtave Suffys-Delmotte 90, küçük Renee Minne ise 6 yaşındadır.

Hollywood polisi, Edward G. Robinson'un hırsızlık yaparken yakalandığını bildirmiştir.

Haber bir bomba tesiri yapmış, fakat az geçmeden bahis mevzuu kimsenin meşhur sinema artisti değil, onun oğlu olduğu anlaşılmıştır. Polis bülteninde Edward G. Robinson Jr. denilmektedir. İddiaya göre genç Robinson hırsızlık maksadiyle, tabanca ile adam tehdit etmiştir.

Delikanlı bunu katiyetle inkâr etmiş:

— Benim tabancam bile yok, ben nasıl adam tehdit edebilirim ki, demistir.

Sonra ilâve etmiştir:

— Bir defa benim görünüşüme bakınız. Öyle adam tehdit edecek bir hal var mı?

KÜLTÜR SAHASINDA

Üniversite

Faaliyet

İstanbul Üniversitesinde üç hamle birden...

Galiba, eski ve kıdemli olmanın tesiriyle, İstanbul üniversitesi, mutad öğretim ve araştırma hizmetleri yanında, memleketin umumî kültürüne faydalı olacak faaliyetlere de girişmiş bulunuyor.

Her memleket üniversiteleriyle öğünür, onun eserleriyle iftihar eder; üniversiteler de gençleri okuttuktan sonra onların babaları ve anneleriyle münasebet kurmayı başlıca hedefleri arasında sayarlar.

Öğrencilerinden) başkasına faydalı olmayan üniversiteler, hizmetlerini tamamiyle ifa etmiş sayılamazlar.

Üniversite, genç öğrencilerle iktifa edemez. İlmin yeni buluşlarını halka indirmeğe, halkı yeniliklere alıştırmağa mecburdur. Bu maksatla kullanılan başlıca yollar; memleket için geziler, halk konferansları ve gece kurslarıdır. Ayrıca, tatil aylarında öğrencilerini büsbütün boş bırakmamak, yabancı memleketler üniversiteleri öğrencileriyle kendininkiler arasında dostluklar, tanışıklıklar kurmak için, yaz kursları tertip edilir.

Bizde ise!..

İlk üniversitemizin kuruluşunu 501 yıl önceye kadar götürdüğümüz halde, üniversitelerimiz bu türlü kültür vazifelerini lâyıkiyle başaramıyorlar.

Bir aralık, İstanbul üniversitesi, memleket içinde yılda bir defa hocalarından müteşekkil heyetler gezdirmeğe balşamış idi. 1940 dan 1945 e kadar, Erzurum, Van, Samsun, Elâzığ, Diyarbakır ve Konya şehirlerinde tertiplenen "Üniversite Haftaları", cidden alâka uyandırmıştır. Bir müddet unutulduktan sonra, 1952 de yedinci üniversite haftasının Çanakkalede açılmasiyle, bu güzel anane tekrar kurulmuştur.

Şimdi İstanbul üniversitesi, bu güzel ananesini, sekizinci üniversite haftasını, önümüzdeki eğitim ayında Antalyada açmak suretiyle devam ettirecektir.

Antalya Üniversite Haftasına, başta yegâne atom âlimimiz olan Rektör Prof. Fahir Yeniçay olduğu halde, muhtelif fakültelerden 11 . 12 profesör katılacaktır. Meselâ hukuk fakültesi, en faal hocalarından ikisini, Dekan Prof. Sulhi Dönmezer ile Prof. Hıfzı Timur'u bu geziye iştirake memur etmistir.

Gezi haberi Antalyada yayılalı beri, halkta geniş bir memnuniyet uyanmıştır. Bu yılki üniversite haftasının başlıca hususiyeti, Türk basınının gösterdiği yakın alâkadır. İstanbul gazetelerinden bazılarının heyetle birlikte An-

Memurlara dair

Hasan Refik ERTUĞ

Meclis kapanıncaya kadar iç politika ile ilgili üç kanun çıktı; ikisi, hattâ üçü de memurlarımızı düşündürecek hükümler getirmiştir.

Seçim kanununu tadil edeni yeni kanunla memurlarımız seçimlerden altı ay önce istifa etmedikleri takdirde adaylıklarını koyamıyacaklardır. Bu hüküm, önümüzdeki seçimlerde, devlet talerinde tecrübeli ve münevver adayların azalmasına sebep olacaktır; fakat öte yandan politikaya karışmağa hevesli yüksek memurlarımız için de büyük bir mahrumiyet teşkil edecektir. Şu halde, seçim kanununu değiştiren yeni hükümler, memurlarımız için mükâfat getirmiştir, denilemez.

Emeklilik Kanununun 39 uncu ve 40 inci maddelerini tadil eden kanun, Üniversite profesörleri ile Devlet Şûrası, Temyiz Mahkemesi ve Divanı Muhasebat azaları ve reislerine mah sus olan kanuni teminattan bir kısmını, hükümetin takdirine bırakmaktadır. Böylece, ilim ve adalet kademelerinin yüksek derecelerini işgal edenlerle hükümet arasındaki münasebetlerde bazı farklar meydana gelmiştir. Bu farklar, hükümet selâhiyetlerinin matlup hanesine yazılmıştır; diğerlerinin hesabından düşürülerek...

Tasfiye kanunu diye anılan kanun ise, 1926 da ilga edilen "idareten azil" müessesesini ihya etmekle, kendinden önce çıkarılan kanunları unutturmuştur. Artık, profesörler dahil ve hâkimler hariç, tasfiyeye tâbi tutulamıyacak memur kalmamıştır.

Gerçi her üç kanunun kabulünü haklı gösterecek mucip sebepler yok değildir. İdarenin tarafsızlığını koruyamıyan, kendisine verilmiş selâhiyeti kötüye kulanan, âmme hizmetini aksatan memurlar da vardır. Fakat bir kısım hukukçular; sırf bunların tasfiyesini mümkün kılacak daha mahdut hedefli hükümler hazırlanabileceğini iddia etmektedirler.

Neyse olan olmuştur; şimdi bütün temenniler, her üç kanunun basiretle ve âdilâne ölçülerle kullanılması etrafında toplanmaktadır.

Lâkin anlaşılıyor ki, hükümet, sıki bir surette eli altında bulundurduğu memurların ihtiyaçlarını da düşünmektedir. Ötedenberi elim bir şikâyet mevzuu teşkil eden geçim darlığım halledecek tedbirlerin alınması yoluna girilmiştir. Maliye Vekâleti Barem Kanununu ilmi esaslara göre yeniden tertip etmektedir. Bu hazırlıklara dair basına akseden haberlere bakılacak olursa; memurların terfiinde "artık hem kıdem, hem ehliyet" nazarı itibara alınacakmış. Bu haberdeki "artık" kelimesini biraz fazla buluyoruz. Çünkü bugün de, terfi, otomatik bir muamele değildir. Kanunen, kıdem süresini dolduran her memurun terfi ettirilmesi lâzım gelmez. Lâkin, tatbikatta çeşitli tesirler altında, âmirler, ehliyete pek fazla dikkat etmekte ve maddî unsur olan kıdemi, terfi için kâfi görmektedirler. Yoksa 4489 sayılı kanundan, gerekse bu kanuna dayanılarak çıkarılan bir nizamname, terfide esas olacak tezkiye varakalarıma lüzumunu şart koşmaktadır.

Şu halde mesele, sadece bir kanun ve nizam meselesi değildir. Mevzuatımızın hepsi kifayetsiz, yahut noksan sayılamaz. Bunları tatbik edenlerin zihniyetleri ve ruh haletleri, kanundan aranılan gayelerin istihsaline ekseriya müsait değildir. Binaenaleyh, yeni barem kanunu hazırlanırken, ehliyetin tesbitinde daha objektif ve ölçülmesi kolay esaslar konulmasına dikkat edilmelidir.

Yeni barem kanunu, bizde bir asırdanberi alışılan terfi kademelerini de değiştirecektir.

Şimdiki halde, memurlarımız (hâkimler iki yılda) üç yılda bir derece terfie hak kazanırlar. Yeni tasarı, ehliyeti görülen memurlara senede bir kademe ve üç senede bir derece terfi etmek hakkım tanımaktadır. Böylece her derece, üç kademeden ibaret olacaktır. Kademe aylıkları, küçük farklarla birbirinden ayrılacaktır. Bu, fena bir usul değildir; memur, gayretlerinin mükâfatını daha çabuk görecektir.

Memurlukta, yalnız kademe ve derece terfileri değil, bir de sınıf terfileri vardır ki, bizim kanunlarımız, maalesef bu farka şimdiye kadar pek dikkat etmemişlerdir. Meselâ, bir mümeyyiz veya raportör, şube müdürü veya şube müdür mu. avini mevkiine getirilirse, yalnız aylıkça yükselmiş olmaz, sınıfı da değişmiş olur. Artık (icracı) sınıfından çıkmış, (âmir) sınıfına girmiş demektir. Bu ehemmiyetli fark, Memurin Kanunumuzda bir iki yerde kendisini göstermekte ise de. tatbikatta hemen hemen hiç gözetilmez. Yeni barem kanununun bu ehemmiyetli farkı belirtmesi beklenir. Sınıf değiştirilirken, memurların muhakkak surette ciddî bir imtihana tâbi tutulması lâzımdır. İngilterede buna çok dikkat edilir.

talyaya hususi muhabirler göndereceği de öğrenilmiştir.

Aydınlar için konferanslar

İstanbul üniversitesi, yüksek tahsil yapımı veya lise tahsili görmüş yahut da kendi kendini yetiştirmiş olan aydınlara, 1954 . 55 ders yılında, altı konferans tertip etmiştir. Bunlardan üçü Kasım ve Aralık 1954 ve Ocak 1955 aylarında, diğer üçü de, Mart, Nisan ve Mayıs 1955 aylarında Fen Fakültesi Konferans salonunda verilecektir. Her konferansı başka başka fakültelerin hocaları vereceklerdir.

Popüler mevzulara tahsis edilecek olan bu konferanslar herkesin ardayabileceği bir dille hazırlanacağından büyük bir alâka göreceği ümit edilmektedir.

İstanbul Edebiyat Fakültesi, 1953 — 54 ders yılında; felsefeye giriş, Türk edebiyatının şaheserleri, halk psikolojisi gibi mevzularda, seri halinde gece dersleri tertiplemişti. Bir tecrübe mahiyetinde olan bu gece dersleri, halkımızın büyük bir rağbetine mazhar olmuştur. Üniversite idaresi Edebiyat Fakültesi hocalarının feragati sayesinde büyük bir başarı kazanmış olan bu gece kurslarını bu ders senesinde bütün fakültelere teşmil etmiştir. Gece kursları için fakülteler şimdiden hazırlıklara başlamışlardır. Her fakülte, kendi sahasına giren en az üç mevzu üzerine seri halinde dersler tertipleyecektir. Bu dersler, ilgili fakültelerin dershanelerinde verilecektir.

Türk üniversitelerinin mühim bir noksanı

Tatile yakın aylarda Türkiye maarif idarelerine, okullara ve üniversitelerimize, yabancı memleketlerden broşürler, ilânlar, prospektüsler yagar. Dünyanın her yerinden, akla gelmeyen şehirlerinden, üniversiteler ve yüksek okullar, yabancı öğrenciler için tertipledikleri yaz kurslarına Öğrenci davet ederler. Bu sayede hem memleketlerine döviz sağlarlar, hem de yurtlarının ve üniversitelerinin propagandasını yapmış olurlar.

Fakat ne çare ki, biz henüz bir yola girmiş değiliz; böyle ehemmiyetli bir propaganda ve kültür faaliyetinden kendimizi mahrum etmişiz. Halbuki Amerika'da ve İngilterede Türkiye için büyük alâkalar uyanmıştır. Bu alâkadan faydalanmak mümkündür. Bu sayede Türkçemizi yabancılara öğretmek ve memleketimizi tanıtmak imkânı elde etmiş oluruz.

HAVACILIK DÜNYASINDA

Hava Kurumu

İnönü kampının hatırlattıkları

1925 de Donanma Cemiyeti lâğvedildi, Türk Hava Kurumu kuruldu. Kurum, Donanma Cemiyetinin bir devamı idi. 1935 de Atatürk, Hava Kurumunun bünyesinde yeni bir faaliyet sahası buldu ve gösterdi: Tükkuşu.

1935, on dokuz sene gerimizdedir. Atatürk'ün emri ve gösterdiği hedef ise, önümüzdedir; fakat yıkık ve tamam lanamamış bir halde. Atatürk, Türkkuşu'nun kurulmasını, "kanatların" istikbalde göklere hâkim olacağını, anladığı için istemişti. Hâdiseler, Atatürk'ü haklı çıkardı.

Atatürk, o talimlerde "Türk gençlerinin havaları da fethedeceğini" ilân ederken, Almanya Hitler rejimi ile dünyaya karşı hazırlık devresine girmisti, İngiltere ve diğer Avrupa devletleri sulha inanmışlardı! Amerika, Avrupa işlerinden, hâdiselerinden uzakta idi. Avrupanın ortasında Hitler, bir harbin ilk tohumlarını ekerken, hazırlanırken, Atatürk durumu görmüş, anlamış ve söylemişti:

"— Türk gençleri gökleri de fethedecektir..."

Göklerin fethedilmesi için çalışmak lâzımdı. Her zaman bir orduyu hazır durumda — hele sulha inanıldığı bir devirde — elde tutmak imkânsızdı. Hitler, aldatıcı bir silâhlanma devresine girmişti. Yakın bir harbin istikbali, göklerde idi, Alman gençliği hava harbine hazırlanıyordu. Korkunç hava harplerinin pilotları, spor adı altında —dünyaya karşı—, planör kurslarında hazırlanıyor, göklere alıştırılıyordu. Pilot yetiştirmenin ilk tohumları genç ruhlara bu şekilde serpiliyordu. Atatürk, bunu görmüştü, Türkkuşunu kurdurmuş, planör çalışmalarında ileri olan memleketlerden mütehassıslar getirtmiş, planör kurslarının yapılabileceği araziyi tespit, ettirmişti: Eskişehir civarında İnönü ilcisi toprakları.

Atatürk, sivil havacılığın İstikbaline inanmıştı. Gençlerin, planör ile havalara hâkim olmalarını, hiç değilse bu zevki tatmalarını ilerisi için istemişti. Faaliyete, O'nun direktifi ile kısa zamanda geçildi, ilk kurslara iştirak edenler çadırlara yerleştirildiler; teorübeler muvaffak olmuştu. Tesislerin yapılmasına geçildi.

Atatürk, ileriyi gören Atatürk, öldü. Türkkuşu ve gayesi, kanadı kırık hale gelmişti. Şark muhayyelesi işledi, Türk Hava Kurumunu asıl gayesinden çok uzaklara sürükledi. Bütün parçaları hariçten getirilmek şartiyle — bu uçakları harice de satmağa kalktık — senede bir uçak imal edebilen fabrikalar tesis edildi — şimdi traktör fabrikası emrindedir —. Kurumun sekiz, dokuz milyon liralık geliri buralara sarfedildi, fakat memnun olan, pek çoktu: Dünya istatistiklerine memleketimizin adı, senede bir adet uçak imal eder, diye geçti.

Sivil havacılığını teşviki, Atatürk ile ebediyete intikal etti. Bugün de gençligi havacılığa teşvik ediyoruz:

"— Gençler, paraşüt kulemizin onarımı bitti, atlayınız, atlatınız..."

Gazetelerde çıkan bu ilânın; kurumun, koyun postlarınızı ve fitrelerinizi bize verin şeklindeki ilânları ile ilgisi yoktur, ayrıdır. Kurumun senelik raperonda "faaliyet" adı altında okunacaktır.

***

Bunları anlatan zatin — İnönü, yüksek planör kampındayız — gözleri dolu idi, Bütün imkânları elinde tutan, tesisleri en modern şekilde hazırlanmış olan bir faaliyet sahası âtıl durumda idi. Ve anlattılar:

İnönü'ndeki yüksek planör kampı yaz aylarında kırk beş gün çalışma halindedir. İnönü kampı — 1950 denberi değiştirilmeyen bu isimdeki yegâne yerdir — bu devre içinde kampa iştirak eden öğrenciler, planör ila uçmayı öğretir, uçmak için lâzım gelen ilk bilgileri verir. Kamp, her şeyi ihtiva etmektedir. Öğrencilerin barınmasına, okumasını temin eden tesisler mükemmeldir. Uçakların inmesi için büyük bir alan vardır, — modern yüzme havuzu tesislere dahildir — bu yerde binlerce gencin yetiştirilmesi kabildir.

Ayni zat, eliyle bu kocaman tesisleri, geniş bölgeyi gösterdi:

"— Bu sene kırk beş öğrencimiz var, dedi."

Bin adedinin yanında kırk beşin söylenmesi, zayıf ve aha bir sesle oluyordu.

T. H. Kurumu, "kendi yağı ile kavruluyordu" — idarecilerinin tâbiri — senelik geliri — fitreler, koyun postları v.s hariç — iki buçuk, üç milyon lira idi. Kavrulan yağın ücreti pek az değildi, Kurumun parası vardı.

Bu noktaya geldiniz mi, hep birden ayağa kalkıyor, hattâ meselenin önemini belirtmek, kuvvetlendirmek için küçük bir yumruk da masaya vuruluyor:

"Bu kâfi değildir, hükümet yardım elini uzatmalıdır."

Kademe terfileri ihdası ve umumiyetle kademe ve derece aylıklarının yükseltilmesi çok iyi şeylerdir ve memurlarımız bu ıslahatı dört gözle beklemektedirler. Fakat halen mevzuatımızda bulunduğu halde pek mahdut hallerde tatbik olunan nakdî mükâfat usulünü, daha şümullü bir şekle sokmak, yalnız fedakârlığa varan hallerde değil, gayret gösteren veya devamlı çalışkanlıkla tanınan memurlara para mükâfatı verilmelidir. Halbuki yeni tasarı ile mevcut hüküm bile kaldırılacakmış. Doğrusu, isabetli bir hareket olmaz.

Bir müddettenberi Türk memur statüsündeki tahditler arttırılmaktadır. Binaenaleyh memurlarımızın mükâfat beklemeğe, hiç değilse mali hallerinin ıslahını istemeğe hakları yardır, sanırız.

HAVACILIK DÜNYASINDA

Bu sözlerle, kurum sivil havacılık davasının hallinde kat! bir anlayış içinde hareket etmek lüzumunu hissetmiş görünüyordu. Bugüne kadar, sessiz ve uykulu bakışlarla çalışma gücünü gösteren — netice vermiyen gücünü — Kurum, "Hükümet yardım elini uzatmıyor" diye bağırabilmişti. Sene 1954.. Gayenin büyüklüğüne 1935 de işaret edilmiş, direktif bu tarihte verilmişti.

***

Hükümet yardım elini uzatmalıdır, derken haksız olmadığımızı, hazırladığımız raporlarla da ortaya koyarız istendiği şekilde münakaşa da ederiz, demek istiyoruz.,"

Bu sözler, Hava Kurumu hakkında ölü fikri olanlar için dikkati çekmez, fakat kampın müdürü — Cemal Uygun, genç ve davaya inanmış bir havacı tarafından söylenirse, hele bir de ısrar edişindeki edaya bakılırsa, olmıyacak gibi gelmez. Cemal Uygun'u, diğerlerini dinledikten, mükemmel tesisleri gördükten sonra, hükümet yardım elini uzatmalıdır, diye ısrarla söylenirse, şaşmayınız.

Memlekette sivil havacılığın gelişmesi için kurulmuş tesisler, kısacası "nüve" vardır. Sivil havacılığı teşvik etmek için Kurumun faaliyetini genişletmek, hükümetini plânörcülük kurslarından mezun olanlara bir hak tanımasını sağlamak lâzımdır. Plânörcülük kursunu bitiren bir lise öğrencisi — 28 yaşa kadar herkes iştirak edebilir — yedek subaylığında bu "çalışmadan" istifade etmeli, meselâ eskiden tatbik edilen hazırlık kıtası gibi bazı mükellefiyetlerin dışında bırakılmalıdır.

Liselerde, orta 1'den itibaren sivil havacılığın ilk dersleri verilmeli, plânör kampı mecburî tutulmalı, — yemek, içmek ve giyim ücretsiz olduğu için endişe edilmesin — ve bu usul bütün yurtta tatbik edilmelidir;

Diyorlardı.,

Bu suretle, gençler liseden itibaren hava ordumuza hazırlıklı katılmak imkânına sahip olacaktır. Fakat, gençlerin bu rağbetini temin etmek Millî Eğitim Bakanlığının, biraz da Kurumun kavrulduğu yafan Maliyece fazlalaştırılması ile kabil olurdu. — İş genişleyince, tabiidir ki maliye...?.

Sivil havacılık kanunu da Meclisten biran evvel çıkmalı, uçak almak, işletmek daha geniş imkânlara kavuşturulmalı, deniliyordu.

***

Fakat, aşagıdaki anlatılanı da dinleyiniz, şaşınız:

"— Pilotum. Hava Kurumu uçakları ile yedek subay oluncaya kadar 850 saatlik uçuşum var — bir pilot için az degil — yedek subay idim, yeni terhis oldum."

Konuşma devam edince, anlatan da, dinleyen de boraz gülecek, hem de üzülecektir:

"— Yedek subaya girerken test usulü vardır, muhtelif suallere cevap verilir, bu suretle orduda hangi sınıf. ta kabiliyet gösterebilineceği tespit edilmek istenir. Bu sualler arasında, uçup uçmadığınız, uçtunuzsa bunun ne kadar saat olduğu, kaza geçirip geçirmediğiniz, sorulur.

Hepsine cevap verdim, uçtuğumu, kaza geçirmediğimi, pilot olduğu bildirdim."

Hepsi güzeldir, hoştur, fakat netice sizi şaşırtacaktır:

"— Neticede beni nakliyeye ayırdılar, askerlik vazifemi nakliyede yaptım."

Anlatan, hakikaten T, H. K. pilotudur.

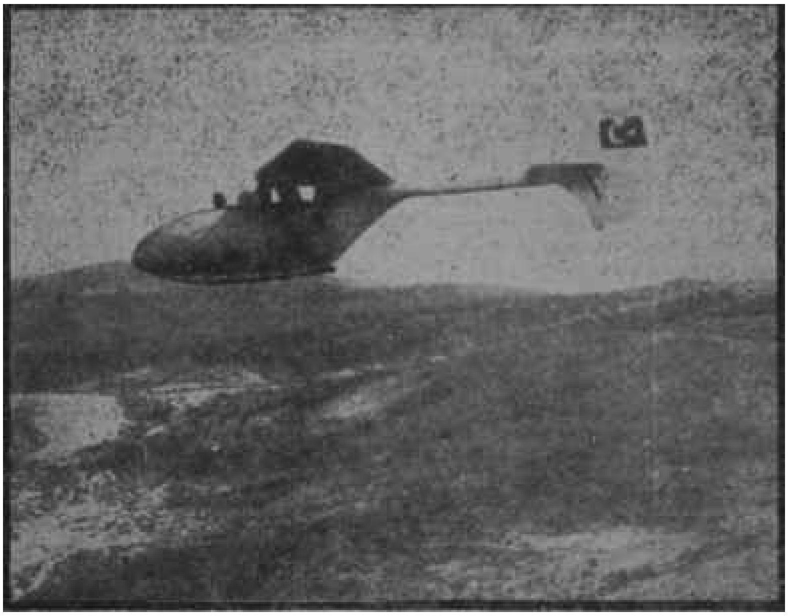
***

Bugün, bütün dünya devletleri gençlerini havacılığa, sivil havacılığın yetiştirme şartlarından götürüyorlar. Amerika, zengin memleket olduğu için yetiştirme tarzım motorlu uçaklarla yapıyor Yugoslavya, Fransa, İtalya, İspanya planör kampları tesis ediyor, binlerce genç yetiştiriyor, hattâ planör ile havada kalabilmenin milletlerarası rekorunu deniyorlar. Bu seneler o memleketlerin hava kuvvetlerine eleman olarak hazırlanıyor. Buğün en mükemmel — diğer memleketlere nazaran — tesislere sahibiz Kırk beş genci buraya toplıyabilmek için çırpınıyoruz."

"Saştıklarınız" ile "şaşmadıklarınızı' bir araya getiriniz, sivil havacılıktan memleket istifadesinin, ordu istifadesinin bu kadar zamandır sağlanamamış olmasını bir noktada tonlarsınız: Rasyonel çalışmaktan uzak bulunmamız...

Ve bunun için tarar ediyorlardı: Hükümet, bu rasyonel çalışmayı temin edebilir, Kuruma faaliyetim genişletme imkânlarını verebilir, gençlerin kurslara gelmesini kolaylaştırır, plânör işini sevdirir. Bu, sulh zamanında sivil havacılığın genişlemişine, harp zamanında ordu personelinin bollaşmasına yol açar.

Hükümet, yardım ederse, "şaşmıyacaklardır."

İnönüde bir planör
Fakat meraklısı pek az

Lâtif Aküzüm, — Kurumun ikinci başkanı, Kars eski milletvekili — "propaganda, propaganda" dedi.

'— En mühim şartlardan biri de bu! Bir toplulukta sorunuz, İnönü'de bu bu sene de bir planör kampı açıldığını biliyor musunuz? deyiniz. Kaç kişi parmak kaldırır? Bir veya iki kişi.. Anlatmak, duyurmak lâzım."

Bu sözler söylenirken, Kurumun ileri gelenlerinden biri gazetecilerden şunu rica ediyordu:

"— Kurban bayramı için gazetenize vecizeler gönderdik. Şunları neşrediniz bari!"

Resmî bayramlarda sokaklara asılan dövizlerdeki yazılar, inkılâpların ifadesidir, zihniyetimizin ifadesidir. Kurumun gazetelere gönderdiği vecizeleri nesrettirebilmek gayreti ise "propaganda" zihniyeti idi. —C.A.

İngiltere

Tepkili uçakların vatanı

Bundan on üç sene evvel İngiliz göklerine bir uçak yükseliyordu. Hadisenin seyircisi pek azdı ama, hemen hepsi çok mühim bir vakaya şahit olduklarının farkında idiler. Hakikaten

o gün yükselen uçak bugün modern hava kuvvetlerinin bel kemiği oldu.

Wellington Harekât Eğitim Birliğinde yapılan ilk tecrübe uçuşundan üç sene sonra, 12 temmuz 1944 de ilk Meteor uçağı Culmhead Somerset'te üslendirilmiş olan 616 ncı Güney Yorkshire filosuna iltihak etti.

Tepkili uçakların İngiliz hava kuvvetleri saflarında yer alma tarihi olan bu 12 temmuz, İngilterede her sene merasimlerle tesit edilmektedir,

1941 den 1944 de kadar geçen üç sene zarfında jet uçakları birçok denemelere tabi tutularak üstlerinde muhtelif tadilât yapıldı. O tarihlerde tepkili motorların plânları müthiş gizli tutuluyordu.

Bu hususta ilim adamlarının bile bilgileri çok azdı. Tecrübe uçuşları esnasında eğitime tâbi tutulan talebelerin barakalardan çıkmasına müsaade edilmiyordu. İlk defa tepkili uçaklar üzerinde eğitim görenler yukarıda ismi geçen 616 ncı filonun pilotlarıydı İhtimal ki bu pilotların önce en çok şaştıkları şey jet uçaklarının kullanışındaki kolaylıktı. Uçağın nasıl kullanılacağı hakkında pilotlara verilen talimat bir buçuk sayfa tutuyordu; halbuki emniyet tedbirlerini ihtiva eden sirküler bundan çok daha fazla hacimdeydi. Her pilot yeni tepkili uçağı kullanabilmek için dört saatlik eğitime tâbi tutuldu. 26 temmuz 1944 de jetler eğitim görmüş pilotlarıyla Almanların uçan bombalarına karşı faaliyete geçmeye hazırdı.

Harpten sonra jet uçaklarının önemini kavramış olan İngiliz Hava Kuvvetleri Komutanlığı ve Harbiye Bakanlığı bu mevzudaki ilmî çalışmaları tekrar hızlandırdı.

Tepkili uçakların 1944 denberi kaydettikleri gelişme şu şekilde hülâsa edilebilir:

Jetlerin ilk tipi olan Meteor uçakları saatte 445 millik mesafe katedebiliyorlardı. 1945 te İngiliz kraliyet hava kuvvetlerinde kullanılmaya başlanan Mark tipi tepkililerin sürati ise saatte 606 mildi ve böylece yeni bir rekor tesis edilmiş oluyordu. Kullanılan tepkililerin en son tipi olan Mark 14, iki kişilik radarla mücehhez, bir gece avcısıdır. Mark 14 lerin uçuş hususiyetleri halen gizli tutulmaktadır.

Bu yakınlarda kraliyet hava kuvvet teline iltihak, edecek olan tek kişilik tepkili avcı uçaklarının sürati 700 mildir.

Son on yıl zarfında İngiliz hava kuvvetleri hemen tamamiyle tepkili uçaklardan müteşekkil hale gelmiştir. Üç yıl önce hizmete girmiş olan Kamberra tipi çift motorlu tepkili bombardıman uçakları kraliyet hava kuvvetlerinin mühim rükünlerinden biridir. Bir günden az zamanda Londradan Yeni Zelanda'ya gidebilen Kamberraların imalâtına hız verilmiştir. 1946 yılında İngiliz hava kuvvetlerine bağlı jetler 12.500 saatlik uçuş yapmıştı; 953 yılında bu, 590.000 saate yükselmiştir

SANAT DÜNYASINDA

STRATFORD'DAN MEKTUP

Shakespeare festivali

Türkân BAYDAR

Bir yaz gecesi rüyası
Acaba ne gördüler?

Stratjord (Ağustos)

Stratford'da çiçekler açmış, Avon'un üzerinde sarı nilüferler yüzüyor. Buralar Shekespeare'in diyarı. Stratford-on.Avon'da Shakespeare festivali var.

Şehir, hemen baştan aşağı Amerikalılarla dolu. Kalabalık; kalabalık, kalabalık... Nehrin iki tarafı tipik İngiliz köy evleri, "cottage" ler ile çevrili. Her evin bahçesi yemyeşil çimler, rengârenk çiçeklerle süslü. Bunlar, gözün alabildiğine uzanıp gidiyor.

Günerden pazar, hava güneşli ve ılık. Halk, sandallarla nehirde geziyor. O kadar çok sandal var ki, adeta kürek çekmek bir mesele haline geliyor. Sol taraftaki çimenlikte herkes uzanmış, pazar pikniği yapıyor.

Ana köprünün alt tarafında, sağda meşhur "Memorial Theatre" var. Binanın ön tarafındaki parka, tarla halinde gül dikmişler. Sarı, pembe, kırmızı ve beyaz... Sandalla önlerinden geçerken kokuları burunlara doluyor. Tiyatro, kırmızı tuğladan yapılmış. Yanında muazzam ağaçlar bulunuyor. Bu, pek hoş bir manzara meydana getiriyor.

Nehrin daha aşağısında, yüzlerle insan, ellerinde kamışlar, balık avlıyorlar. Balık avı, sabırlı İngilizlerin en büyük eğlencesi. Üstellik o kadar teşkilâtlı geliyorlar ki,. Küçük termoslar içinde elma şarapları veya biralar... Tabiî, bu arada bol bol çay.,

İşte, festivalini dekoru!

Yaz geldi mi Stratford, Shakespeare'in sayesinde muazzam bir turistik merkezi olur. Zaten burada her şey Shakespeare! Dükkânlarını vitrinlerinden tutun da, gelen geçenlerin ellerine kadar her yerde Shakespeare'e ait bir şey var. Birmingham üniversitesi ve British Council şehirde iki büyük kurs açmış. İkisinin de mevzuı "Shakespeare ve Dram". Brtish Council'in kursu dana ziyade hocalara ait Sakespeare üzerinde otorite sayılar profesörler sırayla her sabah ders veriyorlar. Her gece ise, bir temsil var Temsilden evvel oynanacak piyes asistanlarını nezaretinde inceleniyor, ertesi sabah da sahneye konuş, oynanış bakımından yeniden tetkik ediliyor Bazı akşamlar ise toplanılıp ya müzik dinleniliyor, ya da piyesler okunuyor Öğleden sonraları kurs talebeleri, civardaki görülmeğe lâyık yerlere götürülüyorlar. Şimdiye kadar "The Taming of the Shrew" ve "Midsumme Night's Dream" oynandı. Artistler yeni ve genç. Eskilerden Anthony Quayle var. Gelecek seneki festivalde ise Laurence Olivier ve Vivien Leiğh oynamayi kabul etmişler. Festival nisanda başlayıp ekimde bitiyor. Üç temsil daha var: Othello; Romeo ve Jülyet; Trolyüs ve Kressida.

Stratford bir geçit yeri. Bin bir milletten bin bir kişi her sene buraya geliyor ve dünyanın en büyük tiyatro yazarının yaşadığı rivayet edilen şehirde bir kaç gün, bir kaç hafta geçiriyor; gönlü sanat ateşiyle alevli tekrar memleketine dönüyor. Ondan sonra da, Shakespearein her piyesini gördüğünde gözlerinin önüne adına Stratford denilen o güzel diyar geliyor Ne kadar tatlı bir hâtıra!

Musiki

Wagner

Festivalin kurucusu

1954 yılı Bayreuth festivali açıldı

Bayreuth festivalinin premier'i olan "Tannhaeuser'in temsilinden bir saat önce, misafirleri Opera binasına götürmekte olan ananevi otomobil kolu ağır ağır ilerlerken güneşin son ışıkları bunların üzerine aksetmekteydi. Dünyanın dört tarafından gelen misafirler büyük opera binasının geniş kapısının önünde arabalardan inmeye başladılar. Kadınlar en sık ve zarif tuvaletlerini giyinmişler, erkekler de frak ve smokinglerle gelmişlerdi. Bu arada yazlık elbise ile gelenler de vardı. Bayreuth festivalinin bu premieri diğer senelere nisbetle daha muhteşem ve heybetli olmuştu. Misafirlerin yüzde 54 i dış memleketlerden gelmiş bulunmaktaydılar. Bütün Bayreuthlularda ve yabana misafirlerde bir heyecan hâkimdi. Büyük Wagner'in torunu Wieland Wagner, yüz sene önce dedesi tarafından bestelenmiş olan "Tannhaeuser" operasını simdi tamamiyle modern ve stilistique bir şekilde sahneye koyarak büyük bir imtihana girmişti. Eserin muvaffak olup olmayacağı meselesi, festivalin premier'i meselesini ikinci plânda bırakmıştı. Filvaki 1954 yılı Bayreuth festivalinin "Tannhaeuser" operası ile açılman mühimdi, fakat "Tannhaeuser "in yepyeni telâkkilerle sahneye konulmuş olması daha mühimdi.

"Tannhaeuser" niten sembol ve remizlerle dolu bir eserdir. Mevzuunda dünyevi aşkın insan oğluna ıstırap verdiğini, semavi yani ilâhi aşkın da bilâkis insanı acılardan kurtardığım anlatır. Bütün bunlar ortaçağı dünya görüşü ile yani Avrupanın o zamanki gezici saz şairlerinin (Minnesaengerler'in) görüşü ile izah edilmek istenmiştir. Rejisör Wleland Wagner sahnede umumiyetle derin ve geniş bir boşluk figürünü kullanmış, renk oyunlarının optik tesirlerine fasla yer vererek, ortaçağ hıristiyanlık visionunu modern bir surette göstermeye muvaffak olmuştur. Eserde bilhassa çoban çocukları olarak hakiki çocukların yer alması da üzerinde durulacak mühim

OPERA ALBÜMÜ

Cosl Fan Tutte

Eser	*Komik opera 2 perde 8 tablo. Metin : da Ponte Müzik: W. A. Mozart, ilk defa 26 Ocak 1790 yılında Viyanada oynandı.*
Şahıslar	*Fiordiligi (Koloratur saprano). Dorabella (Koloratur alto). Fernando (Tenor) Guglielmo (Bariton). Don Alfonso (Bas). Despina, hizmetçi kız (koloratur subret).*
Mahal	*Napoli. Zaman: 1700 yılı- Küçük koro, küçük bale, küçük orkestra (33 enstrüman) ve çembalo. Eserin devamı 2.5 saat*

MEVZU

Birinci perde, birinci tablo:

Kahvehane. Sinik ve müstehzi ihtiyar Don Alfonso, nişanlı bulunan iki subay ile kadınların sadakatsizliği hakkında münakaşa eder. Genç subaylar, yani Ferrando ile Guglielmo kadınların daima sadık olduğu tezini müdafaa eylerler ve bu hususta Don Alfonso ile bahise girerler.

İkinci tablo :

Mehtap, deniz kenarında bahçe. İki kız kardeş, Fiordiligi ile Guglielmo, nişanlılarının madalyondaki resimlerine bakarak saadetlerini terennüm ederler. Bu sırada, subayların bulunduğu alayın fini olarak başka bir yere gideceği haberi hemşireleri yeise düşürür ve büyük bir ıstırap içinde nişanlılarına veda ederler.

Üçüncü tablo:

Zarif bir oda, arkada salon. Don Alfonso iki "Arnavut" tüccarın hemşireleri görmek istediğini bildirir. Don Alfonso hizmetçi kız Despina'yı da kendi tarafına alarak, plânını buna göre kurmuştur. Hemşireler önce bu teklifi reddederler.

Bahçe. Arnavut tüccarlar hakikatte kıyafetlerini değiştirmiş olan Ferrando ile Guglielmo'dur. Teklifleri reddedilince hemşirelerin önünde zehir içerler, hizmetçi kız doktor kıyafetine girip sözde onların hayatını kurtarır. Hemşireler bu iki Arnavuta çok atarlar ve onlara karşı alâka göstermeye başlarlar.

İkinci *perde, besinci tablo:*

Zarif bir oda. Despina, hemşirelerin yumuşamakta olduklarını iki Arnavuta fısıldar. Dorabella onlarla birlikte eğlenceye gitmeye hazırdır. fakat Fiordiligi henüz tereddüd etmektedir. Neticede eğlenceye gitmeye karar verilir. Erkekler tabiî perişan bir haldedirler.

Altıncı tablo:

Müzik çalar, dansedilir. Hemşireler artık nişanlılarını iyice unutmuşlardır.

Yedinci tablo:

Zarif bir oda. İki Arnavut, hemşirelerle iyice anlaşırlar ve onlardan evlenme vaadi alırlar.

Sekizinci tablo :

Büyük salon. Hemşireler iki Arnavut ile evleneceklerdir. Despina bu defa noter kılığına girip gelir ve tam nikâh muamelesini yaparken, dışarıdaki koro, alayın geri geldiğini bildirir. Arnavut tüccarlar bu anda bir fırsatını bulup sahneden çıkarlar ve biraz sonra subay elbiselerini giyip tekrar gelirler. Hemşireler işin hakikatim öğrenince şaşırırlar. Ferrando ile Guglielmo önceleri nişanlılarından intikam almayı düşünürler, fakat araya Don Alfonso girer, onları barıştırır ve şöyle der: "Cosi fan tutte" (kadınlar işte böyledir). İhtiyar bahsi kazanmıştır.

Not: Mozart "Cosi fan tutte" den sonra Tîtus" operasını bestelemisti. Fakat bu eser umumiyetle temsil edilmemektedir, yalnız operanın ouvertürü, bir konser parçası olarak çalınmaktadır. Bundan dolayı Titus" u izah etmeyi lüzumsuz bulduk.

bir nokta olmuştur. Prof, Joseph Keilberth'in idare ettiği orkestra ise sahnede oynanan eserin muvaffakiyetini kesinleştirmiştir. Hemen bütün basın mensupları, Prof. Joseph Keilberth'in "Tannaeuser" temsilinde "mümkün olmayanı mümkün bir hale getirdiğini" söylemekte müttefiktirler. Programa göre festivalin premierinde orkestrayı Igor Markevitch idare edecekti. Fakat son dakikada üstad hastalanınca acele olarak Keilberth'e haber gönderildi. Keilberth şimdiye kadar 'Tannaeuser "in bu yeni şekilde sahneye konması provalarında asla bulunmamışti. Buna rağmen teklifi kabul etti. Orkestra 169 kişiden mürekkepti ve azaları içinde oniki tane de yüksek okul profesörü bulunuyordu. Prof. Keilberth orkestrayı fevkalâde bir şekilde idare ederek, eseri sahneye koyan Wieland Wagner kadar alkışlandı, Tannaeuser" operasında Elisabeth rolünü Hollândalı soprano Gre Brouwenstijn. oynadı. New . York operasından tenor Ramon kadar hiç bir festivalde görülmemiş tezahürata vesile teşkil etti.

Sinema

Yeni mevsim

Bir tarafta 35 dereceden aşağı düşmeyen şu sıcak günlerde herkes sinemalardan uzaklaşmak, denizin yolunu tutmaktayken, diğer tarafta Türk film stüdyoları bitip tükenmek bilmiyen bir şevk içinde harıl harıl yeni film çevirmekle meşguller. Öyle ya, halkın sıcaklardan çektiği yetmiyor, yanına kışın da yeni yerli filmlerimiz eklensin.

Yeni sezondan anlaşılmaktadır ki, güzide artistlerimiz kendilerini her defasında olduğu gibi bu defa da olanca meharetleriyle göstereceklerdir. Bunlar arasında genç, istidatlı sanatkârımız Neriman Köksal şimdilik basta gitmektedir. Yeni sezonun müşterileri Koksal'ı epeyce alkıslıyacağa benziyor. Türkiyenin Marilyn Monroe'sü nazariyle bakılan, bakıldıkça da edalanmakta kusur etmiyen Köksalımız bize ilerisi için çok şeyler vaadetmektedir.

Ama gene denilecek ki, "Bu böyle olur mu?" Oluyor işte, insana zorla film — göbek havası — seyrettirecekler.

Zira rejisörlerimiz dikkatten azade; artistlerimiz dikkatten azade, operatörlerimiz onları takipte berdevam. Nedir bu yerli filmlerimizden çekilen ve bu ne zamana kadar sürecek Buna da "yavaş yavaş" denebilir. Su aka aka mecrasını bulurmuş. Ama bizimkiler ekmiyor, coşup taşıyor.

Eğer bu mevsim bir sürpriz olursa, buna en çok seyirciler sevinecektir.

Dünyadan Haberler

Yılın en muvaffak plâğı

Paris — Yılın en muvaffak olarak doldurulmuş plâğı seçilmiştir. Musabakada Philip şirketinin uzun devirli plâğı olan Beethovenin üçüncü senfonisi birinci mükâfatı kazanmıştır. Eser, Berlin Philarmonisi tarafından Paul van Kempen'in şefliğinde çalınmıştır.

Newyork'ta bir parisli

Newyork — Tanınmış Fransız şarkıcısı Charles Trenet "New York ta bir Parisli" isminde bestelediği senfoni eser ilk çalınışında büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır.

Neriman Köksal
Bu da bizimki!

Mussolininin küçük oğlu

Roma — Mussolini'nin küçük oğlu Romano Mussolini, son günlerde konservatuvarı bitirerek diplomasim almıştır. Kendisi bilhassa caz müziği üzerinde ihtisas yapmıştır. Şimdi Romada bir caz orkestrası kurmak için faaliyete geçmiştir.

Avusturya • Yugoslavya arasında

Viyana — Önümüzdeki mevsimde Belgrad Balesi Viyanaya giderek orada temsiller verecektir. Keza Viyana "Burg tiyatrosu" da Belgrad, Leibach ve Agram'da temsiller verecektir. Yugoslavlar bilhassa Sehiller'in "Wilhelm Telli" ni seyretmek istedikleri için, programda bu eser yer almıştır.

Mozart festivali açıldı

Ludwigsburg : Alman Mozart Cemiyetinin tertip ettiği üçüncü Mozart festivali. Cumhurbaşkanı Prof. Heussun bir hitabesi ile Ludwigsburg'da açılmıştır. Prof. Heuss'dan sonra söz alan Cemiyet Reisi Dr. Ernst Fritz Scmidt Mozart müziğinin ehemmiyeti üzerinde durmuş, müteakiben büyük bestekârın eserleri çalınmıştır.

Amerikan hava kuvvetleri bandosu

Wiesbaden - Yüz kişilik Amerikan bava kuvvetleri bandosu büyük konser turnesine başlıyarak ilk konserini burada vermiştir. Bando sonbahara kadar Avrupanın onbeş memleketine uğrayarak buralarda konser verecektir. Repertuvarda marşlar, dans müziği, operalardan seçmeler, konçertolar ve potpourriler yer almış bulunmaktadır

Yer yüzündeki hıristiyanlar

Kassel - Kasseldeki misyonerler cemiyetinde bir konuşma yapan misyoner müfettişlerinden Hans Mayer, yer yüzündeki hıristiyan kilisesi mensuplarımn azalmakta olduğunu bildirmistir. Hans Mayer'in verdiği malûmata göre, birinci dünya harbinden önce dünya nüfusunun yüzde 34 ü hıristiyan iken bu nisbet şimdi yüzde 31 re düşmüştür.

Viyana festivalinin bilançosu

Viyana - Mayısın sonundan Haziranın sonuna kadar devam eden Viyana müzik festivaline yabana memleketlerden 179 bin kişi katılmış ve festivalde on müzik cemiyetinin tertip ettiği 38 konser dinlenmiş, 15 sahnede 75 tiyatro eseri oynanmış, 25 sergi açılmıştır. Gelecek seneki festival, Mozart yılının gelmesi münasebetiyle 4 Hazirandan 26 hazirana kadar devam edecektir.

Milletlerarası eğitim kongresi

Cenevre - Unesco'nun tavassutu ile tertip edilen milletlerarası eğitim kongresi burada açılmıştır. Kongrede bilhassa öğretmenlerin çocukları nasıl yetiştirmesi lâzım geldiği hususu de alınmaktadır. Açılış merasiminde konuşan Unesco Genel Müdürü Luther Evans, kongrede alınacak kararların, 275 milyondan fazla çocuğu alâkadar ettiğini belirtmiştir. Kongreye 54 mem leketin azalan iştirak etmiştir. Birinci celsede Sovyet Rusya ile Polonya delegeleri, Milliyetçi Çin delegesi Chen Yuang'in bir milleti temsilen burada bulunmasının doğru olmayacağım ileri sürmüşlerse de, kongre başkanlığına seçilen Fransız delegesi Marcel Abraham, kongrenin siyasî mevzularla meşgul olmadığına göre, bu neviden bir münakaşaya girişmenin yersiz bulundugunu söylemiştir.

SPOR ALEMİNDE

Boks

Bir üvey evlât

Hafta geçmesinki milletlerarası bir spor temasının organizasyonunun geniş tafsilâtını gazete sütunlarında okumayalım. Mevsimine göre yapılan millî temasların, milletlerarası bağları bir kat daha kuvvetlendirdiği şu sırada kabuğuna çekilmiş sessiz sedasız çalışan boks federasyonunun, ring milli sporunda gösterdiği bu durgunluk, Türk boksunu ilerlemekten ziyade gerilemeğe götürdüğü gün gibi aşikârdır.

Senelerden beri ring üzerinde yapılmayan milli heyecanın geride bıraktığı her geçen gün, Türk boksunun aleyhine olmakta, kuvvet ve cesaret bakımından her milletten üstün olmamiza rağmen (Ay Yıldızın) on müdafiine milli heyecanı senelerden beri tattırmayan boks federasyonunun çalışma programındaki isabetsizliği, memleket boksunun biran evvel çökmesine adeta yardım etmektedir.

Atletlerimiz Belgradda, Güreşçilerimiz Tokyoda, basketbolcularımız Avusturyada, yüzücülerimiz ise Almanyada diğer milletlerin gençleri ve millî sahada teri, nefesi ve pazularının kuvveti ile mücadele ederken. Spor ve Sergi Sarayında haziran ayının en hareketsiz gününde yapılan ve hiç bir alâka toplamayan Türkiye ferdi boks birinciliklerinin hitamından sonra derin kış uykusuna dalan Boks Federasyonunun yeni yıl için tek bir boks millî temasının müjdesini dahi vermemesi bu sporu biran evvel kalkındırmak için en çok çalışıp didinmesi lâzım gelen Boks Federasyonu Başkanı Sayın Doktorun kifayetsizliğinin en bariz delilidir.

Bu spor kolunun başına şimdiye kadar gelenlerin takip ettikleri yoldan yürümenin zamanı çoktan geçmiştir. O zamanın imkan ve şeraiti bugün takip edilecek olursa sadece gülünç olur.

Öbür sportif branşlarda yappılan sayısız dahilî ve haricî milli temasların bu kadar sık yapılmasındaki sebep nedir?

Mücadele, azim ve müsabaka tertiplemek hevesi.

Senelerden beri görevleri başında memleket davasına feragatle hizmet etmekte olan diğer federasyon başkanlarının iş bilme, çalışma ve azimleri her vakit boksumuz için bir örnek olabilir.

Dürüstlüğüne ve boks bilgisine büyük inancımız olan Dr. Hakkı Yücesoy, şimdilik kendisinden faaliyet bekleyen sayısız ring çocuklarının haklı isteklerini duyurmakla iktifa ediyoruz.

Bu sporun kalkınması için akla hayale gelmiyecek yenilikler sağa sola baş vurmalar, ve didinmeler ve hattâ aslanın ağzından lokmayı çekip almanın zamanı çoktan gelmiş bulunmakdır.—S.D.

Fransa B takımı ile A takımımızı oynatmamalıyız

Tevfik ÜNSİ

Futbol federasyonu henüz bu seneye ait resmî programını açıklamamış ise de, bu mevsim açıklamamilli müsabakaların üç karşılaşmadan ibaret kalacağı anlaşılmaktadır: Ankarada Portekiz milli takımı ile, Yugoslavyada Yugoslav milli kadrosu ile ve İstanbulda Fransız B millî takımı ile birer karşılaşma.

Görüldüğü üzere, geçen mevsim millî maçlarımız adet rekorunu kıran milli kadromuz, bu sene yalnız üç defa sahaya çıkacaktır. Buna rağmen bu üç müsabakadan "Fransız milli takımı ile keşke maçımız olmasa idi!" demekten de kendimizi alamıyoruz. Bize bu temenniyi izhar ettiren tek sebep,. Fransız B millî takımına karşı A milli takım kadromuzun çıkacak olmasıdır. Bugüne kadar kendisine oldukça iyi bir isim yapmış olan Türk futbolu böylelikle tezyif edilmektedir.

Fransa B takımı ile ne için karşılaşıyoruz? Türk futbolüne bir çok bakımdan hizmet etmiş bulunan eski futbol federasyonunun hesapsız bakaran yüzünden. Akdeniz bölgesindeki milletlerin futbol vasıtasiyle birbirleri ne daha yakından tanışmaları maksadı ile, geçen sene Türkiye, İtalya, Mısır ve Yunanistan arasında oynanan Doğu Akdeniz futbol şampiyonası, bu şampiyona nihayete erdikten sonra, ispanya ile Fransa da girmeyi arzuladılar; fakat İtalya ve bu memleketler futbol bakımından kendilerini bizlerden çok üstün görmüş olacaklar ki, şampiyonaya B takımları ile iştiraki arzuladılar. Bu teklifin nazikâne reddi, veya bizim de onlara karşı B takimi ile çıkacağımızı tasrih etmek mümkün iken bu yapılmadı ve eski futbol federasyonu f u t b o l ü m ü z ü n k r e d i s i n i düşürdü, bu kararı kabul etti. Kaldı ki, ilk başta böyle bir turnuvanın B takımlar arasında tertiplenmesi bile teklif olunmuştu. Teknik bakımdan da bizim futbolümüze bir şey ilâve etmeyecek olan bu turnuvada ilk maçımızı İtalyan B millî takımı ile oynadık ve A takımımız İtalya B takımına 1.0 mağlûp olarak bütün kredisini sarstı. Maçı kazansa idik A kadromuzun İtalyan B takımım yenmesi zaten iftihar edilecek bir şey değil idi. Nitekim bu turnuvada A takımımız gelecek mevsim İspanya B millî takımı ile de oynayacak. Şimdi sorarım sizlere, iki berabere kaldığımız, bir kere yenip dünya kupasından sildiğimiz İspanya A takımı yerine, biz A takımımızla İspanya B takımını yensek ne kazanırız? Hiç... Bu bir iftihar vesilesi olamaz. Buna mukabil A takımımızın buy mağlûbiyeti bizi yerin dibi. ne sokmalıdır.

İşte Fransa B millî takımı ile yapacağımız bu karşılaşma için de vaziyet aynıdır. Kazanacak bir şey yok, kaybedecek çok şey var. Fransızlar bu maçın tarihi için bizi sıkıştırırlarken, biz yeni federasyondan, eskilerin bu kefaretini temizlemelerini istiyoruz. Bizim için sözden dönmek çok çirkindir ve bunu yapamayız. Fakat dostlarımız Fransızlardan ya bize karşı A takımlarını çıkarsınlar, programlarım ona göre tadil etsinler, veyahut biz de Fransızlara karşı resmen hakikati ilânı ederek tam bir B takımı ile çıkalım. B takımlarının ancak B takımları ile oynayabileceğini kabul edelim. Türk futbol Fransız futbolu karşısında bu kadar zebun tutulmamalıdır. B takımımız böyle bir mücadeleden mağlûp çıkabilir, fakat bu mağlûbiyet kanaatimizce A takımımızın Fransız B takımına galibiyetinden daha şerefli olacaktır.

Bisiklet

Fransa turunu L. Bobet kazandı

Her sene, İtalya, Avusturya, İsviçre ve Fransada yapılan beynelmilel mahiyetteki büyük bisiklet turlarından ilki Fransada cereyan etti ve bitti. 4855 km. ve 23 merhaleden ibaret Fransa turunu daha ilk merhalesinden itibaren başa geçen Fransız Luison Bobet geçen seneki muvaffakiyetini tekrarlamak imkânını bularak bu sene de turu da birincilikle bitirmiştir. Bu seneki Fransız turuna İtalyan Bisiklet Federasyonunun protesto mahiyetinde iştirak etmemesi, her ne kadar dünya çapındaki müsabakanın heyecanını azaltmışşa da Fransız bisikletçileri ile İsviçreli bisikletçilerin, müsabakanın başından sonuna kadar geçen mücadeleleri yine de heyecan yaratmıştır.

8 temmuzda başlayıp 1 ağustosta nihayete eren turun takım halinde birinciliğini de Fransa kazanmıştır. Fransızlann rakibi bulunan İsviçreli Kubler ve Schaer 15 ve 21 dakika gibi cüzi birer farkla ikincilik ve üçüncülüğü al mışlarsa da Fransız Dottomen dördün-

cülüğü ve yine Fransız Malleâac'ın beşinciliği Fransaya takım birinciliğini kazandırmıştır. Bobet nihaî tur birinciliğinden başka her merhale birincisine beledilerce konulmuş bulunan 6 sarı mayoyu ve diğer hediyeleri de kazanmaya muvaffak olmuştu.

Türkiyede bisiklet

Memleketimizde üvey evlât muamelesi gören sporlarımızdan birisi ve hattâ en başta geleni muhakkak ki bisiklet sporudur. Büyük bir gençlik kütlesinin sevgisine mazhar olan bisikletin bir türlü beklenen alâkayı bulamamasında, tabiidir ki çok sebep vardır ve işte bu sebeple kendilerini bu sporun cazibesine kaptırmış gençlerimizi bu spordan her gün biraz daha soğutmakta ve dolayısiyle bir spor branşımız tarihe karışmak tehlikesi ile karşı karşıya kalmış bulunmaktadır.

1948 Londra olimpiyatları arefesinde bisikletçilerimize reva görülen haksızlıkların bu sporcular üzerindeki moral çöküntüsü malûmumuz iken bundan ders alınmaması, cidden üzünülecek bir hâdisedir. Bu günün amatör bir kaç heveskârın şahsî emek ve gayretleri ile yapılan Türkiye birincilikleri haricinde memlekete şâmil başka hiçbir organizasyona teşebbüs edilmemesi halen iş başında olanların uyuşukluk ve maksatlarını izaha kâfi gelir zannediyoruz.

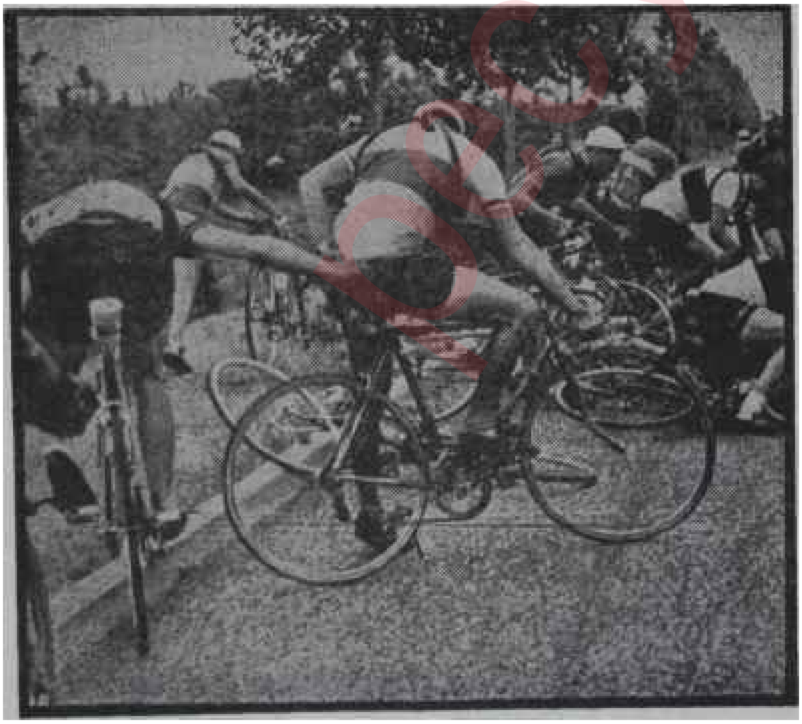
Türkiye bisiklet birincilikleri

Her sene yapılan denemiyeceğine göre bu sene nasılsa yapılmasına muvaffak olunan Türkiye bisiklet birincilikleri Bursada cereyan etmiştir. Üç ayrı branşta yapılan hu birincilikler. de genç bisikletçilerimiz tecrübeli ağabeyleri karşısında parlak derecelerle şampiyonluklar kazanmak suretiyle muhtaç oldukları küçük bir himaye ile beynelmilel sahada her zaman yüzümüzü güldürebilecek kabiliyette olduklarını fiilen isbat etmişlerdir.

Bursada yapılan birinciliklerin ilk günündeki sürat yarışları henüz 1.5 senelik bir mazisi bulunan Erol Göktaşın galibiyetiyle neticelenmiş ve son günkü mukavemet yarışında da Ankaranın genç kıymeti Aytekin İpek bütün favorileri geride bırakarak Türkiye şampiyonluğunu kazanmaya muvaf fak olmuştur ki bu hem şahsı, hem de Ankara bölgesi için cidden bir başarıdır.

Zavallı organizasyon.

Bu mevsim başında Ankarada yapılan bölge birinciliklerinde bir seyircinin ölümü ve bir bisikletçinin ağır yaralanmasiyle başlıyan organizasyon hataları diğer bölgelere de sirayetten sonra en büyük fiyaskosunu, federasyonca tertiplenen Türkiye birinciliklerinde açığa vuruverdi. Federasyon müşahitlerinin hazır bulunduğu birindüklerde puvan tasnifinde düşülen hatalar bugüne kadar hiçbir spor branşında görülmemiştir. Federosyon evvelâ Ankara bölgesini birinci ilân etmiş ve kupayı bu bölgeye vermişken bilâhare hesaplarda yanlışlık olduğunü ileri sürerek Eskişehir bölgesini birinci ilân etmiştir. 13 . 20 bisikletçinin iştirak ettiği Türkiyenin en büyük müsabakasında, bu kadar az bisikletçinin puvanını hesaplamakta çekilen müşkülât cidden bu spora kendilerini verenler için üzüntü kaynağı olmuştur.

Fransa turundan görünüş
Karambol

Futbol

Galatasarayın Atina maçları

Gecen ayın sonunda üç karşılaşma yapmak üzere Atinaya giden Sarı - Kırmızılı Galatasaray takımımız malûm olduğu üzere bu seyahatten pek iyi netice alamadan yurda dönmüş bulunuyor. Futbolun ölü mevsiminde sırf kulüp kararma bir varidat temini için göze alınan hu seyahatta esasen başta tutulan glye, galibiyet veya mağlûbiyet olmadığına göre disiplinli ve temiz oyunları ile dost Elen spor seyircilerinden müsbet bir not alan Galatasaraylılar vazifelerini yapmış sayılabilirler. Ancak burada bir noktaya kuvvetle, hem de olanca kuvvetimizle parmak basmak mecburiyetindeyiz.

Galatasaray, davetlisi olduğu Panotiakos'la yaptığı maçta rakibi ile olduğu kadar maçın Elen hakemi ile de mücadele etmek zorunda kalmış! Akdeniz turnuvasında millî takımımıza karşı bir başka takım karşısında Yunanlı hakemlerin yaptıklarını henüz unutmadığımızı ilâveye lüzum yok.

Türk Elen münasebetleri

Bir müddet iki memleket arasında başlayan gerginlik hal yoluna girdikten sonra Yunanlı hakemlerin hâlâ aleyhimizde olması karşısında elimiz, kolumuz bağlı kalamayız. Fenerbahçenin Atina seyahatında da buna benzer hâdiselere muttali olmuştuk. Şu halde bu hareketleri sırf milliyetçilik cepnesinden mütalâa etmek suretiyle hafif bir gayretkeşlik olarak alamayız. Türk dostu olarak kabul ettiğimiz beynelmilel Yunan hakemlerinden Kosta Cicis'in de bütün çalışmalarına rağmen tekerrür eden bu hâdiselerin yakın bir gelecekte daha büyük hadiselere sebebiyet vermesi kuvvetle muhtemeldir.

Federasyonumuz bu mevzuu ele alarak ya Yunanistan seyahatlarını tahdit etmeli veya bitaraf bir hakemle oynanmadıkça Yunanlı takımları ile yapılacak maçlara müsaade etmemelidir.

Futbol sezonu açılırken

Futbol federasyonu başkam Ulvi Yenal İstanbulun profesyonel kulüp temsilcileri ile yaptığı bir toplantıdan sonra kulüplerin teklif ve federasyonun da tensibi üzerine futbol mevsi-

minin eylülün ilk haftasında başlaması hususunu kabul etmiştir. Bu sene yapılması katileşen Türkiye kupası futbol maçlarından başka üç milli temasla yüklü bulunan federasyon faaliyet programının aksatılmadan yürütülmesi için resmî maçların tehirine gidilmemesi hususunda titizlik gösterilecektir. Federasyonun şimdilik önümüze çıkarttığı program tatmin edici bulunmaktadır. Ancak genç milli takım çalışma ve faaliyetlerinin meşkûk geçildiği, antrenör mevzuunda bir fikri sabite kapılındığı da bir hakikattir. Futbol federasyonunun teknik heyetler kurmak suretiyle attığı adımı destekleyen matbuatın bunun neticesini de merakla beklediği unutulmamalıdır.

Türk futbolunun memleket dışında tanınmasında büyük hissesi bulunduğunu kabul ve itiraf ettiğimiz Yenalın kifayetsiz gördüğümüz federasyon arkadaşları arasında bile muvaffakiyeti sadece ve sadece sistemli çalışmasına bağlıdır. Memlekette büyük bir kitleye malik bulunan futbolumuzun bir tek değil çok kangren olmuş davalarının bulunduğu bir vakıadır. Bunların halli ise mümkün; mümkün olduğu kadar da müşküldür. Fakat hiçbir zaman yapılamıyacak şeyler değildir. Federasyona bu ilk çalışma sezonuna başlarken muvaffakiyet temennisinde bulunmayı vazife biliyoruz. İyi hareketlerini takdir edecek, kötü hareketlerini de tenkidden asla keri kamuyacağız—N.A.

At yarışları

İhtilaflı nokta

At yarışları hakkındaki kanun Meclisten çıkacağı zaman şöyle deniliyordu:

"— Vakıa kanun bütün hakları Tarım Vekâletine veriyor ama o da bize devredeceğine göre neticede büyük fark etmez. İş bir kanunun çıkmasıdır. Tatbikatta diğer müşküller kabili haldir.

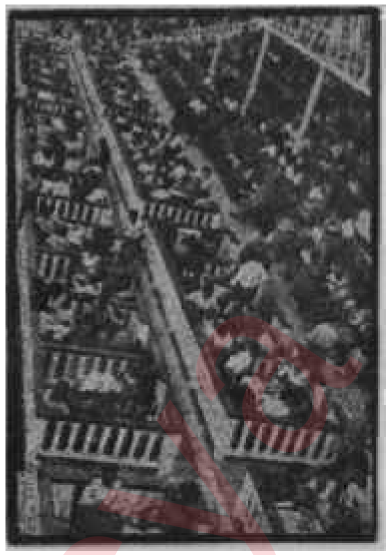
Tarım Vekâletinin tasarısı, hem de beklenmedik bir günde âni olarak kanunlaşiverdi. Tarım Vekili ve kanun hakkında izahat verecek ve müdafaa edecek sağcılar "sıra buna gelmez" diye Meclisten ayrılmışlardı. Kanun kendi kendine çıktı.

Formaliteler tamamlandı, arkadan jokey kulübü 30 sene müddetle Türkiye hudutları dahilinde yarış ve bahsi müşterek tertip etmek hakkını kazanmış oldu.

Aradan bir seneden fazla zaman geçmiş bulunuyor. Şimdi de şöyle deniliyor:

"— Tarım Vekâleti teknik işlere karışmamalıdır. Teknik elemanlan seçmek te Jokey kulübüne ait olmalıdır. Vekâlet sadece kontrol ve teftiş hakkını kullanmalıdır!"

Yarışlarla alâkalı yanlış ve bozguncu bazı hareketler ile bunların doğurduğu menfi neticeleri hep bu noktada toplamak istiyorlar. İstanbulda, Edalı ismindeki bir atın koşudan sonra sıkleti bir buçuk kilo noksan çıkıyor. Komiserlerin bundan geç haberi olduğu için resmi netice kararını imzalıyorlar. Muhasebe bu at üzerine plase bedellerini ödüyor. Bütün bunlardan sonra anlaşılıyor ki Edalı'nın kilosu noksandır. Eee, ne yapmak lâzım? Üçüncü gelen atın sahibi feryat ediyor, Hak benim, ikinci benim atım, derken 4 üncü gelen at da 3 üncülük iddiasına başlıyor. Öyle de olması lâzım. Mecburen üzerine plase ödedikleri atı koşu

Veliefendide localar

Eski başa yeni traş

harici sayıyorlar. Bu ilân bile edilmiyor. Buyan olursa kıyametleri koparacak, İkincilik başta atın hakkı ise plase kazanan da o ata oynayanın hakkı değil midir? Halktan gizleniyor. Hâdise patlak vermeden geçiştiriliyor.

Halbuki jokey kulübü idarecileri at yarışlarının ana meselelerinden uzakta, esas olarak koşularla alâkası bulunmıyan, işlerle uğraşıyorlar. Kapıcıların yevmiyesi, işçilerin miktarı, koltukların şekli, kokteylde ne ikram etmeli, kendi maaşlarına zam, evlât, eş, dost, akrabaya birer iş temini, bahsi müşterekten para toplamak için ne yapmalı... İşte meşgalelerinin başlıcaları...

Bunların halli ile at yarışlarının ne alâkası var ki?—C.K.

Doyulmamış haberler

** Türk futbolunun iki alemdar kulübü F.Bahçe ile Galatasarayın arası bundan evvel Fikret Kırcan hâdisesinde olduğu tekrar açılmak istidadını göstermektedir. Her iki kulübün idare heyetleri bu mevzuda gizli toplantılarına devam etmektedirler. Söylendiğine göre ihtilâf Tunç Erimin F.Bahçeye girmek üzere bulunduğu bir sırada Galatasaray tarafından transfer edilmesile baslamiş, F. Bahçeli yüzücü milli rekortmenlerirnizden Yılmaz Özüak'ın kulübünden ayrılmak ve G.Saraya girmek teşebbüsü ile alevlenmiştir.*

Bu husus yüzücülerimizin Almanyadan avdetlerinden sonra tebeyyün edecektir.

** Geçen sene Beşiktaşa transfer eden Gençlerbirliğinin genç istidatlarından Ercanın baban Siyah - Kırmızılı kulübümüzün son kongresinde idare heyetine seçilmiştir. Kulüp Başkanı olan Orhan Şeref Apak'ın yakın arkadası bulunan Ali Rıza Ertuğun oğlunu tekrar Gençlerbirliğine getireceği, buna mukabil eski idare heyetinde vazifeli olan Hasan Polat ve Ali Polat'ın yeğeni Nazminin idare heyetinden uzaklaştırılan akrabalarının zorları ile Beşiktaşa geçeceği haber alınmıştır.*

** Atinadaki gece maçlarında Elenli dostlarımızı hayran bırakan Turgay gibi Turgaya çok benziyen kaleli Yüksel de muvaffakiyetli bir oyun çıkarmıştır. Seyirciler iki kalecimizi tefrikte bir hayli müşkülât çekmişlerdir.*

** Her sene yapılmakta olan büyük Fransa turuna bu sene İtalyanın istirak etmemesi tur üzerindeki iddia ve heyecanı bit hayli azaltmıştır. 23 merhaleden ibaret turun halen başta gelen favorisi Fransız Bobet olup telikeli rakibi İsviçreli Kubler'dir. 31 temmuzda Pariste nihayet bulacak Fransa turuna bu sene iştirak etmiyen veya İtalya hükümetince iştirakine müsaade edilmeyen bisiklet dünya şampiyonu Goppi bu turda en şanslı yarışçının Bobet olduğunu kabul ve itiraf etmektedir.*

** Dünya futbol şampiyonasının kardöfinal karşılaşmalarından Macaristan . Brezilya macında Brezilyalı futbolcuların mağlûp duruma düştükten sonra oyunu çığırından çıkarmalari ve kasti hareketleri yüzünden zaman zaman inkıtaa uğrayan oyun, Macaristanın mutasavver Brezilya seyahatini feshetmesine sebep olmuştu. Bu defa memleketlerine dönen Brezilyalılar Macaristan hükümetinden ve Macar futbolcularından özür diliyerek tarziye vereceklerini bildirmişlerdir. Macaristanın bunu kabulü halinde bir Macaristan . Brezilya ve bir Macaristan - Uruguay macının yapılması kuvvetle muhtemeldir.*

EBEDİ HAYAT SEMBOLÜ

EBEDİ SAADET SEMBOLÜ OLDU.

EV
ALTIN
APARTIMAN KATLARI
APARTIMAN DAİRELERİ
OTOMOBİL
ÇEŞİTLİ PARA İKRAMİYELERİ

SÜMERBANK

BU SENE DE

en zengin banka ikramiyelerini

TÜRKİYE İŞ BANKASI

dağıtıyor!

BAHÇELİ

30 ev

3305

kişiye çeşitli ve zengin para ikramiyeleri

cem'an

1.500.000

LİRA İKRAMİYE

ÇEKİLİŞ TARİHLERİ:

1 ~~MART~~
3 ~~MAYIS~~
1 ~~TEMMUZ~~
25 AĞUSTOS
1 KASIM
30 ARALIK

Hesabınızda daimi olarak en az 150 lira bulundurunuz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

sizin bankanızdır

Güzel Sanatlar Matbaası — Ankara